

Luceafărul

Săptămânal editat de tinerii scriitori din România

Serie nouă • Miercuri 7 aprilie 1992

11 (110)

NICHITA STĂNESCU

INEDIT

I se mai ținea capul retezat
numai de o arteră
Coroana de împărat
I se rostogolise în altă eră
Mergera cu capul bălăbănind la subțioară
Nu mai era, dar nu vroia să moară.
Du-te, că-mi sperii copilul, i-am zis.
Dar capul de la subțioara lui mi-a suris
Stai, i-am zis infricoșat
Eu plec, mi-a răspuns, eu sunt împărat !

(1979)

Grafică de Nicolae Kruch

A CINCEA ROATĂ LA CĂRUȚĂ? (III)

Problema reorganizării etapei liceale e cea mai dificilă din toate cele care privesc învățământul preuniversitar. Pe de o parte, pentru că structura liceelor, a fost cea mai afectată de aberațiile gândirii pedagogice ceaușiste, până la revocarea practică a principiului „culturii generale” și la îngustarea jalnică a celui alt principiu de bază al învățământului: „personalitatea intelectuală” a individului. Pe de altă parte, pentru că există câteva tipuri de organizare liceală modernă între care trebuie ales, conform specificului existenței noastre istorice și psihosociale, dar și într-un spirit sineronic, adecvat evoluției școlii europene. În plus, tradiția interbelică, în multe privințe remarcabil articulată, merită și ea toată considerația. Dorința de a fi originali cu orice preț ne poate împinge la erori de situație cu consecințe nefericite, după cum tot acolo ne-ar aduce și amestecul tipologic neordonat de o viziune coerentă asupra întregului proces instructiv. Reîntoarcerea la cele două principii anterior amintite, după experiența ratată cu „specializarea” și „integrarea”, ar fi un fel de recuperare a tradiției școlii naționale, la care va trebui asociat imperativul modernității într-o variantă adecvată realității noastre, mai ales caracteriale. Liceul zis „teoretic”, cu bifurcarea de profil „real” și „clasic” („uman”), cu o durată de patru sau cinci ani pare să fie suficient de încăpător pentru sinteza tradiției și modernității ca și pentru actualizarea ideilor de „cultură generală” și de „personalitate intelectuală”. În planul de învățământ al acestui tip de liceu armonizarea disciplinelor de studiu trebuie asigurată atât global — la nivelul sumei absolute a orelor din cei patru sau cinci ani — cit și parțial — la nivelul orelor fiecărui an de studiu în parte. Astfel, cu titlu de ipoteză, cele 30 de ore pe săptămână ar putea fi desfășurate — pe discipline și clase în felul următor: clasa a VIII-a: limba română (3), limba latină (1), limba română (2), matematica (3), limba străină (2), fizica (2), logica (1), istorie (2), biologie (2), geografie (1), chimie (1), educație fizică (1), desen tehnic (1), cele opt ore rămase fiind acordate matematicii, fizicii și chimiei — pentru profilul „real” și limbii și literaturii române, limbii latine și istoriei — pentru profilul „clasic”; clasa a IX-a: disciplinelor anterioare li se adaugă: psihologia (1), breviar de economie (1), cu același mod de repartizare pe profiluri a orelor rămase; clasa a X-a: iese din plan limba latină (la profilul „real”) și se adaugă filosofia (1) iar, la profilul „clasic”, și istoria artei (1), urmând ca orele rămase să fie ordonate ca în clasele precedente; clasa a XI-a (și a XII-a): aceleași discipline din clasa a X-a, cu diferențele subînțelese între cele două profiluri, noutatea fiind modul de predare: curs și seminar, după modelul universitar și în vederea acomodării cu exigențele acestuia. Finalizarea liceului teoretic ar urma să se producă printr-un examen de bacalaureat la cel puțin cinci discipline de bază, în funcție de profil, comune fiind limba și literatura română și limba străină.

Ar fi apoi liceul de specialitate, restrins și numeric și ca diversitate. E vorba, practic, de liceul pedagogic, liceul comercial și liceul de artă, în planul de învățământ al cărora disciplinele teoretice vor fi la paritate cu disciplinele de specialitate, iar bacalaureatul va conserva disciplinele comune celor două profiluri ale liceului teoretic, respectiv limba și literatura română și limba străină, celelalte trei discipline de examen fiind de specialitate. Firește, cum spuneam, acest sumar de organizare a sistemului liceal are caracter strict ipotetic. E treaba specialiștilor în pedagogie să propună soluții practice. Important este ca soluțiile, care nu ne îndoiim că vor veni, să conducă finalmente la reabilitarea învățământului preuniversitar în sensul împlinirii rolului său formativ în virtutea celor două principii, după noi, fundamentale: al culturii generale și al personalității intelectuale.

„L”

FAPTELE SFINȚILOR APOSTOLI din Noul Testament

NOUA VERSIUNE ROMÂNEASCĂ
APARTINE ARHIMANDRITULUI
BARTOLOMEU VALERIU ANANIA,
MEMBRU CORESPONDENT AL A-
CADEMIEI ROMÂNE

IN PAGINA A 11-A

FAȚA NEVĂZUTĂ A LUCEAFĂRULUI

George Uscătescu și
Amita Bhoșe în dialog cu
Mihai Cimpoi

IN PAGINA A 7-A

„CLEOPATRA A ȘAPTEA” — text pentru teatru de HORIA GÂRBEA

IN PAGINA A 10-A

„Omul care adoră să fie biciuit de fenci”

IN PAGINA A 14-A

Lucrările reproduse în paginile revistei aparțin pictorului Constantin Gheorghe și au fost expuse recent la Galeria „Orizont”.

semn

Scaunul

In țara noastră fără prea multe statui, ar trebui poate să existe una, reproducută în mii și mii de exemplare, care să fie plasată în piețele cele mai importante din orașele mari și mici, din comunele și satele patriei. Dar cum să te hotărăști asupra a ceea ce să reprezinte o cinstească (nu două) în așa fel încât să se potrivească și la Pogoanele și la Oradea, și la Jucu și la Constanța? Că de București nu mai vorbim.

Dacă ne amintim bine, și oarecum sinoptic, opera lui Caragiale, acolo românul avea o singură obsesie: aceea de a fi angajat la stat, cu salariu fix și sigur. Fiecare personaj cu minecute stălea pe scaunul lui, fie la un birou impozant, fie în spatele unui ghișeu și oficia un fel de slujbă profană, care a devenit între timp binecunoscută mai tuturor generațiilor următoare.

Cu ani în urmă, un înalt activist de partid, venit să dea indicații la Asociația Scriitorilor din Cluj, scriitor era el însuși, ba chiar profesor universitar, om proa fin, am fi crezut, pentru funcția sa, a mărturisit în cele din urmă, sau în cele din urmă ale sale cuvinte, că tot ceea ce ne indică el, tot ce ne spune și facem ne-ar spune o origine în locul lui, căci nu el, ci scaunul este cel care vorbește prin el. Sigur că știam asta, dar mărturisirea mi-a atras atenția asupra unui adevăr, ascuns pentru moment, și anume a era că, totuși, omul sfîntește scaunul, că vorbește persoana nu le poate resti scaunul de unul singur și că voința individului ar putea, eventual, cum s-a și întâmplat, sfărâma țări de lemn a celui mai mare și mai tare scaun din lume. Dar e mai bine, mai simplu, să te lași în însuși modelat de scaunul în care stai, și mai ales de avantajele pe care aparent banalul obiect îți le poate aduce.

Și iarăși mă întorc la gândul unei statui ubiquie, potrivită grozav în Țara noastră Românească, dar nu pun mina în foc că numai aici.

L-am văzut, o dată, în poarta Cismiguiului, așezat în scaun, pe cel mai cunoscut om care, în România, nu a idealizat scaunul: **Mihai Eminescu**. Acea statuie a lui Constantin Baraschi a fost repede, însă, luată de-acolo.

De unde să vină — m-am întrebat de multe ori — această neînfrînată dorință a românului de a sta într-un scaun? Poate din nesiguranța a tot și a toate pe-aici și din inconfortabilul sentiment ce rezultă din ea. Și din siguranța pe care o însuflă acest obiect cu patru picioare, nu însă atât de neclătinat pe cât înclină să creadă mulți semenii ai noștri. Idealizarea scaunului e evidentă și-n acea vorbă strămoșească rostită desore unul care, în general, are scaunul la celălalt capăt al ființei: „e un om cu scaun la cap”. Sigur, revoluțiile mai clatină scaunele, mai răstoarnă din ele, dar imediat vechea poziție este reluată și cătinatul sau poate clatinătorul sau, și mai des, o terță persoană se așază în scaun și lucrurile se relau ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și chiar, s-a întâmplat ceva?

Scaune voievodale, scaune episcopale, scaune prezidentiale, scaune ministeriale, directoriale, în varianta fotoliului citeodată, scaune de directori de C.A.P. sau de spital, o mare de scaune, ca-n piesa lui Eugen Ionescu și mai multe ieșite parcă toate dintr-unul singur, imens, arhetipal, stăpînitor al lumii.

În orașele României sînt cîteva statui ale scaunului, de pildă, C. A. Rosetti, din piatră cu același nume, fără prenume, atîta doar că personajul ar trebui să lipsească pentru ca perfecțiunea să fie atinsă. Așadar, proun tuturor artiștilor acestei țări producerea de statui de scaune, jilțuri, fotolii, în lemn, piatră și bronz, pentru a fi plasate în toate așezările omenești românești. În așa fel, încît, să ne putem așeza acolo, pe rînd, să vedem și noi, cei mulți, ce-nseamnă să vorbescă scaunul în locul omului.

Niclae Prelipceanu

dictatura personală

O epidemie a spurcării

Incep să cred că în România post-revoluționară toți cei culpabilizați de totalitarism, într-un fel sau altul, practicieni sau „propagandiști” sensibili, atinși de virusul securisto-comunist, toți cei ce au ținut să iasă în public imediat după Revoluție în față, ca păduchii pe frunte, foști colaboraționiști, nu numai că sunt azi niște complexați agresivi, dar deja au inventat, în laboratoarele lor bolnave comune interioare, o stratagemă de a întreprinde o epidemie a spurcării, a spurcării tuturor celor ce au rămas neatinși de mizeriile trecutului și prezentului! De ce? De ce nu: pentru a contribui fiecare la paroxismul confuziei generale promovate anume de Puterea neocomunistă! În acest scop aducînd pe tapet o doctrină a anomaliilor post-revoluționare, o conștiință a minciunii: de la virful piramidei în jos...

Unul din acești complexați periculoși, cu o conștiință a minciunii supraponderală, este și clienta **Contrapunctului** (revistă acaparată cu forța de o mină de „puști” în ianuarie 1991, revistă ajunsă între timp un fel de centru de recoltare a veninului), Elena Ștefci: care a făcut și pe dracul, iată, să mă arate pe mine cu degetul iar, abuzivă, terorizantă, să mă arate cu degetul că n-am fost în stare să-mi compromit trecutul pină la 22 decembrie 1989, dar că as fi putut fi în stare să-mi compromit prezentul, zi de zi, după Revoluție: pentru asta trebuind să însele opinia publică, în cele ce mă privesc, pur și simplu cu o nerușinare vecină cu nebunia...

Epidemia spurcării post-revoluționare, prin Elena Ștefci, care subliniază consecvențele noului regim în a duce de ripă orice ideal moral, căpătînd proporții catastrofale, caricaturale, de joasă speță, după modelul impus de publicația **România Mare**!

La naiba: nu ar fi nimic, pină la urmă, dacă o intrigantă ca Elena Ștefci, o mediocritate cu pretenții, luînd înfățișarea răului, ar face parte din lumea ce e pe cale să se sfîrșească, dar am senzația că din contra, indivizi ca ea sunt expresia unei voințe orbe ce refuză în mod ostentativ și activ „binele universal”! Pentru E. Ștefci totul trebuind să fie bălăcărît, să fie adus la nivelul ei de necurățenie! Unul ca mine, „om normal, cu frică de Dumnezeu”, devenind un obiectiv de viață și de moarte ce trebuie, dacă nu distrus cu totul, măcar umplut de ocară în ochii publicului și băgat în spitalul de nebuni, cu orice preț: dar cum? Neavînd „de unde să mă apuce”, ea face diversivne: răstălmăcește, calomniază, minte cu seninătate...

Va să zică, așa cum atrăgeam atenția și în **Luceafărul** de săptămîna trecută, să luăm aminte.

Deocamdată, pentru cititorul avisat, să fac aici cunoscute răspunsurile mele la articolul jurnalic „Pe ocolite” (**Contrapunct** 8/13 martie 1992), pe scurt, la „emanatiile ucigătoare”, lipsite de orice demnitate, ale Elenei Ștefci în chestiunile ce mă privesc în mod direct, urmînd ca săptămîna viitoare să le și comentez!

1. Nu am scris niciodată un „articol antimaghiar”. Nu sunt extremist, nici naționalist, nici contra-naționalist, regret. Articolul incriminat se intitula, mare, „Curs de anatomie sufletească” și nu era decît un punct de vedere „impresionist”, de moment, al unui român îngrozit de realitate, ce încerca să deslușească resorturile declanșării unei tragedii naționale post-revoluționare, aceea de la Tg. Mureș, la 19-20 martie 1990: sincer și fără prejudecăți, orice s-ar spune... De altfel, e cel puțin ciudat că acest articol, apărut acum doi ani, e azi „reevaluat” și pus să facă o gaură în cer, să deschidă un proces de intenții cu substrat politic!

2. Să fie clar: Virgil Măgureanu nu mi-a comandat (cum mi se reproșează calomnios, aberant!) să scriu vreun rînd, ferească Sfîntul! Nimeni, niciodată, de altfel, nu mi-a comandat... Și cu atît mai puțin nu mi-a „furnizat” Virgil Măgureanu vreodată „documente” de vreun fel! O mai mare ticăloșie inventată nici că se putea, pentru ea va trebui să se dea socoteală, penal... Totodată, să nu uit: SRI-ul încă nu exista pe cînd apărea articolul pomenit...

3. Premeditat, sunt acuzat, în modul cel mai imbecil cu putință, că as fi publicat articolul acesta „antimaghiar”, atenție, înainte de a fi avut loc „evenimentele” de la Tg. Mureș! O infamie incredibilă, ce este de asemenea penalizată cu literă fermă de lege! Adevărul fiind, oricine poate verifica la o colecție, că articolul meu, „Curs de anatomie sufletească” a apărut la 30 martie 1990, în nr. 13 al revistei **Contrapunct** și începe chiar cu evocarea acestor „evenimente” tragice de la Tg. Mureș! Deci?

Deci Elena Ștefci nu e interesată de adevărul manifest, ea e minată din urmă de „alte interese”, comportîndu-se ca un infractor de drept comun, de teapa unui Corneliu Vadim Tudor: calomniatoare de profesie...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● **ALCIBIADE**: „Mare noroc pentru dipsomanul național Petre Stoica, omul-borhot, care se îmbată la ora asta și din ciobă de ștevie: dacă mai pune cîteva prune (...) la un loc și le strivește bine cu pisălogul, poate îi iese de-o cinzeacă”. (**România Mare**). ● **G.L.**: „Prințul Ion de Hohenzollern s-a întîlnit ieri, pe inserat, cu președintele Paul de Iliescu. Precizăm că nici unul din ei nu avea ce căuta la Palatul Cotroceni. Erată în numărul viitor”. (**România liberă**). ● **TIA ȘERBĂNESCU**: „Dl Iliescu, «bate marginea», ca haiducii, căci prin centru nu mai are nici un succes”. (**România liberă**). ● **HORIA GÂRBEA**: „Fată dragă, nu fi tristă / Fiindcă mă-la-i fesenistă...”. (**Phoenix**). ● **DANIEL STĂNICĂ**: „La FSN a început ciolanada”. (**Zig Zag**). ● **ION CRISTOIU**: „Bai, bai, F.S.N.!” (**Expres magazin**). ● **MIRCEA BUNEA**: „Gestul fesensitului arădean la întîlnirea de la Clubul Dacia e deja antologic. Dar nu vă faceți iluzii. Cearta lor nu e de adevăratele. Aparenta dezbinare a lihnitilor e doar praf în ochii pîrlitilor și-i menită s-atragă simpatii electorale”. (**Adevărul**). ● **CORNEL NISTORESCU**: „Zilele trecute l-am văzut la televizor pe ginerele lui Corneliu Mănescu, venit cu un apel al aripii pentru unitatea Frontului. Era ca un politruc al anilor cincizeci, folosînd un limbaj pe care îl știa mai bine socrul său”. (**Expres**). ● **ROMULUS BRĂNCOVEANU**: „Așa cum s-a spus, F.S.N. nu știe să

piardă”. (**România liberă**). ● **ANDREI ALEXANDRU**: „Și totuși Partidul României Mare a obținut în alegerile locale, la capitolul consilieri, capitol la care a fost votat partidul și nu candidatul, doar 158 710 voturi, adică 1,6% din totalul voturilor exprimate”. (**Curierul național**). ● **GABRIELA NEGOIU** (Iași): „După douăzeci de minute de masaj și masturbare mi-am dat seama că aveam nevoie de ceva dur și lung, ceva care să imite penisul atît de dorit. Am luat de pe masă de lingă fotoliu receptorul telefonului și l-am introdus în vagin. Centimetru cu centimetru îl simțeam cum intră și începe să-mi potolească mincărimea ce mi-o provocase copilașul acela. Mîscările de du-te-vino ale receptorului; înălțau în mine plăceri nemaiîntîlnite”. (**Bordel**). ● **CORNELIU VADIM TUDOR**: „«După noi potopul» — ar putea zice Bush și Gorbaciov. Lucrarea celor doi a demonstrat ce pot face niște agenți cînd li se dă pe mină ceva mai mult decît un post de observație stradală, pentru filaj, sau un laborator experimental. Joaca la nivel planetar a celor doi amatori în ale politicii mi se pare cea mai monstruoasă crimă din istoria umanității”. (**Politica**). ● **TINERETUL LIBER**: „Sesiizare: CineVA DIMișuează sistematic șansele reconcilierii noastre naționale”. ● **MARIUS STOIAN**: „Vadim Tudor, fostul poet de curte al lui Ceaușescu, a intrat atunci la mine în birou și mi-a spus «Sînt omul lui Ceaușescu și orice alî încerca nu mă poate afecta. Puteți să profesiați oricît». Singura replică pe care am putut să i-o dau a fost: «Nu lua numele Domnului în deșert» a declarat Rabinul șef dr. Moses Rosen, relatînd despre evenimentele

le ulterioare primului atac antisemit al dlui Corneliu Vadim Tudor, produs, prin articolul «Idealul», încă din timpul dictaturii comuniste”. (**Tineretul liber**). ● De la **CEZAR ANDREESCU** adunate: „Români cu căpăstru de la revista «Europa» au trecut la ațîțări publice împotriva evreilor, sperînd ca prin aceasta să cîștige și Crucea Sfîntul Gheorghe, și-a României Stea. Cu siguranță însă că, înainte de-a urca pe podium, vor trebui să treacă nițel și pe la vorbitor, să le dea gardianul cu feleștiocul pe la gură”. (**Cuvîntul**). ● **TIA ȘERBĂNESCU**: „De ce n-o fi convocat dl Cosma și O.N.U. și Comunitatea Statelor Europene, nu știm”. (**România liberă**).

Petre Stoica

RIB INTERNATIONAL S.R.L.

bd. Magheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel:151.930, Telex:10.557, Fax:120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVA CEILĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMANIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ: TIP CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE ILUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMORIZISTENĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN.

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (FETE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC.)

- MERCERIE
- PAPETĂRIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

PREȚURI AVANTAJOASE LIVRARE RAPIDĂ

Amendamente la trajectoriile receptării

Este cît se poate de limpede că existența literaturii ca formă de comunicare cu lumea cunoaște astăzi o stare de criză. Criza luptei inegale dintre iluzii și decepții. S-au înmulțit editurile dar se micșorează tirajele, s-a redus audiența dar în schimb sporește varianta comercială a cărții fără orgoliu artistic.

În acest moment de căutare diseminată și de răsruce existențială declină în mod evident apetitul pentru lectură textelor esențiale estetice. În materie de gust, ceea ce părea periferic se instalează în centrul atenției. Cu cele mai grave implicații.

Ne putem întreba dacă este vorba de o stîrbire a autorității literaturii de calitate în favoarea mediocrității și facilității sau se petrece altceva. Personae' cred că se modifică nu orizontul de așteptare nici finalizarea aderenței la real. În discuție mi se pare a fi **statutul creativității**, integritatea ei în limite ce ne stau la dispoziție.

Este ea una destinată să privească dincolo de granița culturii, spre societate; este ea închisă într-un cerc de experiențe restrînse la un public format; vine ea, în sfîrșit, să propage valori ori să fie un narcotic acelor categorii care neavînd timp interior dispun de resurse materiale pe care își permit să le risipească anormal de ușor?

În care din aceste cazuri se înscriu nu doar terminologic, tipurile de texte demne de reținut dintr-unul sau altul al punctelor de vedere exprimate? Și, să adăugăm, mai rămîn valide normele știute potrivit cărora s-a produs valorizarea acestora, ca formule, tipare, structuri ramificate arborescent?

Pe lângă faptul că s-a restrîns mult funcția de recomandare a criticii literare, mai înregistrăm un fenomen. Este unul legat direct de tipul de literatură în circulație, cel care azi răspunde afirmativ, sustine unele opțiuni mai apropiate de tensiunea socială, de manipu-

larea politică, de debusolarea sexuală. Sub acest raport autorul este mai nesigur, radiografia lui greu vizibilă cu ochiul liber.

Nu sînt de-ajuns declarațiile unor scriitori sau editori. Contează infînt mai mult presiunile pieței, acel gust incert, neformat, needucat sau modelat de false repere care dispune ca în standuri să se vîndă moderat sau chiar prost cartea autohtonă și să aibă de bușeu cartea tradusă, de regulă cea picantă, atestată de reclamă desăntată ori pur și simplu coruptă și corupătoare datorită raportului alterat între semnificat și semnificativ.

Ar fi prea simplu să punem totul pe seama nevoii de divertisment. E drept că viața citadină înseamnă și bar, casă de modă, curse de cai, mondenitate, melodramă, turpitudini, cancan. Dar miezul chestiunii este de căutat în apanajul trăirii personale de a rezolva intelectual evenimentele intime ca și cele ale cetății. Cît timp rezolvarea cu pricina rămîne epidermică, superficială și așa rămîne pentru mulți, nu este loc de

Henri Zalis

cazualistică, intimidarea se rezolvă grotesc, la nivel agresiv pasional sau chiar trivial. Tragedii casnice, scandaluri sordide, disensiuni banale, privițe deformat, devin toate reversul parodic al cotidianului. Deși cotidianul în sine, nu obligă pe nimeni să mintă, să trișeze din reductionism, oboseală etc. Avem în acest caz un cotidian fără fior, publicitar și caricatural. Ne pierdem în zgomotul său sonor și găunos. În rest, e rigiditate de amalgam stilistic și de folclor ambiguizat de lipsa de gravitate a preocupărilor. Naufragiul unei familii sau crepusculul unei ordini morale nu mai interesează. Avid de schizotimii, cititorul cultivă desprinderea de „probleme“, favorizează spiritul jurnalistic, accidentalul slujit, pe cît posibil, de un insolit ludic, jucat pe nuanța inocentei impure sau fosforescenței interlope.

Criza literaturii? Nu, însă cu siguranță a educației, a prestigiului echivoc al colportajului, al caricării instrucției suplinate de artificii și dezafectare.

Probabil că ar retrăi într-o actualitate nebănuită satiriconul călinescian din **Enigma Otiliei**. Cu precizarea că ordinea spirituală ar fi cea propusă de Moș Costache, cel ce moare în etape, stupid burlesc, rizibil. Instincte obsesive chinuiesc fără răgaz toate personajele negative ale aceluși **vis comica** sesizat de G. Călinescu. Mă tem că de astă dată senzația ce ne încearcă provine din negativitatea întregului sistem al expresiilor caracteriologice. Pentru că modelele oferite au efecte erozive, se aplică vexatoriu pe laturile cîndva luminoase ale naturii umane. Se desprinde din celele conștiinței personajul alienat al lui Ion Băieșu, cel de falsă spontaneitate, de forfecare a emoției în formele cîtorva nuclee ontologice al lui Nicolae Breban, de infirmitate și slăbiciune al lui Al. Ivasiuc, de apăsătoare mărturisire al lui Augustin Buzura.

În circuitul lor plurivalent aceștia știu să își fixeze punctele de plecare ale meditației. Dar cîți alți autori, concesivi la capitolul purității morale, nu și îngroapă exigentele într-un fond torturat, prigonit de varii dependente precum ambiguitate logică, bufonerie angoasantă, dezertione în destrăbălare, brutalitate, disimulare eterogenă.

Abia cînd reflexul imediat la atari culpe va fi o sănătoasă contopire cu ordinea creației, literatura va regăsi ce detinuse cu autoritate: limbajul simțurilor adînci, noblețea comportamentelor atrase de finalități explicite.

O evaluare filtrantă de tot ce s-a petrecut după decembrie 1989 la nivelul cauzalităților vorbește despre lipsa de emancipare a literaturii de incidental. Deocamdată conjunctura este la fel de sigilată de prost gust pe cît o urnă lipită de mintuală.

momos

Poetul și milițianul (I)

Î-am cunoscut pe Nichita Stănescu în 1975 la Cercul de Numismatică din Ana Ipătescu. Cum îl știam numai din poezie, nu l-am recunoscut pe bărbatul înalt și gras purtînd agățată pe umăr o trastă țărănească. Colegii m-au asigurat că e vorba despre marele poet și, cu toate că aveam indolele asupra persoanelor, am intrat în vorbă cu el. M-a întrebat, ușor bilbit: „Iertați-mă, domnule, aveți cumva monede latine?“ I-am răspuns: „Nu, nu am monede la mine!“ și ne-am despărțit, dar după aceea, ani de zile am făcut caz, amuzîndu-ne, de formularea „la-tine“, „la mine“.

Imediat după cutremurul din '77, Nichita a venit cu un prieten numisat în fața blocului unde locuim și am fost strigat, era cred prin aprilie, fiindcă nu-mi aduc aminte să fi sărbătorit 31 martie, sau să fi auzit că s-a sărbătorit ziua de naștere a poetului. Poetul m-a invitat la el acasă, era ușor pilit, și în curtea interioară a blocului, văzînd lumină la ferestrele unde locuia, și-a adus aminte că apartamentul e ocupat de un vechi prieten proaspăt îndrăgostit. Drept pentru care m-a invitat la Sorin Dumitrescu, pictor și prieten. Am acceptat și acolo am fost primiți împărătește. Era multă lume, îl cunoșteam deja pe cîțiva și am petrecut de minune. Sorin Dumitrescu avea o chitară și chiar dacă între timp a sfărîmat-o de citeva ori, iar acum o consideră a unei altă a lui Dracu', atunci, minat de alte idealuri, cînta dumnezeiește pe acest instrument folosind, evident, versurile lui Dan Laurențiu, Nichita, Mihai Ursachi, ca să nu enumăr toți poezii români importanți. Nichita era răsăritul lui Sorin, dar, trebuie să recunosc, își împărțea cu parcimonie dărurile. Ori de cite ori se „supăra“ pe Nichita nu cînta decît Ursachi, dar asta voi observa numai peste un timp. În seara aceea s-a bătut, s-a cîntat, eram printre al mei și, numai peste aproximativ o lună, cu ocazia sărbătoririi zilei de naștere a poetei Iolanda Malamen m-am apropiat cît de cît de Nichita. Nichita începea în perioada aceea să se „despărta de vechii prieteni“ și să-și găsească alții. Pînă aproape de moartea lui, cel mai important dintre noi a fost pictorul și graficianul Sorin Dumitrescu.

Ștefan Agopian

minimax

Democrația sinucigașă

Contrar unei afirmații entuziast-patriotice care circula prin mass-media la începutul anului '90, cum că în România comunismul a fost un transplant politic ratat, peste doi ani și ceva, rezultatul alegerilor din Albania confirmă, deși nu mai era nevoie, unicitatea și „misterul“ spațiului politic românesc (inclusiv cel de dincolo de Prut). Este singurul loc din Europa unde foștii comunisti, rebotezați, dețin suficient de confortabil puterea. Mereu, în contra-replică, propaganda slujitoare Puterii a trimbițat cît se poate de tare transformările democratice, incontestabile — se zice — pentru orice om de bună credință. Adică pentru orice om care, handicapat fiind, bunăoară, este imobilizat într-un fotoliu și se uită numai la televizor pe programul I. Argumentația folosită de trimbițașii Puterii include legislația emanată (sic!) de parlamentul rezultat în urma unor alegeri libere în care au concurat mai multe, chiar prea multe, partide, adoptarea principiului separării puterilor în funcționarea Statului, drepturile și libertățile cetățenești formulate după toate standardele internaționale. Deci, toate bune și frumoase, totuși, în ciuda lor, cei peste doi ani de guvernare pretins democratică au fost continuu marcați de convulsii sociale, unele dintre ele singeroase. Concomitent, manifestările de patologie socială infracțională s-au înmulțit și s-au diversificat pînă într-atît încît impresia că „orice este posibil“ s-a impus drept una dintre

realitățile obișnuite ale traiului zilnic. Iar dacă tot se poartă prin Europa tot felul de isme cum era să nu fim și noi românii în pas cu politica? Avem și nationalism și antisemitism, ba chiar și anti-antisemitism scrie un gazetar de la **Adevărul**. (Apropo, de, de emisiunea cu pricina, că dl. Tatuleci a fost cît și cum poate domnia să fie, nimeni nici nu se aștepta probabil la mai mult, dar... mai bine, passons!). În fine, schița peisajului politic ar presupune cu necesitate completarea-i cu un inventar al noilor modele culturale și comportamentale combinînd consecințele totalitarismului cu importuri din zonele insalubre ale civilizației occidentale percepute și afișate însă ca forme de emancipare. Rezultanta — dar o poate surprinde cineva în plenitudinea-i? — se dovedește a fi o **societate din ce în ce mai vulnerabilă**. Vulnerabilă economic. Vulnerabilă la zvonuri. Vulnerabilă psihologic. Vulnerabilă, inclusiv, biologic. Iar asta exact într-un moment de răsruce, de reaşezare politică, economică și culturală mondială ale cărei consecințe se vor corela într-o altă epocă. Tocmai de aceea, poate mult mai semnificative pentru gravitatea crizei decît toate formele de protest social și/sau individual sînt două fenomene care atestă atitudinea negativă față de viitor: **emigrarea masivă a tinerilor** (oriunde și în orice condiții, uneori amănuntele individuale forțînd capacitatea de înțelegere) și **declinul natalității**. Deși formularea păcătuiește prin patetism, ea nu poate fi ocolită: **tot mai mulți români sînt infricoșați de un viitor românesc**.

A căuta într-altă parte decît în zona politicului explicația stării actuale este, sau naivitate, sau diversiune. Odată acceptată această idee, sorgintea crizei poate fi regăsită pornind de la una dintre axiomele care, încă de la Platon, se regăsește în toate momentele importante ale filosofiei politice: **valabilitatea unui regim politic nu constă în caracteristicile sale intrinseci, „dincolo de timp și mod“, ci în adecvarea sa la moravurile unei anumite societăți**. Pentru Montesquieu corelația dintre moravuri și legi este atît de strînsă încît ea este piatra de boltă a unei ordini sociale, iar autorul **Contractului social**, căutînd legitimitatea oricărei ordini politice, **gîndește democrația nu atît ca un regim politic cît, mai ales, ca o exigență în perspectiva căreia trebuie concepute instituțiile unei anumite societăți**. „Luîndu-i pe oameni așa cum sînt“: oriunde, însă, și oricum, pentru Rousseau legitimitatea unui regim democratic este dată de **voința generală**, de unde și neîncrederea sa în instituțiile politice reprezentative, permițînd, favorizînd înstrăinarea Puterii de corpul social. Aprecierea **Contractului social** drept utopie este însă rezultatul unei lecturi grăbite, iar celebra frază „N-a existat niciodată democrație veritabilă și nici n-o să existe“ semnifică tocmai preocuparea pentru finalitatea practică a demersului teoretic, **democrația avînd valoarea de tip ideal**, pentru a folosi limbajul weberian.

În continuarea și pe baza celor de mai sus, se poate încerca apropierea de prezent, excursul, măcar și sumar, în filosofia politică a lui Rousseau dovedindu-și utilitatea, deoarece îndrumă la explicitarea diversității conținute în strategia post-comunistă gen perestroika. Adesea, este specificat în **Contractul social**, „publicul vrea binele pe care nu-l vede“, imediat evidențîndu-se rolul social al elitelor, ele fiind în măsură să sesizeze într-un anumit moment voința generală și, mai departe, să legitimizeze viața socială potrivit acesteia. Dar tocmai în această privin-

tă constă și vulnerabilitatea democrației, puterea putînd fi confiscată și înstrăinată prin demagogie în chiar interiorul instituțiilor politice democratice. Posibilitate a cărei valorificare s-a și încercat. Nomenclatura comunistă se leapădă de ideologia marxistă, își schimbă firma politică și importă instituții democratice occidentale, prezumînd că va putea să păstreze în continuare puterea, datorită deteriorării psiho-sociale, culturale și morale a marilor majorități sociale. Di S. Brucan miza pe vreo douăzeci de ani, timp suficient ca pînă și urmașii urmașilor nomenclaturii să se așeze confortabil într-o poziție socială privilegiată. Așa cum s-a văzut însă, reacția socială a fost repede scăpată de sub control, perioada de timp cît au rezistat partidele comuniste transformate peste noapte în socialiste, fiind proporțională cu durata confuziilor și, reciproc, a dezvoltării conștiinței civice. În România, mai mult ca peste tot împrejur, Costul social deocamdată este greu de apreciat întrucît, pentru a se menține, Puterea a compromis încrederea în însăși esența regimului democratic și, în același sens al ipotecării viitorului, nu numai că nu s-a întreprins nimic pentru vindecare morală ci, dimpotrivă, întretinerea sistematică a confuziei a generat noi mentalități potrivnice democrației, la nostalgiile comuniste adăugîndu-se diformități așa-zis de dreapta. Iar întreaga gravitate a procesului apare abia atunci, cînd și pentru că, este sensibilă antrenarea unei părți a intelectualității, inclusiv personalități de marcă, confirmîndu-se o dată în plus cît de seducător-corupătoare este puterea.

23 martie 1992

Șerban Lănescu

Romanul românesc în interviuri

A apărut volumul al patrulea — tot în două părți, cum a apărut fiecare dintre cele trei volume precedente — unuia dintre puținele instrumente de lucru, care stau la îndemina cercetătorilor literaturii noastre moderne, și în anul 1 a literaturii noastre: antologia **Romanul românesc în interviuri**, selecție publicată, adnotată și însoțită de note și bibliografie, prin străduința cercetătorilor clujeni Aurel Sasu și Mariana Vartic*. Inaugurată în 1985, când apărea primul volum, publicația se încheie neașteptat de repede pentru dimensiunile ei și pentru amploarea cercetării pe care se bazează, cuprinzând în cele peste trei mii cincisute de pagini de text interviurile a aproape două sute de romancieri (exact 196), începând cu vechea generație, activă încă din secolul trecut — Slavici, de pildă — până la autori a căror stea abia s-a afirmat în zilele noastre. Este adevărat că au intrat în paginile acestei neprețuite culegeri și texte ale unor romancieri ignorați de posteritate, despre care nici lucrările de specialitate nu fac vreo mențiune (Ruxandra Belindav-Mavrocordat, „auloarea inegalabilului roman de aventuri Tania”, Constantin Coman, autorul romanului **Ploaie domoșoarei Evelina** din 1924 sau, în acest ultim volum, doctorul Mihai Zavergiu, autor al mai multor romane publicate, sub pseudonimul Marcel Olin, între 1923 și 1944), dar n-ăs spune că văd aici un semn al relaxării criteriilor și implicit un defect al cărții: dimpotrivă. Asumându-și cu realism riscurile acestui tip de lucrare, autorii oferă un adevărat corpus, o adunare de texte despre romane și romancieri, în care selecția este operată pe criteriul pertinentei comunicării și nu pe cel al valorii operei în care se referă. Tocmai respingând intruziunea unui criteriu străin unor lucrări informative, de tip bibliografic, autorii antologiei pot oferi cititorului un spectru larg de opinii caracteristice despre roman, despre roman-

cieri și implicit despre publicul romanului românesc.

Sînt numeroși autori interesați în acest ultim volum și, între ei, destui care comunică lucruri demne de a fi comunicate, ceea ce nu e puțin într-un gen amenințat la tot pasul de facilități și chiar de cabotinism. Cu eleganță și cu seriozitate, această mare doamnă care este Ștefana Velisar-Teodoreanu recrează în interviurile ei un crîmpei din viața familiei și a Iașilor de altădată, cu amănunte inedite, colorate de un umor subtil și îngăduitor (pledoaria de la Brăila a lui Ionel Teodoreanu, prelungită tirziu în noaptea, cînd valurile elocinței sale patetice făceau, din timp în timp, victime feminine care erau scoase pe brațe afară și întinse pe o bancă, precum răniții soși din luptă), Octav Șuluțiu impresionează prin raporturile substațiale și bine orientate în literatura națională și universală, așa cum îi stă bine unui romancier care e și critic (citează cu venerație pe Malraux, Ehrenburg și Dos Passos, iar despre eseistii M. Eliade, C. Noica, Emil Cioran și Petru Manoliu crede că „de la ei putem aștepta un curent serios de gândire românească”; toate acestea i le spunea lui Zaharia Stancu în 1934), iar naivul și azi uitatul G.M. Vlădescu face să vibreze în noi o undă de simpatie (sau de curiozitate?) pentru curajul cu care și acceptă propriile limite nesfîindu-se să se infățișeze cititorului cu toate complexele scriitoricești, de obicei disimulate cu grijă: „am avut permanent convingerea că nimeni dar absolut nimeni din generația mea nu va însemna mare lucru în viitor”, „lucrările care s-au tradus în alte limbi ne-au făcut numai rău, cu excepția lui Eminescu și Creangă”, scriitorii postbelici (respectiv interbelici) „mînt, mînt mereu, pentru că nimeni nu le mai interzice minciuna”, „scriu cu foarte mare ușurință și de-aceea cred că scriu prost”, „știți, mă-mbăt teribil de propriile mele vorbe” și chiar „în tainele creației nu mă bag, pentru că nu pot”! Și așa mai departe...

Prin statura operei și nu mai puțin prin calitatea răspunsurilor la întrebările din interviuri se detașează totuși, trei mari romancieri: Ionel Teodoreanu și G. M. Zamfirescu, dintre cei dispăruți, și Radu Tudoran, dintre contemporani. Comparație între ei nu se poate face, fiind vorba nu numai de personalități distincte, dar și de generații distincte, cu diferențe care se datorează timpului și modei sale. Ionel Teodoreanu și G.M. Zamfirescu sînt parteneri ai reporterului într-un mic spectacol în care scriitorul trebuie să intrige și să tenteze pe cititor, dezvăluind ceva din „secretele” sale dar insinuînd altele cu acest prilej. Ionel Teodoreanu o face în stilul său metaforic și teatral: „Vreau să dovedesc publicului că romancierul adevărat nu e un plagiator al vieții, o servilă oglindă a realului exterior, un grefier al dramelor curente, ci un creator, adică un mincinos”, sau „ochiul adevăratului scriitor e un revolver veșnic încărcat, din care explodează viața, intrînd cu puterea glontelui în creierul cititorului”. G.M. Zamfirescu este mai patetic și mai direct, implicînd opera lui în dimensiunea literaturii, căutînd relația dintre opera de artă și realitatea de care ea e legată printr-un proces obscur: „eroul acesta (din **Maidanul cu dragoste** — n.n.) ...strigă laolaltă cu toți tinerii din generația mea și din cele următoare: eu n-am avut copilărie! Tragedia lui sufletească e tragedia noastră” etc. El însuși este conștient de încălcarea romanelor sale, care reflectă un suflet dilematic, de altă factură decît cel al lui Ionel Teodoreanu: „Nu am scris niciodată o carte distractivă. Am pus în fiecare o problemă sau, dacă vrei, o întrebare...”

Spre deosebire de aceste răspunsuri, care trăiesc în bună măsură din vivacitatea și ascuțimea replicilor, ca într-o piesă de teatru, cele din interviurile lui Radu Tudoran sînt mai degrabă de genul introspecției, nu sînt un discurs despre literatura produsă (explicativ, justificativ ș.c.l.), ci o prelungire a acesteia într-un alt registru, mînd pe terenul reflexivității liniile importante ale creației epice, într-un proces pe care autorul îl și consideră indispensa-

bil („stîmez oamenii care-și iubesc și-și gîndesc meseria”). De aceea, paginile despre cărțile sale, mai vechi și mai noi, sau care abia urmează să fie scrise, nu intră numai în bagajul de cunoștințe despre „operă”, eventual explicînd alegorii sau divulgînd fărîma de realitate din spatele vreunei măști, ci ne introduc în chiar spațiul „creației”, acolo unde clocotul personalității și preaplînul sufletului n-au devenit încă text: „Ce a cîștigat scrișul meu de la muzică se poate vedea din unele pagini, destul de numeroase, alteori se poate citi printre rînduri, și chiar cînd nu apare nimic în formă directă, muzica mă însoțește într-un plan prezent tot timpul, care îmi umple ființa de ritm și de armonie... Dacă n-am ajuns să scriu muzică, din tratatul lui Berlioz am învățat cum se orchestrează o carte”.

E adevărat că aceste mărturisiri — și altele, pe care nu le mai putem cita — îi sînt smulse scriitorului de un reporter de o calitate cu totul specială, el însuși mare romancier, prezent în acest volum cu cîteva interviuri substanțiale: Sorin Titel. Și cu aceasta, cred că e cazul să zăbovim o clipă și asupra acestui aspect, pe care o cercetare asupra interviurilor grupate în antologia lui Aurel Sasu și a Marianei Vartic l-ar putea investiga: cine sînt reporterii care pun întrebări și ce fel de întrebări pun ei. Căci alături de regretatul Sorin Titel, partener de discuție în cazul menționat, mai găsim de cealaltă parte a baricadei scriitorii de cea mai bună calitate, capabili să stimuleze răspunsurile romancierilor prin întrebări care deschid orizontul, care trezesc în aceștia apetitul confesiunii și al introspecției: Felix Aderca, Demostene Botez, Oscar Lemnar, C. Noica, Al. Philippide, alături de gazetari de mare ținută, specializați în acest gen (M. Sevastos, Teodorescu-Brașiște, I. Valerian sau chiar Profira Sadoveanu). De aceea, lăsînd la o parte pe scriitori, poate că era cazul să se ofere cîte o notiță biografică despre gazetarii mai importanți care provoacă și consemnează aceste interviuri: poate cu ocazia indicelui final de nume care împreună cu indicele de titluri citate și cronologia interviurilor, ușurează minuirea celor opt mari volume ale antologiei, formînd un instrument de lucru dintre cele mai utile și totodată una dintre cele mai plăcute și mai profitabile lecturi (nu fără foarte rare și mărunte scăpări: Sandu Teleajen e pseudonim, data morții lui Iulian Vesper este 1986, a Ștefanei Velisar-Teodoreanu e 1988 etc.).

Mircea Anghelescu

* **Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică.** Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și index de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. IV, Ed. Minerva, București, 1991, 731 p.

povestea vorbeii

Umorul lingviștilor

Ar merita să fie cuprinse într-o antologie mai puțin obișnuită enunțurile prin care logicienii și lingviștii își exemplifică teoriile. Multe din propozițiile construite în acest scop sînt de parte de stereotipiile școlărești („Mama spală rufe”, „Elevul învață bine” etc.); unele sînt argumentate într-o demonstrație (a existenței unor sensuri, implicații semantice, incompatibilități), acționînd prin reducere la absurd: efectul lor comic e un mijloc de convingere. Altele, în schimb, manifestă o surprinzătoare dispoziție pentru ludic: conținutul socant, fantezist și stilul colocvial intră în contrast cu sobrietatea tonului științific al expunerii teoretice. Desigur, că și în acest caz „devierează” are un rol persuasiv, făcîndu-i cititorului mai agreabilă lectura aridă a regulilor; ea rămîne, totuși, și un „joc” estetic, practicat pentru sine; autorul doct își iese pentru o clipă din rol, inventînd exemplul pe care îl analizează apoi imperturbabil, fără să pară a-i sesiza comicul.

Exemplele ajung să constituie un al doilea text, autonom, cu propriul univers de teme și situații. Cititorii stu-

diilor de semantică logică sînt familiarizați, de pildă cu „personajele” prin care se pun în discuție sensul, referința și valoarea de adevăr: centaurul, unicornul, martienii, regele chel al Franței, Luceafărul de seară etc. Variațiile demonstrațiilor sînt nesfîrșite („a. Există un rege al Franței și b. există doar un rege al Franței și c. dacă cineva e un rege al Franței, atunci el e chel”; „Bill i-a spus lui John că Harry l-a insultat pe actualul rege al Franței”; spectaculoase sînt mai ales enunțurile care aduc în scenă mai mulți protagoniști, sau care îi pun în situații inedite: „Unii centauri vinează unicorni, dacă sînt puși pe hirjoană”; „Unii martieni nu uită niciodată să se spele pe dinți după ce se trezesc dimineața”. Regulile de combinare între cuvînte și între propoziții, rolul conectorilor în obținerea coerenței textuale sînt puse în discuție de enunțuri precum: „Biserica e lângă bicicleta mea”, „Copilul lui Jack sau are păr roșu, sau e chel”, „Ion doarme sau simbătă este a șasea zi a săptămîinii”, „Luna este satelitul Pămîntului și Ion se plimbă pe stradă” etc.

În exemplele de mai sus, ineditul e pus în slujba demonstrației; sînt și mai interesante cazurile de gratuitate, în care, urmărindu-se doar ilustrarea unei structuri gramaticale, s-ar fi putut folosi la fel de bine propoziții ultrabanale. Numele care apar sînt uneori

ale unor persoane în viață, cunoscute de toată lumea sau măcar de un cerc de specialiști sau colegi: „George Lakoff locuiește în Berkeley”; „Chomsky există”; „Că a fost arestat pentru deținerea a peste un kilogram de coji de banane nu l-a surprins prea mult pe Harold Thompson, președinte al Universității de Stat din Alaska de Est”. Convenția exemplului pertinent gramatical permite mici glume, înțepături amicale, fantezii. Nu lipsesc nici personajele și situațiile politice: „Mary l-a pocnit pe Dickson, cînd candidatul republican din Illinois a insinuat că ea l-ar fi votat pe Lyndon Johnson”. Maniera cea mai sigură de a evita exemplele banale este de a recurge la un scenariu sentimental-erotic parodiat — „Am dorit să încerc să-l conving pe Joe să sărute multe femei”; „E oare posibil ca lui Bill să-i facă plăcere ca Sue să-l gîdile?” — sau, mai des, la unul (în care ironia intertextuală e la fel de evidentă) violent, cu batăi, cruzimi și crime. Suita unor asemenea exemple tinde uneori să se organizeze într-o adevărată naratiune: „Noi victimele au fost descoperite sîndu-se în grădină”; „Henry s-a așteptat ca John să-l omoare pe Bill cu toporișca”; „John l-a omorît pe Bill înainte ca Henry să o poată face el”; „John își bate nevasta noaptea în cimitir” etc.

Toate propozițiile citate sînt relativ recente (din ultimele decenii) și constituie exemple furnizate mai ales de autori care scriu în engleză (cele despre Ion provin, desigur, din texte românești). E evident că nu le-am putea compara cu exemplele — patriotice și moralizatoare — din gramatica lui Heliaide („Îți încredințez ție ca să luminez și să îndreptezi nația rumânească” — pentru formele pronumelui personal; „Bărbatul cel înțelept cercetează faptele sale cele trecute” — pentru posesiv) — decît din perspectiva modificării de paradigmă în timp. În textele lingvistice românești mai recente, în

cazurile în care nu s-a recurs la exemple atestate, mai ales din opere literare, s-au evitat în genere formulările limbajului de lemn oficial (de tipul „Activitatea sa se desfășoară normal”), preferîndu-se registrul de absolută neutralitate și normalitate: „I-am dat cartea copilului lui Ion”, „Plecî cînd vrei”, „Întreabă-l cine a venit”. Nu e greu de înțeles că jocul cu exemplele pitorești, șocante sau aluzive nici n-ar fi fost posibil; doar semantica logică și-a permis fantezii asociative. Că o constrîngere exterioară (obligatia de a produce enunțuri pozitive, morale) a provocat această „depersonalizare” a exemplului construit și nu o rigiditate interioară o dovedesc texte mai vechi, în care Sextil Pușcariu construia scenariii cît se poate de „negative”: „De cîte ori mă duc la el, îl înfîlțesc bînd sau dormind” (exemplu de folosire absolută a unui verb tranzitiv); „Învățătorul l-a făcut pe elev măgar” (recunoașterea cazului acuzativ sau nominaliv) și (pentru acumularea de informație circumstanțială): „Vecina mea a dat ieri dimineață, în mijlocul străzii, copilei celei mici a portarului, două cu vîtraul peste spate, fiindcă a prins-o urcîndu-se pe acuns în pom să sterpelească niște mere”. Ambiguitatea sintactică a pronumelui în dativ e ilustrată de propoziția „Doctorul i-a scos limba”; și exemplul pentru funcția contrastivă a accentului frazei e ingenios: „După cum accentuăm cuvîntul puțin(ă) sau substantivul următor, sensul frazei e cu totul altul în: «De la un ministru, se cere puțină minte, puțină abilitate și puțin tact»” (toate citatele sînt din **Limba română, I, Privire generală**). Tensiunea dintre agitația comică, fantastică sau macabră a personajelor din exemple și calmul comentariului sintactic este totuși cea care creează un veritabil efect estetic.

Rodica Zafiu

Poezia unui exilat

Ion Caraion, APA DE APOI, Versuri din exil, Editura Cartea Românească, București, 1991

Un scriitor dificil, cu o carieră literară extrem de accidentată și cu un destin atât de dramatic, încât Marin Preda l-a luat ca punct de plecare pentru figura filosofului Petrinii, din romanul **Cel mai iubit dintre pământeni**, este poetul Ion Caraion, născut în 1923 în comuna Rușavăț, județul Buzău („într-un sat ca o bubă”) și mort la Lausanne, în 1986. Prin momentul debutului, el aparține așa-numitei generații a războiului sau a negativistilor, grupați în jurul revistelor **Albatros** (1941) și **Gindul nostru** (1942). Într-o **Confesiune** inclusă în volumul **Insectele tovarășului Hitler** (München, 1982), poetul își face, pentru prima dată în public, bilanțul existenței, la scurt timp după ce a fost obligat să-și părăsească țara și să se stabilească în Elveția. A stat timp de 11 ani în închisorile comuniste, a fost condamnat de două ori la moarte și a fost silit să lucreze la Canal sau în minele de plumb din Maramureș. Cariera sa literară începe și se sfârșește în România cu cite o interdicție, cea din 1943, când cenzura de dreapta îi scoate din circulație volumul **Panopticum** și cea din 1981 (anul plecării în străinătate), când **Journal I** e interzis de cenzura de stînga. Între timp a editat unicul număr al revistei internaționale de poezie **Agora** (1947) și a reușit să publice peste douăzeci de volume de versuri sau de eseuri, la care se adaugă traduceri din Ana Ahmatova, Pierre Emmanuel, Edgar Lee Masters, Ezra Pound sau Raymond Queneau.

Tipică pentru întreaga poezie scrisă de Ion Caraion în țară (începînd cu **Panopticum**, 1943, **Omul profilat pe cer**, 1945 sau **Cinzece negre**, 1946) este privirea decepționată, de sus în jos sau de la mare spre mic, cu un sentiment extraordinar al mizeriei universale, ca și cînd totul în lume ar suferi de agorafobie. Viața este un lighean („...ce importă dac-am plîns sau dacă / ne-am culcat prin gropi ori prin gunoi? / Viața noastră tot așa rămîne: / un lighean cu gulerul de zoi.”), cerul e o tavă, aleea parcului o cravată, soarele un ștergar, cerul un tampon de vată, norii sînt bureți uitați pe cer, dealurile — ciuperce de noroi, un vultur seamănă cu o foarfecă (metafora tipică a modernității), în fine, luna atîrnă pe cer ca o tenie, iar „lumina ia la fereastră / culoarea ciorbei de bur-tă”. Metalele sînt și ele întrebuintate cu insistență de poet, dar nu cele inconvertibile și prețioase (**aurul și argintul**), ci elementele din clasa „de jos”.

fără prestigiu estetic și fără valoare aparentă. Stelele sînt de zinc și de cupru, păsările de aluminiu sau de tînchea, munții de tuci, apa de metal, seara de tablă coclită. Dar selecția aceasta severă depinde nu numai de privirea mohorîtă a poetului, ci și de instinctul său justițiar, care urmărește să schimbe fața literaturii, așa cum alții schimbă lumea, căci ea funcționează la toate nivelurile poeziei. Întîlnim peste tot cuvinte aspre, nume de plante curioase, **omagul, asmățuiul**, care n-ar fi făcut niciodată figurație în poezia lui Ion Caraion dacă nu s-ar fi numit astfel, pe scurt, un vocabular cu sunet special, gutural și bolovăncos (**pociumb, hurte, clădărale, ciuciuleți, pomăstît, a se incherba, popistrat, a ligăli, năoagă**).

Firește, toată această poezie trebuie pusă mai întîi sub semnul unui temperament. Dar poetul a știut să-și organizeze teoretic predispozițiile, cu o consecvență estetică fără de care ele poate că nu s-ar fi impus. „Literatura frumoasă e un dezastru al timpurilor moderne, afirmă Ion Caraion în **Scri-sul frumos**”, 1944. O minciună cu ambalaj atractiv, însă goală pe dinăuntru...”

După insurgența și polemismul vehement din perioada începuturilor, poezia lui Ion Caraion va trece printr-o fază de estetizare, care în **Cirita și aproapele** (1970) sau în **Cimitirul din stele** (1971) poate fi privită ca o formă de blazare stilizată: „Agățat prin concieri și răstoace, / dormitînd pe ramuri ca o curcă, / am avut cu oame-nii de-a face / și-amintirea asta mă încurcă. / ... / Dezgustat că drumul nu se curmă, / fără sens și fără să mai sufăr, / mă despart de viață ca de-o turmă — / cum deșerți un cufăr în alt cufăr”. De data aceasta vehemența s-a retras mai mult în eseistica din volumul **Duelul cu crinii** (1972) sau din **Enigmatica noblețe** (1974), plină de răbufniri polemice, de revendicări justițiare, de neîncredere în valorile literare acceptate și mai ales în critica literară care le-a impus. De fiecare dată sentimentul de solidaritate, convingerea că aparține unei anumite generații, funcționează la Ion Caraion, nu atît în legătură cu cei care au reușit (Geo Dumitrescu, Radu Stanca, Ștefan Aug. Doinaș), cit cu poezii care au trecut cu discreție prin viață, apăsați de soarta de a fi citiți numai din cînd în cînd (C. T. Lituon, Petru Sfetca, Radu Căplescu, Ion Horga, Marcel Gafton, Mihai Zissu). De altfel, simpatia literară a poetului a mers întotdeauna că-

tre scriitorii pentru care succesul literar este o noțiune scandalosă, demnă de cea mai deplină neîncredere, către autorii de cărți puține, singuratici, neînțeleși și incomozi, dar stăpîni pe opera și uneori chiar pe viața lor, pînă la capăt (Saint-Exupery, Paul Celan, Henry de Montherlant). În poezia acestei „perioade”, cele mai numeroase exemple de stilizare a furiei începuturilor sînt de cîntat în erotică (**Obsesie, Carmen saeculare**) sau în poezia „pentru copii” din **Marta — fata cu povești în palmă** (1974) și din basmul simbolic **O ureche de dulceață și-o ureche de pelin** (1976), șlefuit cu o insistență de mare artizan: „A fost odată / O roată și-o fată, / O mamă și-un tată, / O lun-gă și-o lată, / O ciută și-o cloată, / O gloată și-o zloată...”. Specific este și faptul că tehnica propriu-zisă ocupă un loc din ce în ce mai important în elaborarea acestor poezii. Unele versuri sînt întrerupte savant, după exemplul lui E. E. Cummings, iar **Deasupra deasuprelor** (1970) este o carte de-a dreptul elegantă, un caiet-manuscris cu ilustrații de Valentina Bardu și caligrame în formă de pasăre sau sugerînd-o pe Dra Pogany a lui Brăncuși. Este limpede acum că „urîtenia” poeziei lui Ion Caraion e de fapt o manieră ca toate celelalte, un fel de parnasianism întors, care a înlocuit aurul cu plumbul și cu fonta și cultul frumosului tradițional, cu acela mult mai subtil al poeziei urite. O convenție nouă (poezia „urită”) a înlocuit-o pe cea veche (poezia „frumoasă”), cu rezultatul paradoxal că atîta timp cit poetul rămîne pe terenul artei, el continuă să scrie frumos.

Fără să poată fi întotdeauna datată, poezia exilului (publicată mai întîi de Ion Solacolu în revista **Dialog** și reeditată într-un volum cuprinzător de Emil Manu, la Editura „Cartea Românească”) reia mai toate particularită-

țile poeziei din țară, împingînd similitudinile pînă la primele predilecții tematice sau de vocabular. Viața e o baltă zdrențuită sau un pahar de cenușă, lumina e mioapă, limbajul însuși a devenit o închisoare, iar pămîntul „un gîndac lung din care curg balele civilizației”. După cum se vede, poezia acestei ultime faze revine la privirea mohorîtă a începuturilor, atîngînd chiar amploarea unei mari viziuni apocaliptice, a unei lumi pe dos în care însuși Dumnezeu ajunge să se confunde cu Diavolul: „Uitarea nîngea peste genuni. / În loc de-o lună vedeai o mie de luni — / țîntîrim lingă țîntîrim. / Globul întreg — un mim — / clănțănea la stranii vedenii. / Timpului dispărut îi luaseră chipul buruiiana, lichenii. /.../ Lui Dumnezeu îi era teamă și rușine, / căci umbla cu capul în jos, / cu urechea pleoștită, / împiedecîndu-se-n cite un mărăcime, / izbîndu-se ba-n coarne ba-n copite...” [Mușii, apele și oamenii nu mai erau la locul lor].

Nou este totuși sentimentul difuz al derutei, al neașezării și al crizei, tipic pentru orice exil, sau faptul că poezia e plină de o absență, de un gol aproape imposibil de definit, dar în care urmează să se instaleze, pe nesimțite, moartea: „Pictura se revarsă ca o ploaie pe străzi. / În după-amiția asocuită ici-colo de vînt / născocim nemișcării / crengi de arbori care nu-s. / Pustiu intact. / Unica / reconstituire”. [Mai mult sau mai puțin e terminat se pare].

Tot ca o formă de noutate poate fi privită și **poezia politică** din această ultimă fază (sau din textele mai vechi, rîmase în manuscris), plină de imprecății și preferînd (așa cum altă dată o făcuseră eseurile) pamfletul sau caricatura: „Își potcovește vocea pe zi de nouă ori / și tot îi mai rămîne nevoie de potcove. / Ca într-o borbă-n gușă-i ori șorpi se ouă ori / se ouă răzbumarea scornirilor de snoave. / Întreg și de-a-n picioare, vorbind, se descompune. / În tîgvă are paie și-n gură are plumb / și-i cade cite-o prună la fiecare vorbă. / Un terci, un mîeat, o zeamă, un șant, un maț, o ciorbă. / Scui-patul, sîsiacul, pelticul, gingăvilă / în fiecare urbe își are cite-o vilă. / «Or să-i găsească leșul în care dintre ele?» — / puhoi de mogildețe, norodul numai piele / și os trimis la muncă, se-ntreabă zi și noapte...”. (**Obsesie**).

În fine, nu e exagerat să observăm că figura centrală din poezia ultimului Caraion e cea a crucificatului Iisus și că un apăsător sentiment al sfîrșitului dă versurilor sale din exil semnificația generală a unui **epitaf**, în care decepția stă alături de sarcasm dar și de orgoliu sau de mîndrie: „Se va sfîrși odată toată graba, / tot patosul acesta — nesfîrșitul. / Vom fi din nou văzduhul, colbul, apa, / din nou trecutul calm și infinitul. // Din umbrele, din mîlul, din pereții / acestei treceri searbăde prin viață, / se va lăsa deasupra dimineții / întîi dezgustul. Apoi — poate — greață”. [Polen căzut pe nici o fericire].

Florin Manolescu

Frumoase și trecătoare

Trecătoarele. Frumuseții care trec. Bineînțeles că altfel nici nu s-ar putea: numai în trecătoarele frumuseții din tramvai, din metrou, de pe stradă, putem noi, bieți bărbați muritori, întrevădea Frumusețea. Față-n față stăm numai cu Spatele (lui Dumnezeu, care-i lumea). Sînt ca și nebun după frumoasele femei trecătoare. (Cea mai mare prostie pe care aș putea-o face ar fi să le opresc, să încerc să le vorbesc, să le cunosc în vreun fel.) Mor să le privesc măcar o dată în ochi atunci cînd pot sta aproape de ele într-un mijloc de transport în comun. (Ce minunat mijloc-de-transportare-in-comun e o asemenea privire!)

Remarcabil a fost momentul în care, pe-o stradă întunecată, femeia pe care o cunosc de 10—15 ani (întîlnindu-ne întîmplător) mi s-a părut a fi o frumoasă trecătoare. Ar trebui spus deseori nevestelor: „Mai fii, dragă, și tu din cînd în cînd cite-o trecătoare!”.

Vorbele de mai sus puteau porni de la acest citat din Cioran: „În tine lumea își plînge ruptura de veșnicie — și trecătoarele te-nnebunesc. Cum să împaci o dezbinare așa de dureroasă? urăști devenirea și-o iubești. (...) În preajma cîrnilor visezi temelurile lumii și-n umbra acestora vecinătatea beției muritoare”. Important e că trecătoarele sînt frumoase, iar frumusețile sînt trecătoare. Fără a accepta „naturale-

țea” acestei observații eu, unul, n-aș putea experimenta Frumusețea Trecerii. De la „moartea” vorbelor la viața tăcutei rugăciuni din inimă sau de la tată la fiu și la nepot, de exemplu. De obicei, îți faci arborele genealogic în susul timpului. În Evanghelie, arborele lui Iisus ajunge cu rădăcinile în Eden. Pe mine m-ar interesa (visînd) ca o ramură a „copăcelului” nostru să înfrunzească în Ierusalimul coborît. Visez un arbore genealogic cu rădăcinile în viitor și ramurile în trecut.

Și acum iată un poem despre cele spuse înainte. El s-ar putea intitula: „Domnule cititor!”

Viața mea de apoi e fata aia, adolescenta atît de frumoasă încît — de cînd am trecut pe lingă ea, pe Calea Victoriei — m-am hotărît ca 2—3 ani de-acum încolo, de cite ori voi ieși în oraș, s-o caut numai pe ea printre chipurile frumoaselor trecătoare. Viața mea de poet, de apoi și de cinci secunde de-aici: adolescentă, frumoasă și trecătoare. Bineînțeles că ea nu se gîndește la mine. Bineînțeles că nici nu știe cine sînt. Bineînțeles că nici n-am habar unde locuiește. Bineînțeles că imensa majoritate a posibilităților este absurdă și mai ales gîndul la viol, adică la sinucidere. Bineînțeles că n-ar

veni la o asemenea întîlnire. Așa că trăiesc mai departe, undeva, tolnînt între dantelatele ghilimele ale morții mele. (Blindă și delicată).

(Acea adolescentă de pe Calea Victoriei este cititoarea mea ideală pentru că pot să port ani de zile acest poem într-un buzunar cu speranța de a o reîntîlni și a i-l dărui.)

Nu, domnule Cioran! Nici un stat de pe lumea asta și cu atît mai mult monarhia anticonstituțională a Ierusalimului Ceresc n-ar accepta existența unei categorii sociale ca aceea pe care dumneavoastră o numiți „pensionari ai sinuciderii”. Nu se poate trăi onest și cinstit decît direct dintr-o pensie a morții. Și asta v-o spun eu, cel care din 10 în 10 ani ies de la spitalul de nebuni ca de la maternitate.

(Cum să vă explic? De exemplu, acum e ora douășpe jumate, stau tolnînt în pat și aștept buletinul de știri de la radio, de la ora 13. Sora mea e angajată la radio — o dată la două zile spune știri — și eu fiind trist și neavînd telefon în casa asta pustie — mă voi simți mai puțin singur și mai în siguranță dacă am să-i aud vocea. Sora mea de apoi și trecătoare.)

Eu tac cel mai frumos și mai expresiv într-o poză de la un an jumate, în pielea goală și c-o minge mare în mîini, oa o sferă cerească, netrecătoare. (Dacă mi-aș fi pus în gînd să ajung dictator, numai această fotografie aș fi permis să fie făcută publică, purtată la manifestații și pusă pe pereți.) Dar, de obicei, vorbesc, vorbesc și iar vorbesc... Ca și căteava cu țitele supte și lăsate care lingea resturi de ulei și zeamă de ficat de pe-o hîrtie murdară pe sub mesele restaurantului, ca să le transforme în lapte alb și bun pentru căței — așa și eu încerc să scot tăcere din vorbe. Degeaba!

Așa că: ATENȚIE, DOMNULE CITITOR! TU, DUHOVNIC FĂRĂ VOIE AL TUTUROR POETILOR LUMII! CREDE-MĂ PE CUVÎNT! RUGĂCIUNEA TA PENTRU EI E SINGURĂ FORMĂ DE LECTURĂ EFICIENTĂ, REALĂ. (Salvează-mă, domnule cititor! Dă-mi și mie un telefon!)

Frumoasele trecătoare din tramvai, de pe stradă sînt pentru mine o **încercare** de zi cu zi. A ști să le privești, a ști să te „îmbeți” de ele înseamnă a nu le face pretexte pentru închipuirile tale (mai mult sau mai puțin erotice). Înseamnă a nu le privi nediferențiat, într-un fel de amalgam de măcelărie senzuală. Frumoasele trecătoare sînt o încercare trecută cu bine atunci cînd reușesc — cit de cit — să întrevăd în fiecare **persoană**, individualitatea și, astfel, „materia” (oricît ar fi ea de atrăgătoare) se mai topește și obțin transparența cîrnilor, alchimizarea ei sufletească. Din acest motiv, o bătrînă îmbrăcată sărac și mișcîndu-se greu, încet — spiritualizată pur și simplu prin trecerea anilor — este întotdeauna o oază odihnitoare în jurul excitant al străzii. Un bun exercițiu ar fi să-mi imaginez frageda copilărie sau senectutea celor mai frumoase femei trecătoare. E ca și cum ai încerca să-ți imaginezi grozava și trecătoarea lume în raiul sau în apocalipsa ei.

Cristian Popescu

ion stratan

CIMITIRUL DE MAȘINI

unu

1 Mașina poliției intră pe strada Buciumului și se lovi de numărul 3 A. Unul din cei doi ofițeri se sparge în doi subofițeri

2 Mașina însăși era plutonier, ea urmase cursuri de filaj și identificare. Ea avea scris pe ea EITLOP, pentru că fusesse cumpărată din străinătate fără

3 translator. Numele scris pe ea presa voșeaua pînă la evaporare, voșea care presa caroseria, care presa motorul, care presa carburantul, care presa presa

4 Din ea a rămas rădăcina literelor pe voșea, pielea voșelei pe caroserie, amprenta caroseriei pe motor, dîra motorului

pe carburant, rana carburantului pe presă
5 Rana carburantului pe presă

doi

1 Traseul 131 se retrase la depoul de pe strada avia/or Bănciulescu. Deși trasa traseul lui 331, traseul 131 se retrase la depoul de pe strada aviator Bănciulescu pe traseul lui 131

2 Traseul lui 131 se întindea de la prima cifră 1 la ultima cifră 1 trecînd prin cifra 3

3 Deși urma traseul lui 331, traseul 131 are traseul de la capătul radiatorului pînă la capacul motorului, așezat în spate

4 El pornește de la prima cifră 1, trece prin cifra 3 și ajunge la ultima cifră 1.

Returul este de la ultima cifră 1, trecînd prin cifra 3, pînă la prima cifră 1

5 Deși urmează traseul lui 331

trei

1 Mașina era deosebit de silențioasă, numai că eșapa extrem de mult monoxid de carbon. Cu toate că era deosebit de suplă, ea pierdea de mul acid azotic. În ciuda faptului că era

2 extrem de rapidă, ea lăsa în drum de acid sulfuric. Deși avea o foarte mare siguranță în mers, mașina lăsa să-i cadă o impresionantă cantitate de acid cianhidric

3 Pînă la urmă, mașina a fost oxidată după cum urmează: portierele de către monoxidul de carbon, capota de către acidul azotic, portbagajul de către acidul sulfuric, cabina de către acidul cianhidric

4 Astfel că, evaporată, ea putea fi servită la micul dejun, din cafetieră, en gros sau en detail

patru

1 Automobilul de curse avea probleme cu fiabilitatea Pentru fiabilitate i s-a recomandat medicamentul Tagamet

2 Automobilul de curse avea probleme cu anduranța Pentru anduranță i s-a recomandat medicamentul Azantac

3 Automobilul de curse avea probleme cu autonomia Pentru autonomie i s-a recomandat medicamentul Reglan

4 Automobilul de curse avea probleme cu portanța Pentru portanță i s-a recomandat medicamentul Histodil

5 Astfel că el cîștigă Marele Premiu al Farmaciilor Regale unde pilotul putea cumpăra pe rețetă un pachet de țigări antitabagice

un flacon de suport pentru ingrediente
o tabletă de aspirină fără acid salicilic
un tub de pastă de dinți anticarieră
o sticlă de bere dezalcoolizată

cinci

1 Mașina care purta insemnul Kent era o limuzină albă, lungă și sufocantă

Mașina care purta insemnul Marlboro era o cabrioletă scumpă, puternică și roșie

Mașina care purta insemnul Saint Moritz era un land rover negru, subțire și ușor

Mașina care purta insemnul Camel era un break de două persoane, profund și parfumat

Mașina care purta insemnele Moste Carlo era un super sport practic și nu foarte scump

2 Cu ea am avut un accident care a transformat-o în foi brune de tutun cu inflexiuni blonde și hîrtie subțire, subțire pe care scriu acest poem

șase

1 Mașina era destinată transportului de persoane Destinatarul nu era cunoscut Transportul era rău organizat Persoanele erau depersonalizate

2 Mașina rămase o simplă metaforă. (Adică mutare, cum spuneau vechii greci) (Adică Marele Vehicul cum spun indienii) (Adică roțile care au ridicat piramidele egiptene)

3 Mașina a rămas pe butuci, cum stăm noi uneori cu bărbia sprijinită în palme. Gîndindu-ne la această deplasare imobilă

4 Mașina era destinată transportului de persoane

CĂRȚILE SĂPTĂMÎNII

Saul Bellow
IARNA DECANULUI
Editura Elit Comentator

Scris în urma unei călătorii în România din vremea dictaturii comuniste, romanul lui Saul Bellow n-a avut, se înțelege, cum să apară în versiune românească pînă la revoluția din decembrie '89. Așa cum observă traducătoarea romanului, dna Antoaneta Ralian, într-un succint „cuvînt înainte”, „experiențele atît de insolite trăite de o marcantă personalitate americană, pictată pe neașteptate într-un crunt regim totalitar și într-unul din cei mai dezastruoși ani ai acestuia. I-au inspirat lui Bellow concepția romanului de față. Cu complexitatea care-l caracterizează, romancierul nu se mărginește numai la redarea și comentarea aspectelor din capitala comunistă, ci le înădește, într-o manieră contrapunctică, cu imaginile degenerescenței din orașul său natal, Chicago.” Așadar, un roman politic. Să mai adăugăm că Saul Bellow a vizitat România în decembrie 1977, împreună cu soția sa de atunci de origine română și că Iarna decanului a apărut în 1982, fiind interzis în țările comuniste.

V. Demetrius
MONAHUL DAMIAN
Editura Porus

În colecția „romanul popular” al editurii Porus este reeditat romanul din 1928 al prolificului poet și prozator Vasile Demetrius (1878—1912), roman premiat de

Societatea scriitorilor români. Cele peste douăzeci de cărți — poezie și proză — publicate între 1901 și 1942 nu i-au adus lui V. Demetrius o poziție privilegiată pe tabla de valori a literaturii române interbelice și nici recunoașterea postumă (ediția de „scrieri alese” din 1967 a trecut ca și neobservată), dar, dincolo de asta, citeva din cărțile lui, între care și Monahul Damian, s-au bucurat, totuși, de succes, mai mult de public decît de critică, grație, poate, facturii sentimentale,

de un realism subțiat spre melodramă, a prozelor sale. Așa e și Monahul Damian, roman popular în înțelesul curat, nepeiorativ, al cuvîntului, evocare simplă și cursivă a unei vieți simple și cursive, în lăuntru cărora evenimentele mai mari sau mai mici lasă urme afective în primul rînd la cititor, invitat pe toate căile implicite să intre, ca să spun așa, în națiune. De aici, impactul lecturii, motivat suplimentar de acuratețea stilistică a frazei epice.

Radu Țurcanu
LOGICA POEZIEI
Editura Eminescu

Subintitulat „eseu despre re-prezentarea poetică” această Logică a poeziei încearcă — precum afirmă autorul ei, un debutant mai mult decît promițător — să aducă argumente „în favoarea considerării poeticii ca model pentru ființare, pentru survenirea lumii într-o alteritate, într-o lipsă a sinelui (a propriului) din reprezentare; mai întii, prin evidențierea secvențelor și mărcilor «fenomenale» ale lumii ca limbaj, apoi prin deconstrucția, cu ajutorul lor, a textului

(deja și merou) poetic al acestora”. Concepția în spirit heideggerian și din perspectiva deconstrucției (cu premisa mai ales în gîndirea lui J. Derrida), partea teoretică a lucrării tinărului eseist e o logică în nuce, pre-sistemică, a cărei vigoare ideatică ar fi fost mai limpede pentru cititor dacă autorul n-ar fi abuzat de calcchiere terminologice sunînd confuz, prețios și rebarbativ, uneori pînă la inteligibil. Partea de analiză textuală, avînd ca „obiect” poeme de autori francezi, germani, englezi și români (aceștia sînt contemporani) e mai aproape de critica literară decît de filosofia limbajului și conține observații și demonstrații juste, valabile însă exclusiv pentru textele în cauză, ca atare, nu suficient de relevante pentru demersul teoretic ce le precede.

Václav Havel
DESPRE IDENTITATEA UMANĂ
Editura Paideia

Mare parte din eseurile politice cuprinse în această carte a fost scrisă pe cînd autorul lor, actualul președinte al Cehoslovaciei, se afla deținut în închisorile comuniste. De un interes deosebit este scrisoarea deschisă adresată în aprilie 1975 lui Gustav Husak, pe atunci șeful regimului comunist, scrisoare care se constituie într-o analiză lucidă și acuzatoare a răului pe care totalitarismul și ideologia comunistă l-au făcut societății civile cehă și slovace: „Deocamdată e activizat și dezvoltat, în mod sistematic, tot ce e mai rău în noi — egoismul, ipocrizia, fătărnicia, nepăsarea, lașitatea, frica, resemnarea, dorința personală de a te strecura, de a ieși bașma curată din toate, fără a ține seama de nefastele urmări obștești (...) Deocamdată ai ales acea cale, pentru Dumnezeuastră cea mai confortabilă, iar pentru societate cea mai periculoasă (...), calea simplei ocrotiri a propriei puteri cu prețul adîncirii crizei morale și spirituale a societății și a umilirii sistematice a demnității umane”. Se vede, chiar din acest scurt citat că efectele comunismului au fost aceleași în toate țările care au trăit sub dictatura lui. Foiletoanele lui Vaclav Havel, în excelența traducere românească datorată lui Jean Grosu, sînt înainte de toate mărturia unei conștiințe civice și morale despre o lume căzută sub teroarea arbitrarului și a nonsensului.

Mircea Moga

FATA NEVĂZUTĂ A LUCEAFĂRULUI

Continuăm în acest număr seria de dialoguri realizate de criticul chișinăuian Mihai Cîmpoi cu eminescologi și traducători ai poeziei lui Eminescu din întreaga lume. Intervenițiile prezentate fac parte dintr-un volum în curs de pregătire.

GEORGE USCĂTESCU (Spania):

„Eminescu stabilește soliditatea culturii românești“

— M.C. — Că personalitatea lui Eminescu vă obsedează mereu ne-o dovedește și poemul dramatic în proză **Luceafărul: la un centenar** (Madrid 1989), în care alături de portretul „tradițional“ al poetului (în ipostaza sa de „proletar“ și bolnav, proiectat ca un rege Lear, ca patriot, romantic-solitar alienat) se adaugă o dezbaterie escistică până la (actul III), susținută de Filosoful, Poetul finiar și Marele critic, primul fiind chiar simbolul lui Constantin Noica; cel de-al doilea reprezentând, se vede, pe Nichita Stănescu, iar cel de-al treilea o fi purtător de voce (și de opinie) al lui George Călinescu. În viziunea filosofului, Eminescu este omul deplin al culturii românești, care urmărește integrarea totului în poetic: „Timpul, spațiul, elementele, patriotismul, satira, înalta lecție de moralitate și demnitate umană, totul participă dintr-o înființare poetică. Nici măcar opera lui de gazetă și doctrinar poetic nu rămâne străină de această încadrare. **Politeia** e tot **Poesis**. Tot forță creatoare de înaltă tinută“. Pentru tânărul poet, Eminescu este cel dintâi în lumea noastră, „care în limba și în poezia ei a putut cuprinde existența și spirala infinită a universului“. „A priceput cu seninătate destinul geniului atotcuprinzător și a știut să lumineze cu lumina calmă a omnescului distanța între Hyperion — El și oricare Grethen-Cătălina-Veronica-Lenore. Totul instaurat sub perspectiva infinitului: „Un cer de stele de desupt/De-a-supra-i.cer de stele“. Prin reactualizarea afirmației lui M. Gaster referitor la faptul că poporul român a servit la aceeași masă deopotrivă cu celelalte popoare moderne și că s-a hrănit din același nutriment, s-a adăpat din același izvor. Marele critic reafirmă caracterul universal al operei sale. Cred că sinteza de acord că la ora actuală cultura personalității eminesciene s-a precizat în sensul unui titanism conștient, care în contextul preocupărilor Dumneavoastră de estetică și filosofie a culturii se prezintă astfel:

— în Eminescu se petrece o fundamentare ontologică românească a culturii;

— în Eminescu se înființează mai multe filioape culturale ale Orientului și Occidentului, fapt care în istoria culturii a adus, după cum arătați, momente de înflorire deosebită;

— dintre toate marile „scheme“ ale morfologiei culturii: cea heideggeriană este mai aproape de Eminescu;

— o ontologie a istoriei este și o ontologie a culturii (civilizațiile cunosc „mărit și căderi“, ca în **Memento mori**, au vîrste diferite); „civilizația omenească se începe oarecum din nou și din fundament în orice generație“, spune Eminescu în „Timpul“, 6. VIII. 78)

— bazarea artei (și a civilizației) pe propriile forțe „autonome“, a se vedea afirmația lui Eminescu: „Din rădăcini proprii, în adîncurile proprii răsate civilizația adevărată a unui popor barbar“ („Timpul“ VI, 1881);

— integrarea prin cultură a ordinii cosmice;

— sacralitatea artei („și de aceea spusa voastră este sîntă ei frumoasă“, „voi pierduți în gînduri sîntă“, „ce e poezia“? „înger palid cu priviri cu ate/Voluptos joc cu icoane...“)

Ontologia eminesciană a culturii are, ca date fundamentale, organicismul și capacitatea de a găsi propria ființă („Barbaria și civilizația stau laolaltă în raportul în care stă gîndul stejarului cu rădăcinile, trunchiul, creșterea ulterioară“). Participă Eminescu oare (prin operă și păreri sale, din care am citat) la o ontologie (universală) a culturii? Personal, cred că da.

G.U. — Mă bucură mult dialogul dvs. acceptare a transfigurării și a actualizării poetico-dramatică eminesciană încercată de mine în piesa **Luceafărul, la un Centenar**. Am încercat în limitele dramei și ale scenei, o reinstaurare poetică și umană eminesciană. Piesa se vrea a fi o nouă sonată eminesciană. De aceea am vrut s-o întovărășesc aproape tot timpul de **Liedul** german romantic în forma lui cea mai sobră (mai ales cea a lui Hugo Wolff). Seninătatea lui Goethe din **Liedul** „Anakreons Grab“ și cea a lui Enescu din unele sonate ale lui care am vrut de asemenea să îlustrăm drama, a urmărit să ofere o imagine a Poetului deschis eternității românești. Cu reflexul originilor, al începuturilor ființei noastre etnice, și cu apele unui viitor curs

al destinului nostru. Umbra lui Eminescu e o umbră senină, ca în atmosfera incalfă a **Serii pe deal**, ca umbra cetinilor, ca locut dintre izvoare unde „iarba pare de omăt“. Cine va mai egala dulceața de viață din **Călin** și calma înfățișare cu veșnicia din **Mai am un singur dor?** Mi-a făcut mare plăcere identificarea personajelor din piesa mea pe care o realizați cu personaje din realitate. Numai în cazul criticului, mai mult decît la Călinescu, în-am gîndit, să spun drept, la Perpescius, căruia memoria lui Eminescu își datorează poate cel mai mult și mai permanent. Dar și în acest caz, identificarea dvs. „se non e vera e ben trovata“.

M.C. — Într-un studiu fundamental **Centenar del Mihai Eminescu, poeta national rumano**, publicat în „Folle Humanistica“ Dumneavoastră vorbiți tangențial, fără a stărui asupra problemei, despre o depășire a cadrului romantic, în poezia eminesciană, datorat mai cu seamă aticismului limbii sale: „Admirator de Goethe, Holderlin și les romanticos europeos en general, su posesion alcanza de verdadera aticismo formal que supera las limitaciones romanticas“. Nu găsiți în ciuda circumscrierii tradiționale a lui Eminescu curentului romantic istoric că el este de fapt creatorul unui univers cu clasicismul, barocul și romantismul său, precum bine spuneați în cartea dvs. **Idea del arte** (1975)?

G.U. — Da, Eminescu, într-o definiție a culturii noastre prin intermediul unei ontologii poetice de caracter universal, depășește romanticul. Poate fi definit, ca atare, într-o proiecție universală a culturii noastre ca clasă proiectat din pînă în modernitate. Mai mult decît Holderlin și într-o anumită direcție tot atît cît Goethe și Leopardi. Din toată creația poetică universală ce mi-e familiară, eu merg spre torăriea lui Eminescu și a lui Leopardi. Eminescu e expresia universală a inefabilității românești. Dar el stabilește și altceva tot atît de important: soliditatea culturii românești. Fie sau nu cunoscută, ea rămîne astfel: o cultură solidă, stabilă pentru toată vremea și în termenii neohistorici majoră. Eminescu este mărturia ei permanentă. Garanția continuității ei, a universalității ei plene. Acesta a fost omul plener Eminescu. Omul plinătății culturii românești, spațiul de referință eternă. Nu mai este posibilă o definiție a culturii românești, nici o diferențiere ori o integrare a ei în cultura universală, fără Eminescu. Dar asta nu înseamnă că el epuizează toate posibilitățile ei, ci dimpotrivă le potențează și dă loc în mod imperativ unor creații în toate domeniile, necontenit reînnoite.

M.C. — Care este destinul „spaniol“ al lui Eminescu, cum se prezintă — în traducere de pînă acum realizate în Spania — comparativ cu alte limbi latine?

G.U. — Traducerile din Eminescu în limbă spaniolă există. Dar cu aceeași soartă ca traducerea în alte limbi. Lumea inefabilă, atmosfera eminesciană, rămîn intraductibile. Ca și Hyperionul său, care rămîne în lumea lui, „nemuritor și rece“, „fără moarte dar și fără noroc“. Eminescu-poetul rămîne în realitate inaccesibil. Singurătate, grandoare și acurire într-un renume de metaforă fără text corespunzător. Traducerea lui Alberti în spaniolă nu e fericită, deși e datorată unui poet. Traducerea lui Omar Lara, cu unele scăpări de neîngăduit, este, totuși, cea mai acceptabilă. În Spania, în Italia, Franța și America, i-am consacrat lui Eminescu cursuri universale monografice, zeci de studii, prezentări comemorative, exegeze, analize de literatură comparată. Binomul Eminescu-Holderlin a fost în acest efort constant al meu pentru cunoașterea lui Eminescu peste hotare, un „leit motiv“. Efortul epistemologic l-am scotit singurul posibil pentru a face prezentă importanța lui Eminescu pentru cultura noastră și pentru cultura universală. Cînd se va produce oare miracolul traducerii adecvate? Răspunsul la această dramatică întrebare sperăm să-l poată da cineva vreodată, cum se cuvine. Între timp, rămîne ca iubitorii lui Eminescu din afară să facă efortul de a-l „învăța“ vorbind, scriind și simțind pe cît se poate, românește.

AMITA BHOSE (India): Eminescu și Tagore

M.C. — Paralela Eminescu — Tagore este o preocupare exegetică permanentă a Domniei Voastre. Acest aspect comparat al studiilor pe care le faceți are, cred, o dublă rațiune „metodică“, paralelismul vă permite, așa cum precizați în monografie, să-l înțelegeți mai bine pe Tagore și, așa cum reiese din context, să detectați în continuare indianismul eminescian. Prin urmare, Tagore este o „grilă“, e lectrodul cu care se verifică o prezență așezată. Bunăoară, analizînd în paralel motivul **pădurii**, faceți observația sugestivă că, în viziunea eminesciană, spațiul clar-obscur vegetal este androginic: „Codrul este **parusa** — spiritul gînditor, principiul masculin, — **pădurea** **prakriti** natura impulsivă, materia, principiul feminin. Totodată, **poetul este parusa** pe care **pădurea** — **prakriti** îl activează. Cătra ultimă a lumii, născătoarea tuturor celor existente, ea călăuzeste înfinitatea de **parusa** și creația evoluează din unirea **parusa** — **prakriti**. „Drama și suferința încep prin unirea Spiritului cu Natura, unde care generează lumea sensibilă și ființele“ (Sergiu Al. George). Astfel poetul și pădurea stabilesc un echilibru „dinamic creație/procreție: la un nivel transcendent **prakriti** din **Sankhya** devine **maya** din **Vedanta**. Tagore, în concepția Dumneavoastră, este un continuator al firului ontogenetic (ființial) indian (de la **Veda** la **Kalidasa**, **Bhavabuti**, **Jaradeva**). Paralela mi se pare revelatoare sub aspectul prezenței unei „contradicții“ dialectice: Dumneavoastră spuneți, printre o metaforă, că aripile poeziei l-au dus pe Eminescu spre **ananda-loka**, lumea fericirii unde durerea și fericirea, viața și moartea, creația și disoluția sînt armonizate în dansul etern al lui Nataraja. Această fericire imprimată un dulce farmec melancolic întregii lui creații! Cu cuvintele lui Tagore, cel pe care creatorul l-a înzestrat cu povara fericirii cu neputință de stins, duce, totodată, și o agonie nemărginită în pieptul său. După părerea mea, paralela ar putea fi adîncită și prin reliefarea unei deosebiri esențiale, într-un anumit sens, indianul Tagore e mai european decît „indianul“ Eminescu. Adică: la autorul **Luceafărului** e mai degrabă nostalgie după izvoarele și bucuriile vieții, în timp ce la autorul lui **Gîtangul** e mai curînd o exaltare a bucuriei, o însuflețire într-un mod care amintește de călea de mijloc al lui **parusa** din **Upanisade**. Tagore e mai mult un poet tropical plin de sunete, culori și mișcări. Eminescu e poetul unei alternanțe unduitoare cu mult mai ponderate a văii și dealului. Nu știu dacă îmi dați dreptate.

A.B. — M-ați copleșit cu interpretarea atît de frumoasă despre paralelismul Eminescu-Tagore. Așa cum spuneam mai sus, universalitatea poetilor ca ei depășește barierele timpului și spațiului, fiecare cititor pasionat putînd să aducă exegeza proprie. De vreme ce Tagore singur s-a declarat poetul lumii, cine sînt eu să vă dau sau să neg dreptatea? Dacă eu vi l-am „furat“ pe Eminescu, nu pot decât să vă las să ni-l „furați“ pe Tagore. Vă rog să dezvoltați ideea aceasta într-un studiu, care va adăuga o dimensiune nouă exegezei tagorice, pe care mă ofer să-l traduc în bengali

spre a fi cunoscut de către criticii noștri.

În ce privește lucrările mele, sînt onorată că un suflet poetic plin de sensibilitate și o minte înzestrată cu pregătirea profundă în literatura universală s-a aplecat asupra lor și le-a analizat cu atîtă însuflețire.

M.C. — În cadrul unei prelegeri pe care ați ținut-o la Casa Pogor din Iași (21 aprilie 1990), ați comentat titlul cărții dvs. astfel: Eminescu, e, un tot și India e un Tot. Ați dori să vă pronunțați asupra destinului „indian“ al poetului român atît de afiliat suferinței Indiei. Care sînt gradul și calitatea recepției operei sale prin intermediul traducerilor? Ce faceți Dumneavoastră în această direcție ca traducătoare?

A.B. — Sînt fericită că am avut cînteca de a-l traduce pe Eminescu în bengali — limba lui Tagore — de a-l fi primul traducător în spațiul asiatic. Traducerea **Dumnevoastră** (Poezii) a fost publicată la Calcutta în 1988. Presa bengaleză a salutat călduros efortul meu de a-l aduce pe acest poet universal în mijlocul cititorilor noștri. Recenziile au remarcat cu încredere că, deși e trăit acum o sută de ani, poetul a trecut prin suferințele anterioare ale omului de astăzi. S-a observat că prin acest act cultural am construit o punte între literatura bengaleză și o literatură bogată și aproape necunoscută la noi.

Acum cîțiva ani, s-a publicat un volum al liricii eminesciene în limba urdu, vorbită în nord-vestul Indiei, traducerea fiind realizată după versiunea engleză a lui Corneliu Mihai Popescu. O studentă a cursurilor de limbă română de la New Delhi a tradus **Luceafărul** în sanscrită; am impresia că l-a tradus din engleză. Dl George Anca, lector de română la New Delhi a încercat ani întregi să popularizeze operele lui Eminescu, și literatura română în general, în orașul respectiv. Încercările acestora au ramas limitate în spațiul restrîns. Eforturi sporadice, individuale nu sînt de ajuns ca să faci o literatură cunoscută în India, țară cît un continent și populată de vorbitori de sute de limbi. În cadrul programului UNESCO de traducere, mi-a fost repartizat **Nordelenii** lui M. Sadoveanu, roman care nu-l reprezintă nici măcar pe marele prozator, nici vorbă de literatură română. Acesta a fost singurul volum românesc tradus în India prin acea organizație internațională. Din propria mea inițiativă, am tradus alți scriitori români: I.L. Caragiale, M. Sebastian, Z. Stancu, T. Arghezi, M. Sorescu și alții, în bengali. Un amănunt — toate traducerea din română în bengali și apoi din bengali și sanscrită în română le-am făcut în lipsa dicționarelor limbilor respective.

Revenind la Eminescu, cred că poetul național al României merită o atenție mai mare din partea UNESCO și — de ce nu? — a Uniunii Scriitorilor din România.

— Și a Uniunii Scriitorilor din Moldova. Vă mulțumesc.

Interviuri realizate de
Mihai Cîmpoi

Luceafărul

7

CADAVRUL DIN PIVNIȚĂ

Era noapte. Grozavă noapte! Ca o secure... Pispieliile de pași ale cadavrelor moșmăiau printr-o pivniță. O pivniță adâncă, de vilă veche bucureșteană.

Se-ntruniseră acolo mai multe cadavre. Unul era Holdebrand. Ce căutau în această pivniță? De ce se-ntruniseră? Iar asta se gădea și pionierul Vasilescu Adrian.

Era fiul unui vajnic plutonier de miliție, care se chema Vasilescu Gheorghe. Și Vasilescu Adrian și Vasilescu Gheorghe citeau romane polițiste. Cu duimul. Fiindcă aveau poliția în sînge, nu atât și romanul.

Tînărul Vasilescu avea, însă, mai mult decît tatăl său, înclinații literare. Deocamdată, dormea și visa această întrunire a cadavrelor.

Intr-o după-amiază tîrzie de vară, cercetase el și cu încă doi colegi de clasă de la liceul industrial unde învăța și dăduse peste niște cărți vechi, toate imputite de umezeala stătută, cu miros de cadavru, a pivniței. Și luase cărțile și le citise. Și de acolo reținuse un nume: Holdebrand.

Cum se trezi, acum, era după-amiază, toamnă, plecă în pivnița cu pricina. Se duse singur. Nu-i era frică. Deși doar de treisprezece ani, era bărbătos. Pătrunse acolo, era însoțit de-o lanternă. Observă deodată că-l însoțea și motanul Samaliot, feblețea inginerului pensionar Spudercă, vecinul lor.

Deodată, atît Adrian cît și Samaliot zăriră guzganii! Fojgăiau prin pivniță și erau mulți: vreo șapte. Samaliot nu îndrăzni să atace și nici Adrian.

Samaliot era un cotoi negru și ieșise acum la vînătoare. Dar nu era pregătit pentru o luptă cu-atîtea dobitoace. Era acolo parcă un adevărat congres al guzganilor: tot veneau și veneau!

Se-ntoarse atunci cu coada la Adrian și la defilarea, care-ncepuse acum, în adevărate cohorte și o băgă puțin și Adrian pe minecă. Și-atunci călcă pe ceva moale. Era un corp! Un corp de om, așa cum foarte bine observă, cercetînd cu atenție, prin raza lanternei. Începu și Samaliot să miaune îngrozitor.

Mirosea, acolo, în pivnița îmbîcsită, a igrasie, hoiții de guzgan și pionierul își dădu seama că mortul e proaspăt. Alergă repede-n casă să-l anunțe pe taică-su. Plutonierul dormea, dar îmboldit bine de fii-su, n-avu ce face, se-mbrăcă repede, în uniformă, își luă și pistolul și-n circa zecă minute de cînd Adrian plecase de la locul faptei, cei doi năvăliră. Plutonierul avea o lanternă puternică, nu ca biș-bișul lui fii-su și căutară. Dar nici urmă de cadavru! Cotrobăriră ei bine și mult, dar degeaba! Între timp, începuse să se lase seara. Plutonierul îi dădu băiatului o palmă zdravănă, că de ce l-a sculat tocmai cînd îi era somnul mai dulce! Băiatul, în loc să plîngă, se-nroși tot și fugi din calea lui taică-su, care-ncepuse să-l urmărească, se-mpiedică însă de-un corp și căzu. Da, era un corp de om! Speriat, plutonierul urlă ca din gură de șarpe, dar era prea tîrziu! Adrian fugise departe și nu-l mai auzi, iar plutonierul, om de aproape cincizeci și șase de ani, avu un stop cardiac și sucombă.

În acest timp, Samaliot ajunsese pe acoperișul casei cu pricina. Era trist, era foarte plictisit și nu știa ce să facă. Se gădea să se-ntoarcă în pivniță, să prindă poate un oarecare guzgan, ră-tăcit de turmă, dar nu știa că guzganii, simțîndu-l pe plutonier mort, începuseră să-și ia cite o bucătică.

Deocamdată, Samaliot tot dădea tîrcoale unui horn, un horn mare de cărămidă. Și nu știu de ce, dădea tîrcoale, așa, mai mult, „de prostie“, ar putea considera un om care disprețuiește dobitoacele. Dar Adrian pionierul, care nu era un astfel de om și era acum inspirat, scria de zor, la-nceputul lui de roman, despre Holdebrand. Nu se gădea de ce întîrzie taică-su, fiindcă așa-s copii, consideră că maturii oricum se descurcă! Și-n acest roman, detectivul care descoperă un corp într-o pivniță era un pionier, un pionier însoțit de pisică, dar o pisică foarte deșteaptă, aproape tot atît de deșteaptă ca un cîine polițist.

Dar modelul romancierului nostru,

**dumitru
dinulescu**

pisoiul Samaliot, găsi în fine ce voia, de fapt nu ce voia, ci treaba la care-l ducea instinctul lui atît de bine dezvoltat, după cum se știe, fiindcă după alt horn apăru luna plină! Atunci motanul se-ntinse pe acoperiș, bine impresionat de razele astrului nopții și parcă-i veni puțin somn. Însă tocmai atunci, din hornul lîngă care era, fișni o pisică. Era chiar prietena lui, Vetuța, o pisică maro cu alb, de fapt bej cu alb, adevărată cafea cu lapte. Samaliot deschise un ochi, dar teribilă îi fu surprinderea, cînd văzu că după ea ieșe sprinten și dezinvolt, cotoiul Mircică. Deci asta era, asta era adevărul! Vetuța se ținea și cu Mircică!

Samaliot se trase repede, firiș, mai la o parte și-și aprinse cît putu detectoarele ochilor. Cei doi n-aveau însă cum să-l observe. Prea erau fericiți, prea se legăneau liniștiți în bătaia vîntului de vară, prea mirolăiau la luna ca o roată de cașcaval.

Și-atunci... Samaliot sări! Își calculase bine săritura. Fu chiar în spațele lui Mircică și-i arse o gheară rapidă, ucigașă, care se prinse în blana albă ca laptele a lui Mircică. Am uitat să vă spun că Samaliot era negru. De aici și unele complexe ale sale.

Mircică se-ntoarse însă fulgerător, se repezi cu dinții și-l prinse pe Samaliot de burtă, încercă s-o sfișie, nu reușea, încercă să se-agațe cu laba de botul lui Samaliot, dar, cu o fracțiune de secundă înainte, motanul negru descoperi botul celuiilalt. Mircică se feri, deschise însă un ochi, pe care,

doamne!, gheara lui Samaliot îl agătă, se-nfipse și-l trase tot, din arcadă. I-l scoase ca pe-o măsea. O măsea stricată.

Vetuța asista impasibilă la lupta mirșavă a celor doi și nici nu prea le dădea atenție. Își lîngea blana, iar cînd se-ntimplă deznodămîntul, ajunsese tocmai și-și igieniza partea exterioară a sexului.

Samaliot veni aproape de ea și mirolăi, Vetuța încetă să-și facă treaba și mirolăi și ea. Samaliot îi căuta privirea, dar Vetuța nu îl privi drept în ochi, se ridică și-ncepu să păsească alene, urmată la o jumătate de lungime de Samaliot. În timpul acesta, Mircică își tot mirosea ochiul scos, neștiind probabil ce să facă cu el. Cu singurul ochi rămas, îi zări însă pe cei doi cum săreau sprinteni pe alt acoperiș și se pierdeau în noapte. Apoi plecă, în fine și Mircică, precaut și-ncepu un mirolăit atît de jalnic încît îl auzi și tînărul nostru romancier, care avea fe-reastra deschisă și tocmai terminase primul capitol, după ce scrisese furibund, practic fără să se oprească, circa opt pagini!

Venise ora mesei de seară și lui Adrian i se făcu foame. Mamă n-avea. Murise cu vreo doi ani în urmă. Acum trăia cu taică-su, care-i era și mamă și tată. Era acum nemulțumit de taică-su că-l lăsase așa și se-n-curcase poate la vreun coniac cu vreun amic, dar se gîndi că nu era taică-su omul care să se ducă la un coniac. În uniformă! Și-atunci începu să se teamă. Se gîndi să se ducă-n pivniță. Dar cum să mai fie acolo? Dar poate găsisese totuși cadavrul și se dusese la secție să raporteze! Poate veniseră acolo cu toată secția, cu toată miliția și el stătea ca prostul acasă!

Și-ntr-adevăr, cînd se duse acolo, găsi la fața locului mai toată secția! Ce se-ntimplase? Scenograful Puky Popescu, care locuia în vila aceea și avea filmare de noapte, venise cu mașina echipei să ridice manechinul pentru căderea aceea de pe bloc. Un manechin nemaipomenit la care lucrase vreo două săptămîni. Cum filmarea se tot amînase, îl coborise în pivniță, că prea-l incurcă în casă. Și cînd venise să ia problema, a dat peste milițianul mîncat de guzganii. De spaimă și emoție, Puky albi și făcu un șoc. Nu mai putea să vorbească. Și stătea într-o stare de prostație. Oamenii din echipă, mai precis, șoferul și un cascador, venind după el, îl găsiră așa, stînd pe un butoi vechi și arătînd la milițianul mort. Ridea tot timpul.

Se chemă secția imediat și, desigur, Puky Popescu fu arestat. Cînd sosi Adrian, colegii lui taică-su făceau măsurători. Îndrumați de copil, milițienii descoperiseră adevărul. Și tocmai cum stăteau acolo și-l tot întrebau pe Adrian, apăru în preajma lor motanul Mircică, miunînd jalnic și vîlîindu-se, desigur, de pierderea ochiului.

Undeva-n niște tufe, la vreo trei case mai încolo, motanul Samaliot și Vetuța pregăteau o mare împăcare. Se priveau acum în ochi, dar Vetuța nu se dădea încă bătută și de cite ori el încerca să se-apropie, ea ridica gheara și scuipa.

În timp ce Adrian, care încet-încet abia își dădea seama de grozăvia situației și își termina depoziția, doi oameni în albastru ridicau cadavrul plutonierului și curînd aveau să plece toți, lăsînd pivnița locuitorilor ei obișnuiți, guzganii: grași și cenușii, care, contrar majorității vremii, erau acum sătui. Dar nu toți, doar o parte.

DIABOL

Într-o zi ticăloasă, spre seară, sună telefonul.

— Alo? zice o voce tîrănoasă, zită. Sînteți acasă? Pot să vă fac o vizită?

— Cum?

— Ce, nu știți cu cine vorbiți?

eu.

— Care eu?

— Eu, ce, nu mă recunoașteți?

— Nu-mi spune nimic glasul nevoastră.

— Ei, tovarășu! Sînt eu, Baciu.

— Baci? Nu cunosc nici un Baci.

— Ce, o faceți pe nebulul cu mine?

— N-o fac pe nici un nebulul.

Și simplu nu vă recunosc. Nu cunosc am mai vorbit vreodată la telefon. Și, știți, una-i vocea omului în altă-i pe fir, pe unde.

— Sînt Baci, tovarășu, Baci, tovarășu.

— De noi? De care noi?

— De voi, de la import-export, colo de la Bicefalexim!

Eram în continuare nedumerit. Nu ne-o mai fi și asta? Poate vreau să leg de liceu pe care nu l-am mai dat de 20 de ani. Mi se mai întimpla să nu, cîcă se ocupă de noi. Cum ați ocupă de noi?

— Vreau să vă fac o vizită, cu vocea necunoscută.

— Păi... de ce?

— Am ceva să vă spun. E f.f. u.

— Dar nu putem să ne întîlim altă parte, la o cofetărie, unde?

— Pentru treaba ce-o am cu nevoastră, e mai bine să ne la domiciliu.

— Și la telefon nu puteți să-mi scrieți?

— Nu, Exclus. E spre binele nevoastră.

N-am știut ce să-i mai răspund.

buia să decid iute. Măi să fie, cînd omul asta? Nu, n-are rost să-mesc. El insistă din nou și con-

— În zece minute sînt la domiciliu.

Și închide telefonul. Dacă o fi hoț? Dar de unde mă cunoaște?

bine? De unde îmi știe adresa?

Peste exact zece minute sună apartamentul meu. Era un om scund, rotofei, cu aspect tîrăno-

cum îl trăda și vocea. Figura nu-mi era chiar necunoscută. Pacă îl zărisem dată sau de două ori pe la noi la Bicefalexim.

— Acum știți cine sînt? rînjesc.

noscutul cu dinți de viplă.

— Nu, sincer să fiu. Îmi cer se-

vă cunosc.

— Tovarășu' Gore, eu sînt de la...

— De la „băieți“? Care „băieți“?

— Se vede că sînteți tare poezic și înțelepți! De la Secu', tovarășu'.

E clar?

Am fost tentat să-l întreb: care Secu? De la Mănăstirea Secu?

Dar m-am abținut. Totuși se începea să pricep. Parcă mi-a fisa. „Vina“ mea era că nu avusesem niciodată de a face cu Miliția, de curatura sau cu Securitatea. Acum știți nici nu existau pentru mine.

cum nu există un lucru, subiectul, bînd, pe care nu-l cunoști, cu care să ai avut de-a face. Am auzit eu că Secu?

spre Secu asta, dar ce face, cum ocupă, cum acționează, habar n-aveam!

Și nici nu m-a interesat niciodată. Puteam trăi foarte bine cu Secu. Da, dar uite că Secu nu trăiește fără mine!

Dovadă că mi-a venit în casă fără să-l invit. Ia să vedea vrea de la mine!

Secu Baci, care de cum intră se așază singur pe un scaun, la masă.

la bucătărie, fără să-l fi invitat eu. Loc, să-l fi poftit măcar în sufragerie.

scoate din geanta burdușită cu cărți o foaie de hirtie și un piștîc.

parcă eu n-aș fi avut asemenea „te“, mi le pune în față și-mi arată.

— Am studiat cazul dumnea-

și ne-am gîndit să vă cooptăm. Să colaborați cu noi. N-o să vă plătească.

rău. Ceea ce vă cerem, e o nimică. Tot ce vă cerem e să ne scrieți cînd în cînd cite o notă. („A!“)

vorba de celebrele note înfor-

despre care auzisem cite ceva de Silvia, colega mea de birou?“)

o să începem chiar acum cu o vizită.

Vă rog să scrieți aici, pe foaia asta de hirtie, ce știți despre colega nevoastră de birou, Silvia. Ce să face...

Măi ce telepatie!? Tocmai Silvia!

Rămăsesem blocat. După clipe de tăcere, în care Secu Baci

dea că mă concentrez înainte de a scrie:

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

NICHITA STĂNESCU

Cu o „mărturie” prinsă în
piept (... care a trebuit să fie
retușată ani de-a rindul)

Obosit, după ce a fost omagiat
la Uniunea Scriitorilor
pentru un Premiu de poezie

Pătruns de importanța unui moment unic, în postura de naș al
fiului Doinei Uricariu...

...și în rolul unui inegalabil
recitator. Alături: Dumitru
Micu

Împreună cu D.R. Popescu

Lucrașorul

9

— Da' eu nu vreau să mă simt alt om. M-am născut o dată, gata! De câte ori să mă nasc?

— Ei și dumneata! Luați-o sau spuneți-i cum vreți la libertatea asta! Important este trandafirul, nu? Iar pentru noi trandafirul este nota asta pe care trebuie s-o scrieți. Hai, curaj, tovarășe Gore!

Secu se uită holbat la mine. Eu mă uit holbat la coala albă de hirtie din fața mea. Uitaseam că mă aflam la mine în casă. Parcă eram la interogatoriu, în vreun beci al Siguranței, cum văzusem prin filme.

— Nu pot. Nu-s capabil să... să țin o taină, înțelegeți? Trebuie să vă spun că între libertatea interioară a unui om și cea exterioară e o mare legătură. Or, meseria mea este: ce simt să exteriorizez. Nu-s o fire secretoasă, înțelegeți? O să vă... torn.

Uite ce cuvânt mi-a ieșit din gură, nu-mi vream să cred! Nu mai folosiseam cuvântul ăsta de când eram la grădiniță. Numai acolo copiii se toarnă unii pe alții. Adică se pirăsc. Dar acolo e un spectacol nevinovat, curat, naiv. Pe când în cazul oamenilor mari, vai, turnătoarea e ceva subuman, ceva rău, vinovat, păcătos, nedemn de ființa umană, nu-i așa, Silvia?

— O să învățați să vă țineți gura! face Secu Baci aproape poruncitor.

— N-o să reușesc, vă spun! Am o meserie tare ciudată. Eu trăiesc din scris. Chiar și în timpul serviciului asta fac. Că noi treabă nu prea avem. Sintem un fel de șomeri cu leafă. Și cât stau la birou, ce să fac? Scriu. Uneori bat direct la mașină. Înregistrez tot ce se vorbește în birou. Și apoi prelucrez, înțelegeți? Deci eu am o meserie tare păcătoasă. Nu am secrete. Eu tot ce trăiesc, tot ce mi se întâmplă, comunic. Chiar și întâlnirea asta cu dumneavoastră am s-o comunic. Am s-o scriu, adică. De aia v-am spus când v-am spus că o să vă torn. Asta se întâmplă cred cu fiecare scriitor. Știți, scriitorul nu prea are viață intimă. Nu are chiar deloc. Orice face, cele mai mici amănunte ale vieții lui, el le divulgă, le spune lumii. E un mare turnător. Adică e un chinuit, tovarășu' Secu. E mai chinuit ca dumneavoastră, care aveți viață intimă berechet. El însă nu are. Nu-și permite o asemenea lux. El nu-și aparține, înțelegeți? Tot ce simte și gândește, tot ce i se întâmplă, el face public... E ca o portavoce a lumii... Nu poate ține nici cel mai mic secret, nenorocitul! E un condamnat, un blestemat... Zău, v-ați greșit ținta! Nu sint eel mai nimerit pentru o așa treabă.

— Dar de când scrieți, că n-am auzit că vă ocupați cu una ca asta? Ați publicat ceva, că eu citesc tot, nu-mi scapă nimic. Asta mi-e meseria, de cititor special.

— Nu încă. Adică n-am publicat încă nimic. Dar nu trebuie să publicați ca să fii scriitor. Important e să trăiești ca un scriitor, înțelegeți? Adică să trăiești cu sinceritate viața, relațiile, totul. Să nu fii un dedublat. Asta e libertatea adevărată. Cred că toți oamenii ar trebui să trăiască așa, ca un scriitor. Când vor trăi cu toții așa, atunci viața lor va fi în siguranță și va fi tare frumoasă.

— Interesant ce spuneți, tovarășu' Gore! Interesant ar fi, de-aceia, ca să avem printre noi, ca colaborator, un om ca dumneavoastră. Cu atât mai interesant cu cât sinteți o... pasăre atât de rară.

— Dar eu la prima mișcare vă torn, v-am spus!

— Vă sfătuiesc să nu faceți așa ceva.

— Dar v-am spus, nu-s bun nici de provocator, nici de turnător. Nu pot fi și pace dedublat ca dumneavoastră sau ca oamenii dumneavoastră. Zău, ați făcut o alegere greșită! Nu pot să accept oferta dumneavoastră.

— Credeam că vă onorează. Sint mulți care pentru avantajele pe care le oferim nu s-ar da în lături să ne informeze și despre laptele pe care l-au supt de la mă-sa!

— Păi asta facem și noi, scriitorii. Și o facem gratuit, fără nici un fel de avantaj, care să ne vină de undeva, de sus sau de jos. Vă repet, noi sintem turnători de profesie. Turnăm totul.

Secu Baci își deschide larg brațele și, rîzind pentru prima oară sănătos, fărănește, îmi spune:

— Păi atunci noi ce sintem?

— Da, aveți dreptate, și dumneavoastră sinteți un fel de turnători de profesie. Numai că vă ascundeți, că vă faceți meseria într-ascuns. Pe când noi ne-o facem în public, pe față. Chiar dacă folosim aceleași „unelte” (și arăt spre coala de hirtie și pix), dar le folosim cu artă, cu talent. De asta noi stăpînim timpul, iar alde dumneavoastră sinteți la cheremul lui. De asta noi dăm multă roadă, dăm mai multă decît primim. Pe când dumneavoastră primiți mai mult decît dați. În fine, spu-

Continuare în pag. a 12-a

ĂZITORI

grid modorcea

— Dar ce anume vă interesează despre ea?

— Orice.

Aici era ceva în neregulă. Incepeam să miros cam cum vine treaba. Deci eu puteam să scriu orice. Că Silvia bea apă, că mănincă din pachetul adus de acasă, că-și face manichiura la servici, că-și bea zilnic cafeaua, că împletește fular și ciorapi, că se duce cam des la veceu în anumite perioade din lună și tot felul de prostii de astea, pe care le face orice femeie de la noi, de la Bicefalexim. Da, dar pe domnul Secu, dacă îmi cere să scriu orice, nu-l interesează banalitățile astea despre Silvia, pe care sigur că le știe sau că le deduce, că doar peste tot, în toate birourile, lucrurile se petrec la fel, nu, pe el îl interesează să aibă nota asta de la mine, să fie scrisul meu și semnătura mea acolo, să mă aibă la mînă!

Pentru prima oară am intrat în panică. Deși eram de meserie „mizgăitor pe hirtie”, cum spunea Zorba grecul, începu să mi se facă groază de coala albă din fața mea. Foaia de hirtie și pixul mi se păreau, „unelte diavolului”, cu care trebuia să semnez un pact cu el. Dar dacă îmi va cere să semnez acest pact cu singe? E limpede că-mi va cere. Nu, nu...

— Nu, tovarășe Secu..., vă rog, tovarășe Baci... nu pot. De ce să scriu aici când pot să-i spun Silvici verde în față ce cred despre ea? O dată i-am și spus Silvici ce cred despre ea. I-am spus așa: „Silvia, tu ești din spate liceu și din față muzeu”.

— Foarte bine. Scrieți asta.

— Păi de ce să mai scriu, dacă i-am spus-o ei verde în față, înțelegeți??

— Atunci scrieți altceva. De pildă, ce trîncănește ea toată ziua.

— Ce să trîncănească? Vrute și nevrute. Știți cum e la un birou...

— Înjură partidul?

— Ce?

— Dacă înjură regimu'.

— Păi și eu îl injur.

— Asta nu-i bine, tovarășu' Gore! O puteți face numai dacă deveniți omul nostru, înțelegeți?

Să înțeleg, ce? A, da, tot Silvia mi-a spus-o, asta se cheamă provocare. Deci Secu asta vrea, ca eu să fiu provocator.

— Știu ce gîndiți. Dar vă repet, n-o să vă pară rău. Dacă veți fi omul nostru, vă veți simți mai bine, mai liber. Puteți vorbi orice. N-o să vă mai simțiți stresat că vă miroase alții.

— Stresat că mă miroase alții!? Care alții!? Eu nu mă simt stresat... nu m-am simțit niciodată, în nici un fel, stresat. Am trăit și m-am purtat ca un om liber. Vreau să spun că nu mi s-a părut că libertatea mea interioară mi-e amenințată. Doar poate că acum, pentru prima oară, mi se pare că...

— Dar noi nu ne băgăm în libertatea interioară a omului, ci în libertatea lui exterioară... În libertatea asta, spun, o să vă simțiți alt om, ca nou născut.

CLEOPATRA A ȘAPTEA

- text pentru teatru -

PERSOANELE :

Caius Iulius Cezar
Cleopatra a Șaptea

LOCUL ȘI TIMPUL

Reședința Cleopatrei, la Roma;
inceputul lui Martie, anul 44
înainte de Hristos.

Cleopatra doarme. Cezar intră nervos. Văzînd-o că doarme vrea să se tragă discret dar Cleopatra se trezește și-l strigă.

CLEOPATRA : Bătrîne domn !

CEZAR : (speriat) Aaaa ? Aă ! Ce ? !

CLEOPATRA : Bătrîne domn, nu fugi !

CEZAR : Da' ce crezi tu, fă ! Toată

ziua : „bătrîne domn” ! Așa vorbești

tu cu mine ? Care te-am făcut re-

gină ? Dacă sînt așa bătrîn de ce ai

mai venit după mine la Roma ?

CLEOPATRA : Am glumit. Nu te su-

păra. Îți crește tensiunea.

CEZAR : Așa se glumește ? M-aj spe-

riat. De asta o să-mi crească tensi-

unea.

CLEOPATRA : Numai atît ? Tensi-

unea ?

CEZAR : Lasă, prostițe. Uite cum îmi

bate inima !

CLEOPATRA : Ești sperios.

CEZAR : Sigur că sînt. Oricine ar fi,

în locul meu. Orice împărat este spe-

rios. Orice împărat este o țintă !

CLEOPATRA : Orice dictator.

CEZAR : (cază seră) : Orice împărat

este un dictator, orice dictator este o

țintă...

CEZAR : „Este o țintă.

CLEOPATRA : Deci orice împărat...

CLEOPATRA : Bravos ! Raționezi ad-

mirabil !

CEZAR : Mai du-te naibil. N-ara nici

e consolarea de la tine !

CLEOPATRA : Ba cum să n-ai. Vîno

aici !

CEZAR : (se urcă lîngă ea în pat). Ce

bine e la căldură ! De unde ei fi

emanînd te atîta căldură ?

CLEOPATRA : Soarele tropicului. Îi

port în mine.

CEZAR : Tare bine ! Afară e atît de

frig.

CLEOPATRA : Ce să-i faci. Iarnă !

Nici idele lui Marte n-au venit.

CEZAR : Degeaba am modificat calea-

darul.

CLEOPATRA : Ce calendar ?

CEZAR : Păi nu știi că am făcut o re-

formă a calendarului ? Calendarul

iulian !

CLEOPATRA : Și ce ? Mișcarea aștri-

lor e aceeași. Noi egiptenii știam

asta încă de cînd Romulus și Remus

ai voștri se jucau în țărîna. Dar așa

sînteți voi, romanii ! Civilizațiile re-

cente sînt superficiale. Credeți că

puteți rezolva ceva prin măsuri ad-

ministrative.

CEZAR : Administrația e totul ! Fără

ea nu se poate evolua.

CLEOPATRA : Scîrț ! Tu chiar ai im-

presia că Imperiul Roman a evoluat ?

CEZAR : N-am impresia. Ba, dimpotri-

vă. Dar administrația e atît de bună

încît un neavizat ate impresia cople-

șitoare de evoluție. Și mai ales e

plăcut să vorbești despre o adminis-

trație fără egal.

CLEOPATRA : Demagog bătrîn !

CEZAR : Iar începi ?

CLEOPATRA : Ți-am spus-o cu dra-

gonste. Hai, vino mai aproape.

CEZAR : Oh, ai rămas o copilă zbur-

dalaică. Oare de ce nu m-oi fi pă-

strat și eu atît de tinăr !

CLEOPATRA : Pentru că te-ai apucat

să-ți scrii memoriile.

CEZAR : Ce cald e aicea la tine ! Faci

focul ?

CLEOPATRA : Niciodată. Simplă căl-

dură, biologică.

CEZAR : Fantastic. E un dar genetic.

Și, că veni vorba, de ce voi, egipten-

cele, aveți sîni atît de mari.

CLEOPATRA : Obraznicule. E eredi-

tar ! Toate reginele din dinastia mea

s-au sinucis lăsîndu-se mușcate de

sin, de vipere.

CLEOPATRA : În final, da. Hai, ince-

tează.

CEZAR : Hm... A cita Cleopatra ești

tu ?

CLEOPATRA : A șaptea. Cleopatra a

șaptea.

CEZAR : Și celelalte șase ?

CLEOPATRA : Sînt mumiile de mult.

Aparțin istoriei. Sînt cam obscure,

recunosc, sarcophagele lor au ajuns

prin muzee de mîna a doua.

CEZAR : Vezi, asta-i atuul tău. In-

trînd în contact cu o mare civiliza-

ție vei înfrunța secolele. Nimeni nu

va mai ști că ești doar a șaptea din-

tre Cleopatre. Poate doar specialiștii.

Ceilați, spunînd Cleopatra, se vor

gîndi automat la tine.

CLEOPATRA : Și la tine.

CEZAR : Ești amabilă. Da, și la mine.

Trebuie să recunoști că fără mine ai

fi fost o simplă a șaptea, alungată

de fratele tău, Ptolomeu al XII-lea.

A VII-a ! Al XII-lea ! Sînt numere

prea mari pentru istorie. Aduc a cai

de curse.

CLEOPATRA : Măgarule !

CEZAR : Vorbeam despre cai.

CLEOPATRA : În timp ce Caius Iulius

Cezar va rămîne unic ? Nu ?

CEZAR : Păi să știi dumneata !

CLEOPATRA : O fi... Hai, vino mai a-

proape.

CEZAR : Via (se dă mai aproape dar

se sperie de ceva și sare-u sus). Aju-

tor ! Complet ! (de sub pătură sare o

pisică). Oho ! Păze ! Și tu, Brutus !

CLEOPATRA : Pălește-te, dragă !

CEZAR : Înapoi ! Vrei tu Olimpid să-l

iei de gît ?

CLEOPATRA : Exagerezi, e doar o pi-

scă.

CEZAR : Pisică ? Ha ! Ce pisică ?

CLEOPATRA : Pisica templului. Am

luat-o din Egipt.

CEZAR : Și de unde ești să știi cu că

e doar o pisică.

CLEOPATRA : Cu stresul asta n-o

mai duci mult. Te sperii de o biată

pisică ? Trebuie să iei niște cătrăante.

CEZAR : Nu-mi plac pisicile !

CLEOPATRA : Mie îmi plac.

CEZAR : Părul lor, înglîțit în somn,

se depune în plămîni. Cancer curat !

CLEOPATRA : Eu cred că în pisica

asta sălășluiește sufletul stră-stră-

bunicii mele !

CEZAR : Și ce manie-i asta să dormi

cu stră-stră-bunică-ta în pat ? Dacă

erau niscai conjurați ?

CLEOPATRA : În patul meu ?

CEZAR : În pat... sub pat... cu știi

unde se pitește aștia ? Roma toată e

un complot. Pîndesc să mă omoare !

Noi, împărații, sîntem mereu în pe-

ricol ! N-ai văzut ce i-au făcut lui

Kennedy ? Și el era doar președinte !

Nici pină azi, și sistema, vorba aia, în

44 înainte de Hristos, nu se știe cine

l-a ucis.

CLEOPATRA : Și vrei ca în cazul tău

istoria să consemneze exact cine și-a

făcut de petrecanie ?

CEZAR : Ce-mi mai pasă cită vreme

voi fi mort. Dar ziceam așa, ca prin-

cipiu.

CLEOPATRA : Ai pomenit de Brutus.

CEZAR : Și el e împotriva mea. Pină

și el ! Toți sînt contra. Toți pină la

unul.

CLEOPATRA : Cum așa ? Chiar și

Antoniu ?

CEZAR : Și el ! Crezi oare că-i mai

braz ? De cînd visează să te reguleze,
parcă-l văd mereu ascuns în dormi-
torul meu cu un pușcaș în mînă.
CLEOPATRA : Ești nedrept. Antoniu
te iubește.
CEZAR : Mă iubește pe dracu' ! Poate
pe tine. Pe mine se prefăce că mă
iubește. Parcă-l văd asigurîndu-mă
funeralii naționale și-apoi grăbin-
du-se să în puterea. Și pe tine o să
te ia !
CLEOPATRA : Ești prăpăstios !
CEZAR : Parcă-l aud : „Venit-am să-l
îngrop pe Cezar, nu slavă să-i a-
duc !” Porcul !
CLEOPATRA : Nu vorbe așa. Antoniu
este un tînăr nobil !
CEZAR : Ce să spun ! Tu nu vezi cum
stă treaba ? Dacă mă omooară eșca
lui Brutus, Antoniu o să-i fugărească
în numele memoriei mele pe com-
plotiști. Dacă va fi inversa — vice-
versa ! Deci cine mă omooară a pier-
dut.
CLEOPATRA : Interesant !
CEZAR : De aia mai sînt în viață. De
nu, de mult mă curătau.
CLEOPATRA : Deci tu le-ai potrivit
asa.
CEZAR : Dar cine ? Nu trebuia să mă
apăr. De asta am lăsat prin testa-
ment flegărui cetățean roman cite 75
de drahme.
CLEOPATRA : Cîna puțin cu inflația
asta.
CEZAR : Mă rog... Nu era cazul să fac
risipă. E destul ca la citirea testa-
mentului să-l sfîrtece pe ucigaș. Asta
o știi și Antoniu și Brutus.
CLEOPATRA : Dacă o știi, de ce-ți
mai este frică ?
CEZAR : Pentru că nu te poți baza
pe ei cînd e vorba de raționament.
Socoteala mea ar da rezultate dacă
ei ar gîndi ! Dar cine să gîndească ?
Brutus ? E un barbar. Casca ? Un
anarhist fanatic. Cassius ? Criminal
de drept comun. I-am văzut dosarul
cu ochii mei. Trebonius ? Decius ?
Mă întreb dacă atunci cînd se va
scrie o piesă despre mine se va găsi
cineva să catadicească să joace roli-
șorul lor... Obscuri, draga mea, fatal-
mente anonimi. A trecut careva din-
tre ei Rubiconul ? Aș !
CLEOPATRA : Nu te mai lăuda atît.
Brutus e om cu școală.
CEZAR : Spoială ! Un semidoct ! Un
mafe-fripte. Scîrța-scîrța pe hîrtie

Am auzit că bea pe veresie și seara
se gătește frumos și umblă după ne-
vestele plebeilor.
CLEOPATRA : E fiul tău.
CEZAR : E fiul meu, dar adoptiv. Un
mitoman. O să se convingă singur că
m-a omorît din dragoste, ba o să-i
convingă și pe alții. Și nici alții nu-s
mai cu moț. Octavian...
CLEOPATRA : Și asta ție-e nepot.
CEZAR : Da, numai nepotism și pile.
Republica e o cloacă. Numai inte-
resă.
CLEOPATRA : Tu o gînduci.
CEZAR : Vreau s-o conduc. Dar ea nu
se lasă. Octavian ar introduce o di-
nastie numai ca să fie el împărat. El
și Antoniu or să se bată pe moșteni-
rea mea, ascultă ce-ți spun ! Și-or să
se mai bată pentru ceva.
CLEOPATRA : Pentru ce ?
CEZAR : Pentru fondul ăsta fîlos de
egiptean. Celelalte șase Cleopatre
erau la fel de bune dinspre partea
asta...
CLEOPATRA : Cele mai multe. Ori-
cînd începe să nu te lași ucis.
Nu ar chef să fii iară praxă de
moșii.
CEZAR : Ești nerecunoscătoare. Cum ?
Nu te-ai transformat în pradă de
război ? Nu ți-am redat coroana ?
N-ai toate onorurile ?
CLEOPATRA : Care onoruri ? Sînt a-
manța ta oficială. Nu fac decît să in-
trețin iluzia că nu ești un boșorog.
Ar trebui să mă plătești din fonduri
de propagandă.
CEZAR : Eu ? Boșorog ?
CLEOPATRA : Astimpără-te că nu mă
convingi.
CEZAR : Am 55 de ani !
CLEOPATRA : Asta spuneam și eu !
Ai 55 de ani !
CEZAR : Ți se pare mult ?
CLEOPATRA : Virsta medie actuală :
50 și trei luni. Ai putea să-mi fii
tată...
CEZAR : Cîți tați nu-ți violează fiice-
le ? ! A trebuit să dai legi aspre.
CLEOPATRA : Ajunge. Mă gîdili. Dis-
cutăm ceva serios. Bra vorba, în
fond, despre asasinarea ta. Dacă n-oi
în mijlocul unui asemenea subiect
nu te apucă elanuri d-astea, insecură-
nă că ai început să te ramolești !
CEZAR : Vine, vine primăvara ! Acuși
sînt idele lui Marte !
CLEOPATRA : Mă faci să cred că ai
intrat în anul morții.
CEZAR : Poate în deceniul morții. Și
nici măcar. O să te măi hîrtuiesc
multă vreme. Ce h-ăr da Antoniu că
fie în locul meu. Mă-a și făcut o
altzie.
CLEOPATRA : Serios ?
CEZAR : Serios ! Dar nu cumva te-n-
fîlnești cu el în scîrțet ?
CLEOPATRA : Sigur că nu. De asta
serviciile tale de informații sînt de
spus. Numără de asta s-bune.
CEZAR : Așa e. Cînd o fi să mă apere,
parcă văd... Mă văd... Tat Brutus
sau lui Antoniu ? Iată întrebarea.
CLEOPATRA : Azi ești pesimist.
CEZAR : Am rămine rele. Și ne-
vastă-mea visează mereu urît.
CLEOPATRA : Proști !
CEZAR : Mereu vice să nu ies din
casă. După ea nici la Senat n-ar tre-
bui să mă duc.
CLEOPATRA : Vrea să vii mai rar
pe aici, știu eu.
CEZAR : Nu e geloasă.
CLEOPATRA : Nu, e zgîrcită. Crede
că îmi dai prea mulți bani. Parcă
n-ar avea ce mîna.
CEZAR : Îngrijorarea ei mă înduioșea-
ză. Tu ești prea cinică.
CLEOPATRA : Eu sînt regină !
CEZAR : O să fie și ea. Mă încoronez
eu !
CLEOPATRA : Eu sînt regină eredi-
tară, e o diferență !
CEZAR : Dragă, marile tale calități nu
sînt legate de noblitea ta. Aș zice că
dîmpotrivă.
CLEOPATRA : Satirule !
CEZAR : Satir-satir, dar ți-am redat
regatul. Ai ajuns pe tron cu inter-
venția unei puteri străine. Păi e fru-
mos ? E drept ? Îți dai seama că
mucosul ăla de frati-tu și o fi făcut
un partid naționalist.
CLEOPATRA : Mă doare-n cot.
CEZAR : Cîț trăiește eu, te doare. Cîț
nu... cine știe... ? Va trebui să te mă-
riți cu bruta de Brutus sau cu ipo-
critul de Antoniu
CLEOPATRA : Ce-i drept nimeni nu
poate fi ca tine.
CEZAR : Asta ziceam și eu. Și, pe
urmă, cînd începe să te preocupe
posteritatea... Hm... E un fel de a
recunoaște că nu mîri ai viitor.
CLEOPATRA : Ba mai ai.
CEZAR : Nu mă pot sustrage.
CLEOPATRA : Ba poți. Încă poți...
CEZAR : Deci recunoști și tu. Încă
mai pot. (se dă la ea).
CLEOPATRA : Oho ! Ești neînfricat.
CEZAR : Mai degrabă optimist. Mă
voi comporta ca un împărat.
CLEOPATRA : Mai bine ca un soldat
de trupă.
CEZAR : Fie cum vrei, (un mieunat
prelung). Oh, ze ! Stră-stră-bunica-ta
vrea afară.

FAPTELE SFINŢILOR APOSTOLI

CAPITOLUL 8

Saul prigoneşte Biserica. Evanghelia este propovăduită în Samaria. Simon Magul. Filip şi famenul etiopian.

1 Şi Saul se învoise la uciderea lui. Şi în ziua aceea prigoană mare s'a făcut asupra Bisericii din Ierusalim. Şi toţi, în afară de apostoli, s'au împraştiat prin ţinuturile Iudeii şi ale Samariei⁵².

2 Iar nişte bărbaţi cucernici l-au îngropat pe Ştefan şi plângere mare au făcut pentru el.

3 Iar Saul pustia⁵³ Biserica; intrând prin case şi târind bărbaţi şi femei, îi arunca în temniţă⁵⁴.

4 Dar cei care se împraştiaseră treceau din loc în loc binevestind cuvântul⁵⁵.

5 Iar Filip⁵⁶, coborîndu-se într'o cetate a Samariei, le propovăduia pe Hristos.

6 Şi mulţimile într'un cuget luau aminte la cele spuse de Filip, ascultându-l şi văzând semnele pe care le făcea.

7 Că din mulţi care aveau duhuri necurate ele ieşeau strigând cu glas mare, şi mulţi slăbănogi şi şchiopi s'au vindecat.

8 Şi bucurie mare s-a făcut în cetatea aceea.

9 Dar în cetate era mai dinainte un bărbat cu numele Simon, care vrăjea şi uimea neamul Samariei, zicând că el ar fi cineva mare.

10 La acesta luau aminte toţi, de la mic şi până la mare, zicând: El este cea putere a lui Dumnezeu numită Cea Mare⁵⁷.

11 Şi luau aminte la el, fiindcă de multă vreme îi uimise cu vrăjile lui.

12 Dar când ei i-au crezut lui Filip, care le propovăduia despre împărăţia lui Dumnezeu şi despre numele lui Iisus Hristos, bărbaţi şi femei se botezau.

13 Iar Simon a crezut şi el şi, botezându-se, era me-reu cu Filip. Şi văzând semnele şi minunile mari ce se făceau, era uimit.

14 Iar apostolii din Ierusalim, auzind că Samaria a primit cuvântul lui Dumnezeu, i-au trimis la ei pe Petru şi pe Ioan,

15 care, coborînd, s'au rugat pentru ei ca să primească Duh Sfânt;

16 că nu se pogorise încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezaţi în numele Domnului Iisus⁵⁸.

17 Atunci îşi puneau mâinile peste ei, şi ei luau Duh Sfânt.

18 Şi Simon, văzând că prin punerea mâinilor apostolilor se dă Duhul Sfânt, le-a adus bani

19 zicând: Daţi-mi şi mie această putere, ca acela pe care eu voi pune mâinile să primească Duh Sfânt.

20 Iar Petru i-a zis: Piară banii tăi şi tu împreună cu ei!, pentru că ai socotit că darul lui Dumnezeu se dobândeşte cu bani⁵⁹;

21 în chemarea aceasta tu n'ai parte şi nici moştenire⁶⁰, pentru că inima ta nu este dreaptă înaintea lui Dumnezeu.

22 Aşadar, pocăieşte-te de această răutate a ta şi roagă-te lui Dumnezeu, doar ţi se va ierta cugetul inimii;

23 că n'ntu amărăciunea fierii şi n'ntu legătura nedreptăţii te văd că eşti!

24 Şi răspunzând Simon, a zis: Rugaţi-vă voi la Domnul pentru mine, ca să nu vină asupra mea nimic din cele ce aţi zis.

25 Iar ei, după ce au mărturisit şi au grăit cuvântul Domnului, s'au întors la Ierusalim binevestind în multe sate ale Samarinenilor.

26 Şi îngerul Domnului a grăit către Filip zicând: Ridică-te şi mergi spre miazăzi, pe calea care coboară de la Ierusalim la Gaza; ea este pustie.

27 Şi ridicându-se el, a mers. Şi iată, un bărbat din Etiopia, famen⁶¹, mare dregător al Candachiei⁶², regina Etiopienilor, care era peste toată vistieria ei şi care venise la Ierusalim să se închine.

28 se întorcea acasă; şi şezând în careta sa, îl citea pe proorocul Isaia⁶³.

29 Iar Duhul i-a zis lui Filip: Apropie-te şi te alipeşte de careta aceasta.

52 Despre Samaria şi Samariteni vezi nota de la In 4, 9.

53 Sensul exact: făcea ravagii în.

54 Tânăr zelos, cu bogată cultură juridică şi bucurându-se de încrederea sinedrului. Saul fusese investit cu puteri speciale de a-l urmări şi aresta pe creştini având la dispoziţie sa şi o gardă militară.

55 Persecuţii devin cei dintâi misionari, realizând astfel a doua etapă a răspândirii creştinismului.

56 Nu apostolul Filip, ci unul din cei şapte diaconi menţionaţi în capitolul 6.

57 Emananţele a puterii divine pe care Samarinenii o presupuneau lucrătoare în faptele neobişnuite ale lui Simon.

58 Ca diacon, Filip avea puterea de a boteza, dar nu şi pe aceea de a transmite Duh Sfânt. Şi în practica de astăzi a bisericii, un diacon — sau chiar un simplu mirean — poate boteza în împrejurări excepţionale, dar Taina Mirungerii, prin care celui botezat i se împărtăşesc darurile Sfântului Duh, e oficiată numai de episcop sau de preot.

59 Această întâmplare a dat naştere cuvântului „simonie“ (de la Simon), vina de a cumpăra cu bani sau cu bunuri echivalente hirotonia sau demnităţile bisericeşti; traficul de cele sfinte este interzis şi pedepsit de Canoanele Bisericii. Duhul Sfânt este prin excelenţă un dar al lui Dumnezeu, care se transmite în mod absolut gratuit: „In dar aţi primit, în dar să daţi“ (Mt 10, 8).

60 Nu poţi transmite ceea ce n'ai primit.

61 Eunuc. Despre famen ca atare se vorbeşte la Mt 19, 12 (vezi şi nota). Prin generalizare, termenul de „eunuci“ îi desemna în înalţii demnitari ai curţilor imperiale din Răsărit, cu mare influenţă în treburile politice şi casnice, aşa cum îi cunoaştem, de pildă, din istoria Bizanţului.

62 Candachia nu era un nume propriu, ci desemna calitatea de regină a Nubiei (partea de dincolo de prima cataractă a Nilului, Sudanul egiptean); echivalentul feminin al cuvântului Faraon.

63 Era în obişnuinţa anticilor să citească cu voce tare.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată şi comentată de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli

30 Şi Filip a alergat şi l-a auzit citindu-l pe proorocul Isaia şi i-a zis: Înţelege tu oare ce citeşti?

31 Iar el a zis: Cum aş putea-o, dacă nu mă va călăuzi cineva? Şi l-a rugat pe Filip să se urce şi să şadă cu el.

32 Iar locul din Scriptură pe care-l citea era acesta: **Ca o oaie la'njunghiere s'a adus şi ca un miel fără de glas în faţa celui ce-l tunde, aşa El nu-şi deschide gura Sa.**

33 **Intru smerenia Lui i s'a luat dreptatea. Neamul Său cine-l va spune? Că viaţa Lui se ia de pe pământ**⁶⁴.

34 Iar famenul, răspunzând, i-a zis lui Filip: Rogu-te, despre cine zice proorocul acesta?, despre sine, sau despre altcineva?

35 Iar Filip, deschizându-şi gura şi începând de la scriptura aceasta, i l-a binevestit pe Iisus.

36 Şi pe când mergeau ei pe cale, au ajuns la o apă; iar famenul a zis: Iată apă. Ce mă împiedică să fiu botezat?

37 Filip a zis: Dacă tu crezi din toată inima, este cu putinţă. Şi el, răspunzând, a zis: Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

38 Şi a poruncit să stea careta; şi s'au coborît amândoi în apă — şi Filip, şi famenul — şi l-a botezat.

39 Iar când au ieşit din apă, Duhul Domnului l-a răpit pe Filip şi famenul nu l-a mai văzut. Şi el s'a dus în calea sa, bucurându-se.

40 Iar Filip s'a aflat la Azot⁶⁵ şi, mergând, binevestea prin toate cetăţile, până ce a sosit în Cezareea.

CAPITOLUL 9

Minunea de pe calea Damascului. Încreştinarea lui Saul. Saul îl propovăduieşte pe Iisus în Damasc. Saul la Ierusalim, apoi în Tars. Petru îl vindecă pe Enea şi o înviază pe Tavita.

1 Iar Saul, încă suflând ameninţare şi ucidere împotriva ucenicilor Domnului, a mers la arhiereu.

2 şi a cerut de la el scrisori către sinagogile din Damasc ca, dacă va afla acolo pe vreunul, atât bărbaţi cât şi femei, să merg pe Calea aceasta, să-i aducă legaţi la Ierusalim.

3 Şi a fost că pe când mergea el şi se apropia de Damasc, deodată o lumină din cer a strălucit împrejurul lui⁶⁶.

4 Şi, căzând el la pământ, a auzit un glas zicându-i: Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti?

5 Iar el a zis: Cine eşti, Doamne? Şi glasul i-a zis: Eu sunt Iisus pe Care tu îl prigoneşti. Greu îţi este să izbeşti cu piciorul în ţepuşă⁶⁷.

6 Şi el, tremurând şi înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voieşti Tu să faci? Iar Domnul i-a zis: Ridică-te, intră în cetate şi ţi se va spune ce trebuie să faci.

7 Iar bărbaţii care mergeau cu el pe cale stăteau încremenţi, glasul auzindu-l dar nevăzând pe nimeni.

8 Şi Saul s'a ridicat de la pământ; dar, deşi avea ochii deschişi, nu vedea nimic. Şi luându-l de mână, l-au dus la Damasc.

9 Şi trei zile a fost fără vedere; şi n'a mâncat, nici n'a băut.

10 Şi era în Damasc un ucenic cu numele Anania.

64 Text fundamental pentru lectura Sfintei Scripturi. De aici, trebuinţa tot mai acută, în zilele noastre, a unor ediţii biblice comentate.

65 Profeteie mesianică din Is. 53. Text, într'adevăr, dificil, care solicită o lectură critică şi o exegeză aparţine.

66 Localitate între Gaza şi Ioppe.

67 Înţelesul complet este acela că lumina, foarte strălucitoare, l-a învăluit din toate părţile, în acelaşi timp încercându-l şi acoperindu-l.

68 Prigonindu-l pe creştini, Saul îl prigonea pe însuşi Iisus, Care Se identifică cu cei ce cred în El şi-L urmează (cf. Mt 25, 40, 45).

69 Nu poţi lupta împotriva lui Iisus fără să te răneşti. Caz celebru în istorie: Iulian Apostatul.

Şi Domnul i-a zis în vedenie: Anania! Iar el a zis: Iată-mă, Doamne!

11 Şi Domnul a zis către el: Scoală-te şi mergi pe uliţa care se cheamă Uliţa Dreaptă şi caută în casa lui Iuda pe un om din Tars, cu numele Saul; că, iată, se roagă.

12 Şi a văzut în vedenie pe un bărbat cu numele Anania intrând înăuntru şi punându-şi mâinile peste el ca să-şi recapete vederea.

13 Şi a răspuns Anania: Doamne, despre bărbatul acesta de la mulţi am auzit câte rele le-a făcut el sfinţilor⁷⁰ Tăi în Ierusalim;

14 şi aici are putere de la arhierei să-i lege pe toţi cei ce cheamă numele Tău.

15 Şi i-a zis Domnul: Du-te, pentru că acesta Îmi este Mie vas ales, ca numele să Mi-l poarte înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel;

16 căci Eu îi voi arăta câte trebuie el să pătimească pentru numele Meu.

17 Şi a mers Anania şi a intrat în casă şi, punându-şi mâinile peste el, a zis: Frate Saul, Domnul Iisus, Cel Care ți S'a arătat pe calea pe care veneai, m'a trimis ca să-ţi recapeti vederea şi să te umpli de Duh Sfânt.

18 Şi îndată au căzut de pe ochii lui ca nişte solzi; şi-a recăpătat vederea şi, sculându-se, a fost botezat⁷¹.

19 Şi luând mâncare, s'a întărit. Şi a stat cu ucenicii din Damasc câteva zile.

20 Îndată după aceea îl propovăduia în sinagogi pe Iisus, că Acesta este Fiul lui Dumnezeu.

21 Şi se mirau toţi cei ce-l auzeau şi ziceau: Oare nu el este cel care i-a prigonit în Ierusalim pe cei ce cheamă numele acesta? şi nu pentru aceea a venit el aici, ca să-i ducă legaţi la arhierei?

22 Şi Saul mai mult se întărea şi-i tulbura pe Iudeii care locuiau în Damasc, dovedind că Acesta este Hristos.

23 Şi după ce au trecut destule zile⁷², Iudeii s'au sfătuit să-l omoare.

24 Dar lui Saul i s'a făcut cunoscută uneltirea lor. Iar el zi şi noapte păzeau porţile, ca să-lucidă.

25 Şi luându-l ucenicii lui noaptea, l-au coborât peste zid într'un cos, lăsându-l jos.

26 Şi venind la Ierusalim, Saul încerca să se alipească de ucenici; şi toţi se temeau de el, necrezînd că este ucenic.

27 Dar Barnaba, luându-l, l-a dus la apostoli⁷³ şi el le-a istorisit cum L-a văzut în cale pe Domnul şi că Acesta i-a grăit, şi cum cu îndrăznire a propovăduit la Damasc întru numele lui Iisus.

28 Şi era cu ei ieşind şi intrând în Ierusalim, cu îndrăznire propovăduind întru numele Domnului.

29 Şi graţia şi se lua la n'trebări cu Elenişti; dar ei căutau să-lucidă.

30 Iar dacă fraţii au aflat aceasta, l-au dus la Cezareea şi l-au trimis la Tars.

31 Aşadar, în toată Iudeea şi Galileea şi Samaria Biserica avea pace, zidindu-se şi umblând în frica de Domnul; şi se înmulţea întru mângâierea Duhului Sfânt⁷⁴.

32 Şi a fost că Petru a trecut pe la toţi şi a coborît şi la sfinţii care locuiau în Lida.

33 Şi acolo a găsit un om cu numele Enea, care de opt ani zăcea în pat, că era paralizic.

34 Şi Petru i-a zis: Enea, te vindecă Iisus Hristos; ridică-te şi strânge-ţi patul! Şi el îndată s'a ridicat;

35 şi l-au văzut toţi cei ce locuiau în Lida şi în Saron, care s'au şi întors la Domnul.

36 Iar în Iope era o ucenică cu numele Tavita, ceea ce în tâlcuire se zice Căprioara⁷⁵. Aceasta era plină de fapte bune şi de milosteniile pe care le făcea.

37 Şi a fost că în zilele acelea ea s'a îmbolnăvit şi a murit. Şi după ce au scaldat-o, au pus-o în odaia de sus.

38 Şi fiind Lida aproape de Iope, ucenicii, auzind că Petru este în Lida, au trimis la el doi bărbaţi, rugându-l: Nu pregeta să vii până la noi.

39 Şi Petru, sculându-se, a mers cu ei. Când a sosit, l-au dus în odaia de sus; şi l-au înconjurat toate văduvele, plângând şi arătând cămăşile şi hainele câte le făcea Căprioara pe când era cu ele.

40 Şi Petru, după ce i-a scos afară pe toţi, a îngeunuchiat şi s'a rugat; şi întorcându-se către trup, a zis: Tavita, scoală-te! Iar ea şi-a deschis ochii şi, văzându-l pe Petru, a sezut în capul oaselor.

41 Iar Petru i-a dat mâna şi a ridicat-o şi, chemându-i pe sfinţi şi pe văduve, le-a dat-o vie.

42 Şi s'a făcut cunoscută aceasta în întreaga Iope şi multi au crezut în Domnul.

43 Şi a fost că el a rămas multe zile în Iope, la un oarecare Simon, tăbăcar.

70 Sub denumirea de „sfinţi“ erau desemnaţi creştinii din Biserica primară. Imprumutat din Vechiul Testament (Is 19, 6; Lv 11, 45; Nm 16, 3), termenul e des folosit în epistolele pauline şi exprimă ideea de credinţă în Hristos, devotament în Dumnezeu, lepădarea păcatelor şi curăţie sufletească. Mai târziu el a fost restrâns la categoria celor din elita creştină, aşa cum îl cunoaştem din ca'endar.

71 Convertirea şi botezul lui Pavel, eveniment crucial pentru dezvoltarea creştinismului.

72 După vreme îndelungată. Pentru economia narativă, Luca simplifică faptele şi trece peste cei trei ani petrecuţi de Saul în Arabia, episod pe care-l cunoaştem direct de la Pavel (Ga 1, 17-18).

73 De fapt, el i-a întâlnit numai pe Petru şi pe Iacob fratele Domnului, precizare pe care Pavel o face în Ga 18-19, dar pe care Luca, din motivele simplificatoare pomenite mai sus, o omite.

74 Duhul Sfânt e o hrană duhovnicească a Bisericii, care o face să crească din interior.

75 Grecescul Dorkas îl traduce pe aramaicul Tabitha, ambele însemnând, de fapt, gazelă.

Iacob Negruzzi și „realismul casnic“

După aproape zece ani de la întoarcerea în țară, Iacob Negruzzi consideră că a acumulat suficientă experiență, atât socială, cât și artistică, pentru a putea scrie un roman. Firești, ezitățile vor fi curînd depășite și, în primăvara lui 1872, la Junimea sînt citite primele capitole din **Mihai Vereanu**. În evoluția romanului nostru, scrierea lui Negruzzi marchează un punct favorabil, fără a fi totuși unul de referință.

În bună măsură, evenimentele au o sursă autobiografică, precum se întîmplase și în romanul **Un boem român** de Pantazi Ghica. Numai că la Iacob Negruzzi survine un fapt care marchează intrarea într-un timp nou a epicului românesc: detașarea de biografie, trecerea dincolo de registru emoțional și încercarea de înscriere într-un registru care tinde să fie al obiectivării. Detașarea de sine, pusă în serviciul unei construcții epice mai ample decît a navelor, are deja o valoare românească, făcînd să treacă pe un loc secundar nesiguranta pe care încă o resimte orice autor român în planul imaginarului. Este însă iarăși de observat că el nu ezită să pună stavilă elementelor autobiografice, atunci cînd le consideră greoaie pentru desfășurarea fluentă a evenimentelor.

În cea mai mare parte, tentativele lui Negruzzi au reușit, încît **Mihai Vereanu** a dobîndit o armătură solidă și, la acest nivel, romanul poate fi trecut la categoria cîștigurilor realizate de epicul nostru. Rămîne dator, cu toate acestea, la capitolul implicării sociale, deoarece scriitorul deceniului al optulea nu renunță la pasiunea lui mai veche, aceea de „angajat“, de dăruit pentru o cauză ideologică. Acestei trăsături i se datorează înclinatia spre actualizare, dorința de a moraliza neapărat, fie și numai într-un sfîrșit de capitol sau într-o frază. Este drept că aici intervine și structura personalității lui Iacob Negruzzi, de la bun început influențată de aceea a tatălui. Moralist profund, Costache Negruzzi nu putea să nu înfrunzească scrisul fiului său Iacob, mai ales că acesta, elev și student fiind, citise și recitise, cu admirație, la Berlin, **Alexandru Lăpușneanu**. În consecință, din roman nu aveau cum să absenteze cîteva scene epice cu structură de „exemplum“, așa cum erau ele concepute în modelul epic pe care l-am numit al „bunului păstor“. Dar o statistică a lor arată că de mult s-a îndepărtat Negruzzi de construcția demonstrativă, preferînd o altă cale, aceea a difuzării aforismelor în text. Astfel răsfire, maximele pierd mult din încălțura lor manifestă și primesc coloratura pe care le-o conferă împrejurările textuale. Cu alte cuvinte, nu mai aparțin intențiilor extra-românești și circumstanțelor istorice, ci romanului însuși.

Această firavă evoluție a epicului nostru este vizibilă și în conceperea finalului: altruist-melodramatic, nu prea

este în spiritul moralizărilor pe care le cuprind, spre exemplu, chiar ultimele pagini din **Ciocoii vechi și noi**. Doi dintre protagoniști, loviți crunt de destin, își dedică viața — tineri încă fiind — actelor de caritate. Schimbîndu-și starea socială, Mihai Vereanu nu mai răspunde decît la numele de „fratele Chirilă“ (ceea ce va atrage, în 1875, replica umoristică a lui Eminescu, în **Antropomorfism**). Dar ultimele rînduri din romanul lui Negruzzi îl îndreaptă pe cititor către o altă interpretare decît aceea pe care unele fapte incluse în roman, pînă atunci, păreau a o favoriza. „Soarele apunea mărui în senin. Mihai Vereanu întinse brațele spre dinșul și zise cu învințare: — Fie sfîrșitul nostru așa de liniștit, cum se sting așa de liniștit acele raze“. O asemenea încheiere aparține mai degrabă unui roman filozofic și foarte puțin unui roman social, cum, de fapt, era scrierea lui Negruzzi. Lipsa de consecvență, benefică în această situație, dezvăluie repetatele eforturi a e autorilor noștri de romane de a ieși din tiparele unui model epic al cărui timp trecuse.

Oscilațiile romancierului sînt vizibile și în modul de concepere a personajelor, cu deosebire a celui titular. Nu ne mai aflăm în fața unor comportamente ieșite din comun, nici a unor caractere de excepție. Evenimentelor obișnuite le corespund personaje obișnuite, care nu mai au nimb de erou. Dimpotrivă, pînă la un punct, Mihai Vereanu este chiar un fel de anti-erou, deși cam fără voia autorului. Faptul se datorează, în cea mai mare parte, renunțării la observația psihologică tipizată după categorii, de reguli, sociale ori politice, și afirmării particularităților individuale. Sub acest raport, romanul lui Negruzzi constituie, după acela al lui Filimon, un punct de referință în impunerea personajului în calitatea lui de constituent al materiei epice. Firește, substratul autobiografic își are aici rolul său și perspectiva asupra circum-

stanțelor fiind adesea aceea a lui Mihai Vereanu, este demn de apreciat, din nou, cît de mult a reușit Iacob Negruzzi să se detașeze de propria-i experiență de viață. Dar lucrurile nu puteau fi împinse prea departe, romancierul neavînd totuși capacitatea necesară de autodefinire. În consecință, el se mișcă de preferință doar în preajma lui Mihai Vereanu, nu îndrăznește să se îndepărteze de el, întrucît Vereanu este singurul lui sprijin. Imaginația romancierului nu se poate desprinde de conotațiile biografiei, investite în personaj, deoarece le cunoaște extrem de amănunțit. Imaginația este astfel cenzurată dintr-un impuls de timiditate, care demonstrează că, în deceniul al optulea al secolului trecut, romancierul nu și definise încă individualitatea, dar și că, totodată, avea conștiința propriilor slăbiciuni. Am putea denumi această particularitate a romanului lui Iacob Negruzzi drept „realism casnic“, întrucît naratorul nu se simte în largul lui decît într-un cerc extrem de restrîns, acela al familiei, al conacului, al mediului social frecventat.

Față de romancierii anteriori, psihologia personajelor lui Negruzzi suferă o transformare în bine, în sensul diversificării trăirilor, al includerii stărilor contradictorii, al coexistenței cu rașajului cu lășitatea, a devoțiunii cu abjecția. Căderile și redresările se petrec în cadrul normal, acceptabil, nu se mai întîlnesc atît de frecvente stări de leșin, catalepsile care bîntuiseră epicul nostru cu un deceniu în urmă. Îndrăgostitul nu mai este, la Negruzzi, nici nerod, nici orb, nici mut, privește și pe alături, soțul se tînguiește, în cunoștință de cauză, cu amantul s.a.m.d. Desigur, nu i se pot cere lui Iacob Negruzzi cine știe ce subtilități în despicierea psihologiei personajelor. Dar impresionează, în primul rînd, întinderea paragrafelor în care sînt trecute în revistă stările sufletești. Mediocore sau rele, subtile sau greoaie, analizele există, dovadă că romancierul român intuia că este dator nu numai să descrie personaje ori să închipuie întîmplări, ci să se aplece și asupra structurii psihice. Sugestivă este scena tentativei de sinucidere a lui Vereanu. Gestul în sine ține de recuzita în curs de înlăturare. Renunțarea la sinucidere și motivarea ei vin însă dintr-un alt registru, acela al orientării către realism. Din împletirea lor, a rezultat unul din cele mai reușite capitole care pot fi înfîlțite în romanul nostru din secolul trecut.

Nu ne aflăm, totuși, în fața unui „realism casnic“ pur, ci a unui subminat de trăsături de melodramă, surprinzătoare rămășițe din modelul epic al „bunului păstor“. Le-am caracterizat drept surprinzătoare, întrucît prezența lor în paginile celui care scrisese incisivele „copii de pe natură“ are de ce să nedumerească. Explicația se află în aceeași nesigurantă a romancierului, încă nedepins cu eșafodajul românesc. Aici existau, ori erau presupuse, spații ample, care trebuiau acoperite, legături, mai numeroase, care trebuiau corelate. Singurul stabil și avînd un statut general acceptat în epicul nostru de după 1850 fusese melodramaticul, exclus din „copii după natură“ întrucît nu era util, dar acceptat în **Mihai Vereanu** întrucît suplinea lipsa de experiență. Oricît ar fi de numeroase, elementele de melodramă nu au decît o însemnătate secundară, fiind mai degrabă un reactiv pentru stările normale.

Tocmai acestui fapt, care denotă o afirmare din ce în ce mai accentuată a statutului pe care și-l atribuie povestitorul, i se datorează și caracterul foarte strîns al înlăturării de evenimente. Firul epic principal este urmărit îndeaproape, abaterile aproape că nu exis-

tă ori sînt reduse ca întindere. Negruzzi dorește să fie cît mai coerent și convingător, motiv pentru care a renunțat la orice fel de digresiune, foarte agreabilă, în schimb, de romancierii anteriori. Pildele, istorioarele colaterale, parantezele explicative ori complementare nu-l interesează în nici un fel. Personajul este urmărit îndeaproape, oriunde se mișcă (la țară, în oraș, pe cîmp, în încăperi, pe apă, în saloane), între scene se respectă o legătură aproape rigidă. Abia dacă, pe ici-colo, în discursul cite unui personaj pot fi depistate intenții de abatere de la această regulă generală, intenții reprimite cu severitate.

La baza tuturor posibilităților de genul celei amintite și de care este plin **Mihai Vereanu** se află dorința lui Iacob Negruzzi de a oferi o imagine verosimilă a societății românești contemporane. Problema „verosimilității“ era una care, pînă la el, nu se pusese deloc sau numai teoretic, prin Radu Ioanescu. Probabil influențat de puternicele trăsături clasiciste din scrisul lui Costache Negruzzi, fiul său se decide să repună în drepturi legea verosimilității, renunțînd în cea mai mare parte la romantismul „culorii locale“, de exemplu, în scena trecerii lui Mihai Vereanu prin vama românească. De aici, un fel de cartezianism al epicului pe care îl imaginează Iacob Negruzzi, controlat neconștient prin raportarea la istoria reală. Demonstrațiile, ori încercările de demonstrații, partizane, trec pe planul al doilea, aproape că nu mai sînt prezentate.

O probă în acest sens este oferită de atitudinea față de oraș, **Mihai Vereanu** constituind o premieră aș zice absolută în epicul nostru și dovedind că autorii de romane se acomodaseră cu urbea, o acceptaseră și începuseră să fie familiarizați cu obiceiurile ei. Negruzzi nu mai intră în catacombe, precum I. M. Bujoreanu, nu se mărginește la mahalaua semi-urbană, precum Filimon, și nici la saloanele mondene, precum Pantazi Ghica. El pătrunde în diverse medii sociale, de preferință imaginează scene în încăperi, deoarece exterioarele, deja asumate, nu mai prezintă nici un fel de interes. Cu Iacob Negruzzi, orașele încetează, în romanele noastre, de a mai fi privite pieziș. Apărut cu peste un deceniu în urmă, **Un boem român** pune, întîia oară în mod serios, la noi, problema impactului dintre ins și citadinism, problema capitală pentru cultura noastră modernă. Dar Pantazi Ghica evita un răspuns limpede și adoptînd psihologia boemului, ocolea esența dramei. Însă Iacob Negruzzi intră serios în joc, propunînd cu adevărat un mod de abordare a relației dintre individ și oraș. Vereanu este, de la bun început, un debusolat, un rătăcit, atît în propria-i țară, cît și pe străzile orașului. Acestea îi apar atît de agresive, încît personajul este pe punctul de a se sinucide, neputînd afla un răspuns multumitor. Lucrurile vor evolua treptat și, în mare măsură datorită bunăvoinței romancierului, Vereanu va afla o cale de integrare. Aceasta vine și ca urmare a unei accentuări a rezolvărilor propuse de junimiști. Foarte dur și neașteptat chiar pentru acești ani de tatonare, finalul romanului poate să pară extras din clisee romantice, deși nu este decît o discretă aplicare a eticii junimiste: generația acestor ani este datoare să nu se refugieze în nonsalanță și în liniștite pensionate peste graniță, ci să-și poarte crucea pe meleagurile natale, într-un fel de stoicism pe care — fapt realizat acum mai pregnant — toți junimiștii îl aveau.

Dan Mănuță

Urmare din pag. a 9-a

Diabolii păzitori

neți-mi un scriitor care a murit luînd cu el în groapă secretele vieții pe care a trăit-o!? Dar la dumneavoastră, zău, aproape că nu există caz care să nu-și fi dus cu el în mormînt „restul“ secretelor. Meseria dumneavoastră nu-mi place, zău, are un miros cadaveric!

Secu Baciuse se scutură deodată, de parcă îl cuprinsese frigurile și se ridică brusc.

— Deci refuzați! O să vă pară rău. Mai ales dacă aud că veți ciripi ce s-a petrecut aici între noi.

Își luă „uneltele“, coala de hîrtie și pixul, și, vîrîndu-le din mers în geanta

burdușită cu „note informative“, probabil, ieși din apartamentul meu, uitînd să mai dea bună ziua.

De atunci, ceva important parcă din viața mea se schimbă. Simțeam că începusem să fiu urmărit. Începusem să trăiesc o stare nouă, necunoscută. **Starea de suspiciune**. În curînd aveam să-mi dau seama că cineva mă „înlocuise“. Era Silvia, buna mea Silvia. Și cu ea începuse să se petreacă ceva ciudat. Nu mai trîncănea ca înainte. Da, ea are talente pe care eu nu le am. Zilnic Silvia îmi dădea să citesc articole extrase din ziare occidentale, ziare de stînga, care injurau capitalismul, care arătau ce bine e la noi, în zdrênțele noastre. Asta se numea la ei, la Secu, educație patriotică sau indoctrinare sau propagandă comunistă. Așa i se cerea. Și eu mă miram de ce scria acolo și comentam cifrele și informațiile de zor. Adică îi dădeam Silviei de lucru, care, desigur, făcea zilnic cîte o notă informativă despre mine. Ea deveni deci, cum îi plăcea să spună, „diabolul“ meu păzitor. Și cînd mă gîndesc că rolurile ar fi putut fi răsturnate, că adică eu aș fi putut să-i fiu „diabolul“

ei păzitor. Și am fost la un pas. Mi-a duce amîntă că în primul moment am

avut impulsul să aștern cîteva rînduri pe hîrtia lui Baciuse! Înfiorător! Ce slabi sîntem. Ce subțire e granița dintre a fi și a nu fi, dintre a fi tu însuși și a-l lăsa pe alții să-ți cotrobăiască în suflet cu cizmele, dintre a rezista ispitei și a te vinde.

Așa am avut revelația că peste tot mișună **diabolii păzitori**. Că sîntem o societate de **diabolii păzitori**. Că fiecare are cîte un **diabol păzitor**, că fiecare e un **bicefal**... Perechi-perechi... De, fiecare cu **diabolul** lui. Am deschis ochii și m-am crucit: la noi, la Bicefalexim, jumătate din salariați sînt **diabolii păzitori** ai celeilalte jumătăți!

Formidabil! O Bicefalie perfectă. Ce bună, ce perfectă organizare! Dacă aș mai adăuga Ano, la toate astea și microfoanele ascunse și telefoanele interceptate, nu mai încap nici o îndoială că progresul, că viitorul, ne sînt asigurate. Am pornit-o tare. Și cred că așa o s-o ducem mult și bine. Fiîndcă nu-mi imaginez că se poate întîmpla vreun miracol aici, la noi, în **Bicefalia noastră**, care să strice acest mecanism, această organizare perfectă. Ea se va perpetua la infinit.

Și totuși, îmi spune mie simțul acela în plus, nedivolic, pe care nu-l are

diabolul păzitor, care îi scapă și lui, că există un loc sub soare unde organizația asta împerecheată, bicefalică, unde păznicăreala asta diavolică nu-și poate vîrî coada, nu are efect. E liftul Anei, e chiar Ana, liftiera. Mi-e imposibil să-mi imaginez că și în lift au pus microfoane! E singurul loc unde dispăre orice ierarhie, unde există o adevărată libertate, unde oricine poate să spună orice, unde ai o siguranță a comunicării desăvîrșită, pentru că nimic din ce trîncănesc oamenii acolo nu transpare, rămîne în Ana, în memoria ei. Da, Ana era imună la organizația din afară. Da, Ana era memoria vie a Bicefaliei noastre. Ei, **diabolii păzitori**, nu aveau acces aici sau, dacă aveau, își pierdeau orice putere. Re deveneau oameni ca toți oamenii, re deveneau ființe normale, povestitoare, nebicefale. Nimeni din organizatorii superiori ai acestei lumi nu se gîndea că aici, în lift, se petrecea un lucru atît de deosebit, că liftul ar putea fi singurul loc unde viața nu era jignită, unde fiecare se simțea cu adevărat liber și eliberat de **diabolul** din el. Uităm de toți **diabolii** din afară și ni se părea că Ana, numai ea, e singurul și adevăratul nostru **inger păzitor**!

Un pictor din rîndul al doilea

Un artist ce trece adesea prin cîmpul privirilor noastre fără zarva obișnuită a negustorilor de mărunțișuri. Farmecul său este discreția cu care se insinuează în simțurile noastre. Cu gesturi simple și vorbe puține. Artistul însuși pare alcătuit dintr-o plămădă austeră. Trebuie să zăbovești mult și răbdător, așa cum a făcut la rîndul său și **Constantin Gheorghe** — căci despre el și expoziția lui de la Galeria „Orizont” este vorba — pentru a distinge esențele din care își soarbe vitalitatea și consistența rostirii artistice.

Pictează cu rafinamentul celui ce percepe realul, în peisaj mai cu seamă,

în termenii și dimensiunile lui esențiale. Constantin Gheorghe este mai aproape, în acest caz, de moștenirea impresionistilor decît de alte fundamente estetice și stilistice, care au nutrit fertilitatea în ultimele decenii arta românească. Actuala personală de la „Orizont” este organizată pe patru direcții principale, toate cu soluționări în planul picturalității puternic marcate: **peisagistica**, aflată în nota unor sugestii generice de mare atmosferă, în tonuri moi dominate de ocruri și alb, cu un desen lejer și bine conturat, direct în culoare, evocînd spații și nostalgii mediteraneene. Am putea conchide acum, după ațișia ani de căutări în acest perimetru stilistic, că pentru Constantin Gheorghe arta peisajului are și în penelul său unul dintre cei mai expresiv-sintetici exponenți din pictura contemporană.

O altă direcție, ce anunță o suită de cercetări plastice și de construcție în lăuntru unei viziuni bine individualizate (deocamdată doar ca tendință evident marcată), o reprezintă **nudul**. Gen în care pictorul s-a mai exprimat, căutările lui de atelier din întreaga carieră neocolesc asemenea subiecte, dar pe care artistul le includea pînă acum cu parcimonie printre selecțiile sale expoziționale. De această dată, expoziția are un punct de referință tocmai în acest gen și cu reușite notabile. Ele țin de aceleași calități, puse în evidență de întreaga sa concepție plastică, și care poate fi rezumată la capacitatea de abstractizare, de sublimare a formelor, într-o interesantă versiune de prelucrare în cheie metafizică a realu-

lui. În felul acesta, accentul se mută de pe detaliul concret, din sfera desenului și a formei propriu-zise, în cea a cromatismului și raporturilor de culoare, din care pictorul face un capitol problematic de prim ordin. Obiect de studiu pe care îl bănuim îndelung și preocupant, ce-i poate aduce artistului răspunsuri insolite. Ceea ce și căută, după cite înțelegem.

A treia direcție o recomandă **naturile sale statice cu flori**. Gen predilect și de succes al artistului, în care exercițiul plastic îndelungat l-au dus la o remarcabilă concizie a discursului plastic, la o vibrație de mare sensibilitate cromatică obținută cu mijloace restrinse (de regulă, două-trei tonuri), ce conferă tablourilor sale o distincție aparte, ușor recognoscibilă.

Cea mai interesantă și mai viguroasă prezență în actuala expoziție o marchează, însă, **pastelurile sale**. O anumită gravitate a ambianței plastice create acolo, sonoritățile intens acutizate ale culorilor pe care le asociază,

densitatea masei cromatice aduc în ochii privitorului impresii deconcertante prin energia temperamentală, dar și spirituală, pe care o conțin aceste lucrări. Un senzualism amendat aparent cu accente expresioniste, dar și de subtila citare a unor motive din arta Renașterii, fac din aceste studii — rămase multă vreme doar în imperiul secretelor de atelier ale pictorului — prezența cea mai surprinzătoare și mai complexă, ca forță și naturalețe a rostirii plastice din întreaga expoziție. Este una dintre modalitățile prin care, credem, artistul se regăsește pe sine, materialul folosit, mai accesibil și mai apt să preia tensiunile dicteului spontan al instinctului creator al pictorului, oferindu-i prilejul de a transforma asemenea cercetări de atelier în adevărate eseuri plastice. Care mi-au și sugerat imaginea unui sui-generis și continuu „autoportret” al artistului la maturitate!

Corneliu Anțim

muzica

Doina Rotaru — Pierre Yves Artaud

De la compozitoarea Doina Rotaru nu vei afla niciodată prea multe despre o pagină muzicală de-a sa. Deși bine „exersată” în practica didactică (e coautoare la câteva manuale și predă la Academia de Muzică, pe lângă alte discipline și Formele muzicale), ea păstrează întotdeauna o anume discreție asupra „uneltelor” sale. Se teme parcă să exhibe misterul, să scoată prea „la vedere” ceea ce e ascuns și, poate, așa și trebuie să rămână. Nu pare a fi, ca în alte cazuri, o „îndrăgostită” de propriile tehnici, găselnițe, esoterisme.

Plimbă o mină ușoară de-a lungul paginii, subliniază un motiv, o acumulare de tensiuni, alunecă mai de-

parte, calm, cursiv, ca și cum și-ar rescrie piesa, punînd parcă în rezonanță sunetele și imaginile. Se retrage, într-un fel, în spatele lor. La urma urmei, contează doar finalitatea, muzica trebuie auzită, pare a spune ea. Hai să dăm drumul la bandă. Și ascultăm.

Făcînd parte dintr-un ciclu mai amplu, **Spiralis II — Concert pentru flaut și orchestră** — remarcabil interpretat de francezul Pierre Yves Artaud, m-a dus cu gîndul la strania muzică din Ran-ul lui Kurosawa. Aceeași gravitate și greutate a liniei soliste, aceleași asprimi dureroase, atemporale ca în fluerul magic al orbului. Aveam să aflui apoi, fără surprindere, că un muzician japonez, ascultînd-o, i-a spus că o simte, spiritual, foarte apropiată.

Un soi de „răbdare” tensionată a timpului, a evenimentului sonor, în care spațiul profan (așa cum îl explică Eliade), trece din zona discursivității melodice în cea a transcendenței, a palpării cosmosului. Tehnica dezvoltării „în spirală” (de unde și numele lucrării), transparența orchestrală prin care se caută „ascunderea” sursei, ingenioasa geometrizare a spațiului heterofon, toate acestea par a da un singur și mare „obiect” sonor hieratic, incandescent. Paradoxal sau nu — vizavi de rigoarea amintită — „subtextul” pare să enunțe un bocet românesc, o lungă și dramatică melopee în care fiecare detaliu, notat cu minuție enesciană, are ceva din forța întregului. Aici îmi pare a fi izbînda cea mai importantă a lui **Spiralis II**.

Deși nu este o adeptă a „rupturilor” stilistice, iar căutările sale au mers mai mult pe verticală, e vizibilă părăsirea unei zone lirice „discrete” (nelipsite însă de substanță) spre o muzică mai aspră, în care cultura sunetului „în sine” e mult aprofundată.

Scrisă la cererea expresă a lui Pierre Yves Artaud care i-a cîntat în premieră la Paris și primul Concert pentru flaut, **Spiralis** (ca și **Troițe**) întregeste imaginea unui creator ce știe să parcurgă spațiile liricului și dramaturgicului cu egal și autentic talent.

Valentin Petculescu

parțial color

O diversiune

Cine a urmărit emisiunea T.V. „Semitism și antisemitism în România” și a crezut că Mihai Tatulici, realizatorul acesteia, se află în criză de subiecte s-a înșelat. Ceea ce s-a dăruit pe programul doi a fost o diversiune tipic comunistă ivită, ca oricare alta, în spațiul undelor magnetice, în care responsabili manevrelor — de-acum clasice — sperau să mai inventeze un caz. Să mai analizeze un fenomen, pentru a distra atenția de la problemele reale ale momentului. Conflictul ca atare e întreținut în anumite medii, el nefiînd unul de masă, și e împins în prim plan numai atunci cînd puternicii zilei nu pot dezamorsa tensiuni, dintr-un alt plan. Vom încerca să ne susținem ideea aceasta în continuare.

Titlul dezbaterii a fost, de altfel, ceea ce avea să dovedească întreaga emisiune, sub urgența improvizatei. Semitismul e o realitate etnică, pe cînd antisemitismul e un sentiment, o atitudine față de o realitate dată. Potrivit ar fi fost filosemitism-antisemitism, dar redactorii, în graba cu care au realizat această emisiune, au rezolvat-o doar pompiestic. Invitarea, față în față, a unor persoane care nu reprezintă, prin ele însele, suficiente garanții morale, e o altă gafă de proporții. Cînd al eminente în domeniu, istoricii români și evrei de notorietate (o notă bună pentru domnul Ancei care a mai salvat cite ceva), te prezintă în fața națiunii cu Eminentă Sa Rabinul Mozes Rosen, omul multor compromisuri de-a lungul anilor, pe care le recunoaște parțial și, uneori, cînd e strîns în chingile citatelor. În sulta domniei sale apar susținători gălăgioși și mult prea patetici în lipsa argumentelor, cum a fost această doamnă Anna Hallasz, al cărei trecut nu-i deloc roz. Asta pe de o parte. Pe de alta, apar doi campioni ai fanatismu-

lui naționalist, care nu pot fi exponenții unui popor tolerant, pacifist, ci se reprezintă numai pe ei în armura lamentabilă de aventurieri și iresponsabili. Prin ceea ce fac și scriu, Radu Theodoru și Ilie Neacsu întretin, conștient sau nu, un climat tensionat între etnii. De la astfel de participanți nu ne puteam aștepta decît la o argumentație subredă și la o exaltare elementară, ajungîndu-se chiar la formulări hilare de tipul: „dar ce sînt singurulameleon din România?” (Eminentă Sa Rabinul), sau de-a dreptul caraghioase, una din ele aparținînd lui Ilie Neacsu. Cîcă, după revoluție, oamenii lui Brucean ar fi strigat moarte securiștilor. Pînă cînd aceștia, chinurile, erau numai români. Nimic mai hazliu.

Dar, cum spuneam, nu sînt singurele idei false lansate aici. Suficientă și elitismul doamnei Hallasz au jignit și au iritat pe mulți telespectatori. Patriotismul primar și primitivismul dezarmant ale lui Theodoru l-au situat în postura unui cavalier al Tristei Figuri. Dacă tînjeste după o asemenea performanță trebuie să afle că a atins-o deja. De altfel, tandemul Neacsu — Theodoru, binecunoscut pentru ofensiva sa săptămînală, n-are nici un drept moral să dezbătă o astfel de problemă care nu numai că-l depășește, dar îl și scoate în afara chestiunii.

Ultima, dar nu cea din urmă, greșală a acestei emisiuni e momentul în care a fost difuzată. Știm cit de sensibilă e lumea occidentală la reînvierea naționalismului în Est. Apoi, în preajma alegerilor, cînd România e pe cale de a se desprinde dintr-o găoace comunistă — unii spun că nu și-a eliberat decît brațele — forțe care nu ni se mai par deloc obscure, folosindu-și oamenii de subterană, trag iarăși sforile, din simplul motiv că democrația le-ar elimina de la putere. În ape turburi pot înota liniștite fără să li se observe culoarea politică.

După o astfel de dezbateri, rău venită și rău plasată, nu se poate spune că s-a încheiat vreun cont. Dimpotrivă, xenofobia unora s-a acutizat iar aversiunea altora pentru lichelismul falșilor patrioți a intrat într-o nouă fază.

Marius Tupan

„Imaginea populară a masochismului”
— reproducere din volumul „Sacher-Masoch” de Bernard Michel

Omul care adora să fie biciuit de femei!

„Masochist” — ne spune dicționarul Littré — este acela care găsește plăcere în a suferi și caută, deci, durerea și chinul. Citită azi, definiția ne pune pe gânduri. După atîția ani de fascism și comunism, ca să nu mai punem la socoteală și voluptățile în curs ale „tranziției”, cam toată lumea pare să fie „masochistă”. Larousse e mai precis: vorbește de o „perversiune sexuală” și-l amintește în legătură cu originea termenului care îl denumește pe romancierul austriac Sacher Masoch. De fapt autorul faimoasei **Venus în blană** îi datorează nemurierea și totodată îngroparea sa ca scriitor psihiatrului vienez Krafft-Ebing. Fiindcă, pînă a deveni, conform acestuia, prototipul unei abateri de la normalitate pe planul sexualității, Sacher-Masoch a fost o figură literară foarte cunoscută. În 1883, cînd, se împlineau cinci ani de la debutul său scriitoricesc, profesorii și studenții Universității din Leipzig l-au sărbătorit cu mare pompă. Printr-un decret al președintelui Franței i-a fost acordată Crucea Legiunii de Onoare: numeroase personalități culturale europene au semnat un album omagial pe care l-a primit împreună cu înalta distincție. Participau în felul acesta, la sărbătorirea lui Sacher-Masoch, Victor Hugo, Alphonse Daudet, Taine, Renan, Maupassant, Zola, Mistral, Flammarion, Buloz, Pasteur, istoricii germani Droysen și Orken, criticul Rudolf Gottschal, compatrioții iluștri ai scriitorului, Ferdinand von Saar și Robert Hamerling. Nu lipseau nici marii nordici, Ibsen și Björnson.

Sacher-Masoch a scris peste șaptezeci de romane și nuvele. Multe dintre ele, ca **Donjuanul de Kolemecea**, **Contele Donski**, **Femeia despărțită**, **Istoria galițiene**, **Venus în blană**, **Mesalinile vieneze**, **Emisarul**, **Haidamacul**, **Clar de lună**, **Hasara Raba**, **Amorul lui Platon**, **Noul Iov** s-au bucurat de un enorm succes și, grație traducerii lor în numeroase limbi, prozatorul a devenit celebru. Kürnberger, criticul foarte acru, care contesta întreaga literatură germană de după Goethe, a prefăcut, entuziast, **Donjuanul de Kolemecea**, socotindu-l semnul unui reviriment poetic, dovada apariției altui Turgheniev, al spațiului lingvistic nemțesc. Deși viața lui Sacher-Masoch a intrigat, fascinat și scandalizat societatea vremii (a fost pentru aceasta bărbatul prosternat la picioarele femeii cu mantou de blană și bici în mînă), n-a cunoscut, pînă mai ieri, o reconstituire amănunțită și exactă. Scriitorul însuși a încercat să o facă în două opere confesive, **Autobiografie** (1879) și **Lucruri trăite** (1888), dar multe informații furnizate de el, s-au dovedit a fi produsul imaginației. Adevesea Sacher-Masoch modifică faptele întimplare ca să le pună de acord cu ficțiunea literară, transferînd personajelor reale trăsăturile și comportările eroilor care-i populează cărțile. Prima lui soție, Aurora Rümelin, vestita Wanda, femeia flagelatoare, înfășurată în blănuri, fantazează copios, la rîndul ei, atunci cînd își povestește existența. Un autor, Carl Felix von Schlichtegroll care a cunoscut jurnalele intime ținute de Sacher-Masoch (manuscris pierdut în timpul ultimului război), și-a dat osteneala să arate cîte născociri cuprind aceste amintiri. Abia acum doi ani, în 1989, Bernard Michel, profesor la Sorbona, a realizat pentru Robert Laffont o biografie solidă a misteriosului personaj.*

Leopold von Sacher-Masoch s-a născut în 1836 la Leopold, o localitate din Galiția. Aparținea unei familii nobile austriece, cu sînge amestecat. Scriitorul își revendica drept strămoș pe un căpitan în oștile lui Carol Quintul, don Mathias Sacher. Ar fi fost de origine spaniolă sau sarazină, de unde rezonanța bizară a numelui. Cert este că împăratul Carol VI a acordat în 1729, titlul ereditar de cavaleri unor frați Sacher drept recompensă pentru serviciile aduse tronului de înaintașul lor Thomas, furnizor al armatelor austriece în timpul războaielor cu turcii. Bunicul scriitorului fusese membru al Dietei din Galiția și administratorul salinei statului. Tatăl lui Sacher Masoch a deținut postul de prefect imperial, adică director al poliției la Leopold, Praga și Graz. Mama sa — afirma romancierul — se trăgea dintr-o familie aristocratică ruteană. În realitate — arată Bernard Michel — ascendenții materni ai autorului erau mai degrabă cehi sau slovaci. Bunicul său, Franz Masoch, se născuse la Moldava Nova în Banat, unde Habsburgii plantaseră coloniști din Boemia. Stabilît apoi la Leopold, fusese un chirurg strălucit, de două ori **rector magnificus** al Universității, și organizatorul serviciului sanitar galițian.

Micul Leopold a avut o doică ruteană, ale cărei basme de bandiți justițiarî, vraci și personaje demonice i-au marcat imaginația. Viitorul scriitor a fost martor, pe cînd era copil, al răscoalei țărănești din Galiția. În 1846. Nobilii polonezi se ridicaseră atunci împotriva austrieclor, dar țărani de pe domeniile lor au rămas fideli împăratului, și i-au masacrat. Doi ani mai târziu, Leopold a trăit revoluția din 1848 la Praga, unde tatăl său își exercita funcția de șef al poliției. Liberal iosefinist, acesta privea cu simpatie mișcările de emancipare națională și socială, tolerînd ca fiul lui să însoțească pe baricade o prietenă mai mare, Miroslawa, amazoană revoluționară cehă.

Aceste evenimente au rămas întipărite în conștiința lui Sacher-Masoch. Descoperim surprinși că acela care avea să caute plăcerea supremă în a fi sclavul umilit al femeii iubite im-

părțșea de mic ideile liberale și democratice, rămînîndu-le fidel întreaga viață. Sacher-Masoch a fost un om foarte cultivat, stăpînea cîteva limbi, ruteana, germana, poloneza, franceza și latina, a făcut studii serioase, strălucind ca elev și student. S-a pasionat pentru istorie și științe naturale. La douăzeci de ani a devenit **Privat Dozent** al Universității din Graz, unde și-a trecut în chip briant examenul. Deși a publicat cîteva lucrări de istorie, n-a stăruit în această direcție. A abandonat și cariera universitară, începută sub auguri atît de promițători, preferîndu-i literatura.

Iarși surprinzător, n-a avut relații mai intime cu femeile decît foarte tîrziu, la 24 de ani. Prima lui stăpînă a fost Anna von Kottovitz, Aldona, din **Lucruri trăite** și inspiratoarea nuvelor: **Donjuanul din Kolemecea**, **Clar de lună** și **Femeia despărțită**. Era o doamnă din Graz, căsătorită cu un medic, spirituală, aristocrată; pictorul August Prinzhofer i-a făcut portretul care figura printre frumusețile celebre ale Austriei: Anna își părășește soțul și copiii pentru tînărul scriitor, după tribulații dramatice care erau să ducă la un duel. Buna societate îi închide ușile; Sacher-Masoch trebuie să se pună serios pe muncă spre a asigura întreținerea metresei sale, fiindcă, deși obligată să trăiască retrasă, Anna de Kottovitz nu înțelegea să poarte toalete mai puțin luxoase. Legătura sfîrșește după cinci ani, cînd scriitorul descoperă că Aldona îl înșală cu pretinsul conte polonez, în realitate un escroc, urmărit de poliție. Pe Anna o va înlocui curînd baroana Fany von Pistor. Văduvă, se distingea și ea printr-o deosebită frumusețe. Sacher-Masoch o descrie ca pe o marchiză din epoca rococo, zveltă, grațioasă, picantă, cu o privire rece, demoniacă. Fany Pistor va fi întruchiparea acelei „Venus în blană”, femeia dominatoare și crudă, celebrată de scriitor. Cu ea, Sacher-Masoch încheie un veritabil contract prin care se obligă să-i îndeplinească fără crîcnire toate ordinele și dorințele. Sub numele Gregor, o va sluji ca sclav supus. „Favorurile pe care stăpîna ar binevoi să i le acorde vor fi socotite

un dar miraculos, neavînd a se aștepta din partea ei la dragoste și nefiînd îndrituit a formula în ceea ce o privește vreo pretenție de amant. În schimb, Fany Pistor promite a se îmbrăca în blănuri cît de des posibil și mai ales atunci cînd va da dovadă de cruzime”. Contractul e transpus în viață. Sacher-Masoch o însoțește pe Fany Pistor în Italia, ca valetul ei polonez, călătorînd cu clasa a treia, în timp ce dînsa folosește compartimentul de lux. Spre a împinge înjosirea la ultima limită, are loc și căutarea unui Adonis, acel grec căruia stăpîna sa i se dăruie, în fața privirilor umilite și geloase ale sclavului. Abia după ce imaginea femeii tiranice a pornit să facă ravagii, se va ivi Aurora Rümelin, faimoasa Wanda, socotită ero-nat modelul crudei „Venus în blănuri”. Ea deține soția romancierului, interpreta în carne și oase a fantasmelor lui erotice, aceea care-i va scoate efectiv peri albi. Contrastînd cu predecesoarele ei, era o femeie de extracție joasă, obsedată să nu recadă în sărăcie. L-a supus pe Sacher-Masoch tuturor vexațiilor posibile, i-a impus o cheltuială de energie epuizantă, a făcut dintr-însul victima unei avarii respingătoare și ținta a necurmăte scene conjugale. A fugit la Paris cu șarlatanul care provocase ruina financiară a revistei **Auf der Höhe** (La înălțime), scoasă de scriitor. A căutat să-l stoarcă de bani și după aceea, refuzînd să divorțeze. I-a făcut în confesiunile pe care le-a publicat un portret calomnios, susținînd că ar fi fost nebun. Interesantă e mai ales distanța între legenda Wande și adevăr. Aurora Rümelin afirmă că nu găsea nici o plăcere în a-și umili soțul, dar se supunea dorințelor lui aberante, spre a nu-l pierde. Teribilele perversiuni iau la un moment dat, în lumina datelor produse de Bernard Michel, o turnură involuntar comică. Sacher-Masoch se interesează într-o scrisoare, dacă Wanda va fi „tot atît de crudă” ca eroina lui, „cu adevărat crudă”, „diabolic de crudă”? Cînd Aurora Rümelin vrea să-și admonesteze efectiv partenerul, abandonează regia livrescă și folosește coada biciului, mai contondentă. Geloasă pe Hulda, succesoarea ei, Wanda îi trîntește în cap un val de înjurături, ca o precepuță din Graz, la piață. Supus zilnic unui real regim maltrăntant, Leopold se satură de masochism și caută o legătură liniștită. O găsește alături de a doua soție, Hulda Meister, care îi face trei copii. Mai avusese tot atîția cu Wanda, dar unul, Saša, murise de tifos, spre disperarea tatălui, și ceilalți reveniseră mamei la despărțire.

Pe lângă ciudățenia omului, biograful scoate la iveală și originalitatea scriitorului. A fost un liberal, partizan convins al științei și progresului. A denunțat opresiunea și a detestat prusacismul, manifestîndu-se ca un veritabil spirit cosmopolit, deschis sincer numeroaselor culturi din imperiul habsburgic. A zugrăvit cu o mare comprehensiune și penetrație realistă viața diverselor etnii care populau Galiția: ruteni, cehi, germani, polonezi, evrei, L-a marcat deopotrivă mentalitatea libertină a secolului XVIII și raționalismul iluminist. Dar tot el este acela care face să explodeze în căutările lui universul naturii și instinctului. A adus, astfel, în literatura germană, poezia aspră a steei și pornirile omenești obscure și violente. E în egală măsură un precursor al curentelor noi iraționaliste, îi anunță pe Hofmannsthal, Schnitzler și Musil, așa cum pictorul Makart, cu care are multe afinități, vestește apariția lui Klimt. Sacher-Masoch numește „amor senzual” ceea ce generația următoare va descoperi în „instinctul sexual”, freudianul și impersonalul „Id”. Ambiția prozatorului a fost să realizeze cu suma narațiunilor sale o vastă „istorie naturală a omului”, sub viziunea pesimistă, schopenhaueriană, intitulată **Legatul lui Cain**. N-a izbutit s-o ducă pînă la capăt, murînd la Lindheim în 1895. Doisprezece ani mai tîrziu, André Salmon își amintește cum cu prilejul unei recepții a editurii **Mercure de France** a auzit anunțîndu-se sosirea Doamnei de Sacher Masoch. Imaginația lui a luat îndată foc. Femeia în mantou de blană și cu biciul pedepsitor în mînă... Wanda!

A intrat o bătrînică stafidită, înaintînd cu pași mici și sacadați de jucărie mecanică uzată. N-avea altă blană decît o „palatină” îngustă și roasă.

Ov. S. Crohmălniceanu

* Bernard Michel: **Sacher-Masoch** (1836—1895), Les Hommes et l'histoire, Robert Laffont, Paris 1989.

Oglinda

Il aștepta rece doamna Kveta împreună cu multe vorbe inveninate. Altă dată s-ar fi supărat și infuriat, dar acum își ascultă nevasta numai cu o jumătate de ureche, iar cu gândul era prezent acolo, în cămăruța din Borosov, la Celălalt.

În cameră ajunse din nou luni după miezul nopții, când își terminase treaba la calculatoare. Era foarte obosit, deoarece predica d-nei Kveta s-a prelungit mult în noapte, iar dimineața s-a întors la Praga și imediat s-a grăbit la lucru, unde îl aștepta altă neplăcere, deoarece uitase pionul în cameră, iar inginerul Svehla i-a făcut o scenă teribilă, l-a amenințat cu reclamația chiar la director, iar când Basta i-a amintit plin de tact că a împrumutat pionul în condiții anormale despre care directorul nu trebuia să știe, programatorul i-a strigat că Basta e un porc și un turnător. Basta, obosit și nervos, s-a repezit la el, iar colegii cu greu i-au putut despărți.

Cu mulțumire a constatat, când s-a întors în cameră, că și Celălalt arăta la fel de jalnic, cu cearcăne la ochi și cu părul vilvoi. Se plinse celălalt despre mizeria vieții și, pe cind vorbea, observă că diferența temporală dintre ei este acum evidentă. Pe cind înainte putea doar presimți inegalitatea, acum Celălalt mișca buzele și clipea cu o ze-cime de secundă mai devreme sau mai târziu, poate chiar cu o diferență mai mare. Imaginea lui Basta, adică Celălalt, era — față de original — asincron cum zic monteurii de film, atunci când imaginea și sunetul nu coincid.

În zilele următoare, orele de lucru treceau încet. A avut din nou o săptămână de lucru de trei zile și de abia aștepta miezul nopții. Apoi se grăbea acasă cu taxiul. Miercuri a trimis telegramă la Litoměřice cum că nu vine deoarece are adunare generală. S-a închis în cameră și a discutat cu oglinda ore întregi.

În oglindă se întâmplau lucruri miraculoase. Apoi asynchronia imperceptibilă s-a accentuat, mai mult s-a amplificat, nu linear ci la pătrat, poate chiar la puterea a treia. Basta și Celălalt s-au depărtat. Pronunțau amândoi aceleași cuvinte, dar în alte momente. Cu trecerea timpului, Basta se obișnuise să descifreze cuvintele Celălalt după mișcarea buzelor și a venit și clipa pe care Basta a așteptat-o îndelung: Celălalt a spus altceva decât el! Era doar un cuvânt fără sens, dar prin aceasta s-a rupt și ultima verigă care îl lega pe Basta de lumea Celălalt și, în curînd, amîndoi puteau conversa ca doi străini.

Primul dialog a fost simplu, deoarece oboseala și spaima amîndurora le întunecă rațiunea.

— Deșteptule, zice Basta. Am dat de dracu'!

— Da, zise Celălalt. Ai zis ceva cui-va?

— Nu, răspuse Basta. Dar tu?

— Cui să spun?

— Știi și eu! Lui Svehla. Ori Kvetei.

— Fii serios, zise Celălalt. Se poate așa ceva cu nebunul ăla de șahist? Știi că ne-am certat puțin din cauza pionului?

— Și noi, zise Basta. Apoi realiză

POEȚI GRECI CONTEMPORANI

NIKIFOROS VRETTAKOS

Grădina copiilor

Acești copii
albi și n culori,
precum florile,
nu-s despărțiți
ci uniți pe o
suprafață a frumuseții
de diferitele culori.

TAKIS VARVITSIOTIS

Intotdeauna credeam în măreția
naufrațiilor

În ultimele păsări
Care se luptă cu vijelia
În frunzele care-naintea căderii
strălucesc

Intotdeauna credeam că poezii
Pot să danseze
Sărind din clopotniță
în clopotniță

Să meargă pe o sfoară
intinsă
Deasupra abisului
Să cinte cu strălucirile sau
cu umbrele

Muzica

***

Țiți trandafiri
La pieptul logodnicii
Cite ferestre împodobite cu steaguri
Cite visuri pe care le fură
Un călăreț îndrăgostit
Cite făpturi palide ca tristețea
Le ferechează pentru totdeauna
Poarta grea a timpului

**MARIA KENDROU-
AGATHOPOULOU**

Cînd innegresc visele

Imi caut steagul
Zdrețele-acestea fără culoare

S-au preschimbât în pansamente
oribile
Mi s-au lipit de trup
Și au intrat în carne

Imi caut steagul
Cercetez alcătuirea culorilor
Și mai ales marea
Atunci cînd innoptează
Și nu știu ce nume să i dau
Cînd innegresc visele

FIVOS DELFIS

Doliu

În seara asta
în inima mea
strălucște doliul
secolelor
deasupra acestui pămînt
al nimănu.

În românește de
**Andreas Rados și
Leonida Maniu**

vorbele Celălalt și se întristă. Să nu-mi zici că și tu stai în Praga și că lucrezi la Kovona!

— Se întristă și Celălalt.
— Firește că în Praga, unde altundeva? Nu cumva și tu locuiești în Litoměřice, ai o nevastă Kveta și o fiică Milunka — simt că mi vine să iau încă o dată ciocanul să-ți trag una.

— Cum adică iar? Eu am ridicat ciocanul la tine.

— Ba eu.
— N-are rost... L-am ridicat simultan.

Au ris, dar fiecare în felul lui și decalat în timp.

— Ce înseamnă asta? întrebă Basta.
— Eu citesc uneori fantasmagoriile astea de science-fiction. Acolo se descriu asemenea universuri paralele.

— Și eu le citesc. Crezi că trăim în asemenea universuri paralele? Departele unul de altul? La milioane de ani lumină?

— Poate chiar mai departe. Oglinda asta este fereastra celor două lumi. Și altundeva, să zicem de partea cealaltă a planetei, este o casă cu o altă oglindă similară și tot așa.

— Nemaipomenit, exclamă Basta. Sintem în universuri diferite. Am o idee.

— Zi!
— Să ne ajutăm. Sintem unul față de celălalt ca extraterestri, iar extraterestrii îi ajută totdeauna pe pămînteni.

— Bun, zise Celălalt. Atunci ajută-mă.

— Mă gîndeam că o să mă ajuți tu de vreme ce ești extraterestru.

— Perfect. De ce ai nevoie?

— De un salariu mai mare. De un serviciu mai bun. Numai că... nu mă prea poți ajuta.

— Și eu așa avea nevoie de ceva mai bun, recunoscu Celălalt. Doar că ar cam trebui să fac o facultate. Tu ai studii?

— Am pe dracu', zise Basta iritat. N-am luat examenul.

— Nici eu, zise Celălalt. Precum vezi, sintem niște timpiți echivalenți.

A fost o constatare neplăcută. După multe discuții au ajuns la concluzia că

s-ar putea ajuta la bărbierit, dar deja sincronizarea mișcărilor le crea probleme. Ca atare și-au cumpărat fiecare o oglinjoară și se bărbiereau independent.

Basta se obișnuise cu Celălalt, îi devenise pe de-a întregul simpatic. I se confesă cu încredere și se bucura că Celălalt totdeauna are aceleași idei. Au conchis că o atare coabitare le convine și este o formă amicală de intrajutorare extraterestră.

Așa se scurgeau zilele pînă într-o după-amiază cînd Basta avea liber și flegărea cu Celălalt, deși era a doua zi cînd trebuia să fie alături de soție, brusc cineva a bătut la ușă cu pumnul.

Basta s-a speriat.
— Ce e? întrebă Celălalt.
— E cineva la ușă.
— Cine? Aici e liniște.
— Nu știu, șopti Basta. Atunci o auzi pe soție:

— Deschide, porcule! Știu că ești înăuntru. Te aud, ești cu vreo fătuică, nu?

— Ce e? întrebă Celălalt.
— E Kveta, explică Basta fără grai, deschizînd larg gura. Și Kveta ta o să vină. Mai bine incuie.
— E incuiat.
— Perfect, și la mine la fel. Merg să deschid. Ține-mi pumnii.

Kveta năvăli în cameră și-l aruncă pe Basta la perete.

— Bestie, strigă ea, dar se opri, deoarece nu era nimeni în cameră, iar patul era aranjat și, firește, gol. Observă însă scaunul așezat în fata oglinzii, iar alături pe măsucă o scrumieră cu ehistoace.

— Aha, o fereștuică. Te uiți la fete cum fac baie. E vreun internat pe aici, precis.

Privi oglinda. Observă o odaie goală, asemănătoare într-un tot alteleia în care soțul ei se deda desfrîului nedovedit.

— Ce vezi acolo? se miră ea, lipindu-și nasul de oglindă. În acea clipă, Celălalt se întorcea de la ușă, convinsgîndu-se că este incuiată, iar Kveta l-a văzut. S-a întors speriată spre soțul ei care stătea năucit, neștiind ce să

facă, apoi iar spre oglindă, pe care o considerase fereastră, apoi s-a îndepărtat acoperindu-și ochii și țipînd speriată.

Basta privi în oglindă cum Celălalt se îndreptase spre ușă. Evident, cealaltă Kveta începuse să bată la ușă. Pe amîndoi, pe Basta și pe Celălalt, i-a cuprins panica. Cum să explice așa ceva unei femei cum e Kveta?

Gîndul înspăimîntător i-a cuprins simultan — ori aproape simultan — pe amîndoi. Pe cînd Kveta lui Basta se lamenta iar Kveta Celălalt bătea furioasă în ușă, Basta și Celălalt căutau în ladă ciocanul. Poate reușesc să sparg blestemata asta de oglindă dacă izbesc o dată și bine, gîndea fiecare. Au izbit cu toată puterea. Amîndoi au nimerit cam în centrul oglinzii, care unise pînă acum două universuri, iar acum era focarul unei dispute de familie.

Numai că de data aceasta ciocanele izbîdit nu simultan și nu exact în același loc. A fost o diferență de cinci centimetri care a permis să se spargă ușor sticla fragilă și să se treacă în partea cealaltă. Pe Basta l-a lovit în timplă și a murit instantaneu, pe cînd Celălalt, lovit la ochiul drept, a mai trăit cîteva secundă.

Soția Celălalt era în universul său, pe planeta sa Pămînt, în mijlocul orașului Praga. Dacă soțul ei nu a deschis, a apelat la Miliție, care a pătruns înăuntru și a stabilit că soțul ei a decedat ca urmare a unei lovituri cu un obiect bont, deși ușa era incuiată pe dinăuntru, iar mica fereastră era acoperită cu obloane asigurate cu un zăvor. Era un caz tipic similar „misterului camerei galbene”. Criminaliștii din partea cealaltă au acordat o atenție deosebită oglinzii sparte, dar nu au putut constata nimic în afară de faptul că era fixată în locul ei într-un beton neobișnuit de tare.

În același timp, Miliția din lumea noastră, chemată de vecinii vigilenți, au găsit-o pe doamna Basta țipînd și țînînd în mină ciocanul însingerat, în timp ce soțul ei zăcea mort pe podea. Aceasta a fost o întimplare cu adevărat nefericită, o, vai, o, vai!

moda, altfel

cel Bătrîn, Teniers, Ostade au pictat cu realism sau cu o ostentativă notă de îngroșare, de caricare sugestivă. **Dansuri țărănești** și renumite **Chermeze**. Rubens a dovedit în legătură cu acest subiect o vervă extraordinară. Foarte mulți pictori au dăruit omenirii imortalizări a numeroase **Dansuri sătești**, **Dansuri cîmpenești** sau **Dansuri populare**. În muzeul Rijk, din Amsterdam se află un tablou curios, pictat de P. Aertsen — **Dansul ouălor**. Impunătoare și grațioasă în același timp, ilustrînd dansul, o sculptură alegorică de Carpeaux împodobeste fațada teatrului de Operă din Paris.

Dansul, ca manifestare a spiritului uman, este o lume complexă, variat imaginativă, foarte prezentă în desfășurarea vieții. Se poate vorbi chiar de o sociologie a dansului. Lumea dansului explorează nu numai înălțimile senine, stările de bucurie și grație, ci și terebrele, încercînd să le atenueze spaimetele, să le sfideze sau să le reprezinte cit mai impresionant. Spre sfîrșitul sec. XIV apar **Dansul macabru** și **Dansul morților**. Aceste dansuri sint compozitii alegorice în care, simbolic, participă toate categoriile sociale, toate condițiile umane — Papa; Împăratul, Marea Doamnă, Îndrăgostitul, Zgîrcitul, Cerșetorul, Hoțul etc. legați într-un dans fantastic, condus de personajul sinistru **Morții** (un schelet purtat de o persoană drapată în alb sau negru, schelet împodobit cu o tobă, o trompetă

șau o coasă). **Dansurile macabre** erau dansuri organizate, pregătite minuțios, cu deosebită grijă pentru costumație. Pregătirea acestor dansuri a determinat apariția unor „experți în materie”. Ele aveau loc în capele, biserici sau cîmîtîre, iar fastul lor, în timp, probabil, n-a fost atins decît de nu mai puțin sinistrele dansuri organizate de ceaușescu la Călugăreni sau în alte zeci de locuri din țară, în care „președintele țării”, „marea lui doamnă multilateral dezvoltată”, „un pionier fruntaș la învățătură” (dar mai ales remarcat pentru activitatea politică și de muncă obștească), „Sinan-Pașa”, „Mircea cel Bătrîn” uneori „Ștefan cel Mare (asta fiind „mic de stat” și „cam iute la mîinle”, adesea lipsea din horă), „Baiazid-Fulgerul”, „Eminescu” în costum de lucaefăr, conducători de sfaturi populare și țărani colectivști, securiști costumați în călușari, se învîrteau bezmetic, cu zimbete scremute.

Dansurile macabre mai erau încă la mare onoare în sec. XVIII. Poate că și arta le conserva monstruoșitatea, căci le-a înregăstrat, n-a scăpat ocazia de a suride capricios unei astfel de mode. În capela Sf. Maria din Lubek a fost pictat un dans macabru în 1463. La sfîrșitul aceluiași secol, în biserica din Cherbouurg, a fost sculptată în piatră calcaroasă o procesiune dansantă a morților. Între 1515—1520, Nicolas Manuel pictează un **Dans macabru**, astăzi — mindrie a mu-

zeului din Berna. Cele treizeci și unu de coloane ale mănăstirii Saint-Maclou din Rouen poartă drept capitel două figuri sculptate, un personaj viu dus spre mormînt de un cadavru (1525). Scolastic, dansurile morții sint împărțite în trei categorii: **Dansuri macabre**, **Dansurile morților din Basel** și **Figuri ale morții gravate după Jean Holbein**. În epoca în care ciuma făcea ravagii, marii preoți ai consiliului orașului Basel au comandat o frescă pentru un perete al bisericii Sf. Ion, care să ilustreze un „dans al morții”. Orgolioși, cetățenii orașului au pretins că opera a aparținut lui Holbein dar puținele fragmente ce au rămas nu sint suficiente pentru a confirma această teorie. Franz Liszt a scris un **Dans macabru** pentru pian și orchestră iar Camille Saint-Saens, în 1873, o melodie cu același titlu, care în 1874 a fost orchestrată și a devenit un celebru poem simfonic.

La figurat, **Dansul** este „Coeur qui danse dans la joie”.

Corina Cristea

ONDREJ NEFF

(Ceho-Slovacia)

OGLINDA

Cu patru mii de coroane, Ladislav Basta și-a cumpărat un adăpost rezonabil. E o sumă mică, după cum poate confirma oricine știe cum e în Praga situația apartamentelor. Firește, cu banii aceștia, nu găsești lux. Era o încăpere igrasioasă la parterul unei case foarte vechi din străduța Borošov din Orașul vechi. Intreaga stradă stă să se prăbușească, iar condițiile de viață sînt îngrozitoare. Dar lui Basta nu-i păsa. Nu va locui aici mereu, va dormi vreo zece zile, cel mult cincisprezece, pe lună. Locuiește la Litoměřice cu soția sa Květa și fiica Milunka, la Praga face naveta. Lucrează la firma Kovona, secția calculatoare, șaisprezece ore, așa-dar în săptămânile impare lucrează două zile, iar în cele pare, trei. După aceasta, se întoarce la Litoměřice, la familie. Trebuie să doarmă undeva. Pînă acum s-a perindat peste tot, înnoptă în locuri de imprumut, la colegi, chiar și la birou; iar cînd directorul avea accese de severitate și îi interzicea acest lucru, dormea și în gară. Era groaznic, de aceea s-a bucurat că a găsit chiar și birlogul ăsta umed din Borošov.

În cameră, cincisprezece ani nu călcase nimeni. Spațiul locativ o trecuse în așa-numitul fond nelocuibil. Pereții, podeaua și tavanul erau acoperite cu un strat de murdărie verzuie. Pe unul din pereți, Bašta a observat un dreptunghi neclar, cu o murdărie de o culoare puțin diferită. Îl atinse cu mîna și constată cu uimire că este o oglindă acoperită de funingine, praf și mușgai. O clipă s-a gândit că este o ironie faptul că în această cămăruță goală a rămas doar oglinda, ca și cum încăperea însăși ar fi dorit să-și contemple propria urîțenie. Dar curînd uită de oglindă, deoarece îl aștepta multă treabă.

Trei zile a făcut curățenie, a văruiat, a frecat podeaua. La un bazar își cumpără un minim de mobilier. S-a gândit să cheme un coleg în ajutor, dar pînă la urmă făcu totul singur. Știa că sînt oameni care ar dori ca el să le împrute cheia. În sfîrșit, a fost gata.

Totul era curat și frumos, iar iubitorul de ordine Bašta a privit camera cu plăcere, pînă ce ochii i s-au oprit asupra oglinzii. A curățat-o, bineînțeles, cu detergent, dar tot era murdară, la margini de-a dreptul neagră, iar în mijloc cu niște zgîrieturi șerpuitoare.

Bašta a observat oglinda din prima clipă cînd a intrat în cameră, dar a avut alte priorități. Dar cînd totul a fost gata, și-a dat seama că ieri, pe cînd văruia, a încercat să smulgă oglinda din perete, dar cu mirare a constatat că era înfiptă în tencuială.

S-a îndreptat spre oglindă. Era, într-adevăr, o oglindă deosebit de neplăcută. Ar trebui s-o arunc, îi trecu prin minte, dar asta înseamnă s-o scot din tencuială, să tencuiesc gaura și să vărui, iar apoi să spăl podeaua, să curăț mobila prăfuită.

Perspectivă îngrozitoare. Apoi și-a amintit că mîine e sîmbătă iar Květa și Milunka îl așteaptă, Květa pregătindu-se să-i reproșeze cine știe ce. Să nu-mi spun că n-al putut să cureți o cameră de patru pe patru într-o jumătate de zi, va zice Květa. Nu cumva și-ai găsit prin Praga vreo draguță?

Am să schimb oglinda, se hotărî. Este la fel ca și cu scaunele, la aranjatul unei camere trebuie acționat pe planuri

● Ondrej NEFF (n. 26 iunie 1945) este unul dintre cei mai cunoscuți și mai apreciați scriitori și teoreticieni de literatură științifico-fantastică de azi. Dintre cele mai importante lucrări ale sale amintim: (1) Teorie și critică: Lumea minunată a lui Jules Verne, Ceva e altfel, Trei eseuri despre SF-ul ceh; (2) Memorialistică: Și albinele au roit; (3) Proză: Nucleul unui pudel, Un ou pe doș.

largi. Cum aranjez acum, așa rămîne. Peste o lună n-o să mai am energie.

În servieta de plastic cu care merge la lucru a găsit o șurubelniță pe care a vîrît-o în tencuială, în locurile care înconjurau suprafața urîtă a oglinzii. Aha, bestia e prinsă într-o ramă metalică, se gîndi. Dar... cum de ține tencuiala de metal? A ciocănit cu șurubelnița pînă a găsit locul unde tencuiala era moale ca un fulg, putredă, mușgăită. Banda tare de metal avea vreo cinci centimetri lățime. Bašta a lovit cu șurubelnița, dar aceasta s-a îndoit. — Bestie afurisită, mîngie Bašta oglinda, termin eu acum cu tine. A îndreptat șurubelnița cu ciocanul, apoi o puse în servieta. Cu ciocanul s-a îndreptat spre oglindă și a lovit-o în centru. A țipat de durere și spaimă. Ciocanul a răsunat și a sărit ca o minge de golf. Abia a avut timp să se dea în lături, căci ciocanul a zburat pînă la peretele opus, unde a produs o gaură frumoasă în tencuială.

Oglinda rămăsese intactă.

O atinse precaut. A aprins și lanterna să vadă din ce fel de sticlă este făcută această oglindă ciudată, incasabilă. Mercedes-ul lui Frank din Muzeul tehnicii are o sticlă-blîndaj de patru centimetri. Dar această oglindă nu pare deloc mai groasă decît o sticlă uzuală.

Bašta a studiat ciudata oglindă pînă seara. A îndepărtat șase straturi de vopsea pînă a ajuns la o suprafață granuloasă de un gri indecis, asemănătoare betonului. Era cadrul oglinzii, la fel de dur și de rezistent precum oglinda. A descoperit și limita dintre fișa din același material necunoscut, care aproape cert nu era din vreun metal cunoscut lui Bašta. Era neregulat, ondulat, așa cum sînt crăpăturile în casele vechi. Cu o dală a săpat zidul pe lîngă cadru. A intrat 25 de centimetri. Jos era deja o grămadă de moloz. Apoi au venit și vecinii să-l injure pe Bašta. Toată zarva asta le ajunsese pînă peste cap. A măturat totul, supărat și oarecum speriat. A frecat podeaua și a privit oglinda cenușie cu dezgust. Ce să-i faci, s-a gîndit. Te las unde ești. N-o să dărîm casa din cauza ta. S-a apropiat de ea privind și fața. Era întunecată, neclară, zgîriată. La ce-mi trebuie mie oglindă, își zice Bašta cumpanit. Pentru ras ajunge și una mică. Mîine acopăr, găurile, vărui și cu acceleratul de prinț plec la Litoměřice.

Deodată, și-a dat seama că în oglindă nu i se vede fața. Era parcă altă față,

Otto Griebel : Duminică după-amiază

nu o față inamică, dar în mod cert alta.

Apucă veioza și se apropie de oglindă, astfel că fața îi era bine luminată. A privit imaginea din oglindă din imediată apropiere. Investigația l-a liniștit, deoarece totul era la locul lui, zgîrietură ce o avea de mic atunci cînd l-a mușcat de față un pudel, doi negi la baza nasului, barba crescută și nerasă de trei zile.

— Ce țîmpenie, zise cu voce tare; puse veioza pe masă, se spală și se îndreptă spre pat.

Abia de stinse lumina și l-a venit în minte ceea ce i s-a părut straniu în imaginea oglinzii: a avut sentimentul inconștient al unei diferențe temporale. Imaginea din oglindă se mișcă o clipă mai devreme sau mai tîrziu decît el, Ladislav Bašta cel din carne și oase.

Aproape că a strigat la acest gînd și s-a pregătit să se culce, imediat. A dormit adînc și cu vise urite.

Dimineața s-a ras în fața oglinzii și sentimentul său s-a preschimbă aproape în certitudine: imaginea sa se accelerează ori se încetinește față de realitate. Îi trecu prin minte că în asemenea împrejurări nu poate pleca la Litoměřice și să-l lase pe acest Al Doilea... Mai întîi a considerat imaginea sa din oglindă drept Celălalt. După o clipă de gîndire a pornit spre cartierul Moráň, unde la parterul unei case onorabile, firma Kovona avea un centru de calcul. Acolo, precum se aștepta, l-a întîlnit pe ing. Svehla, care simbăta și duminica rezolva pe calculator diverse probleme de șah. Conducerea întreprinderii nu bănuia nimic despre aceste pasiuni adiționale ale celui mai bun programator al ei.

— Credeți că se poate programa întîmplarea? îl întrebă Bašta pe ing. Svehla. Mă gîndesc la un program prin care din calculator să iasă zece numere la rînd, într-o ordine absolut oarecare.

Inginerul Svehla a tușit plin de importanță și a zis:

— Din punct de vedere fizico-matematic nu există întîmplare. Fiecare acțiune este predeterminată de o mulțime de factori; de abia de acum încolo problema este dificilă, anume dacă numărul de factori este sau nu limitat. Omul are o capacitate limitată de inteligență și de receptare a informațiilor și de aceea și-a creat noțiunea de întîmplare, care poate are fundamentare în lumea particulelor elementare, dar nici acolo nu sîntem siguri dacă nu cumva comportamentele aparent întîmplătoare nu au cauze necunoscute. Mașinile de co-

dificat au programe foarte sofisticate de distrugere a informației, care aparent se apropie distrugerii întîmplătoare a codului, dar, firește, nici în acest caz nu este vorba de o întîmplare reală, adică matematică. Anumite calculatoare au, desigur, generatoare de numere întîmplătoare. Acesta al nostru nu are.

De ce oare am venit încoace, se gîndi Bašta. Puteam foarte bine să evit toată flecăreala asta. Zise cu voce tare:

— Bine. Să zicem că vreau să joc șah cu dv. Ce faceți?

Ing. Svehla s-a înseninat, a deschis sertarul biroului și a luat dintr-o cutie un pion și a întins spre Bašta pumnul. Era maniera lui, oarecum neregulată, de a trage la sorți.

— Negru, zise Bašta.

Șahistul deschise pumnul. În palmă avea figura albă.

— Eu încep, zise ing. Svehla. Doriți să jucați? Sau asta trebuia să fie doar o demonstrație privind întîmplarea?

— Versiunea doi, zise Bašta. Îmi împrumutați pionul?

— Asta nu este o întîmplare reală! Poziția figurilor independente a fost determinată de o serie de factori, în primul rînd de gravitație, apoi de mișcările individuale și de inerția din timpul transportului. Nu-l pierdeți, da?

— Mîine lucrez. Vi-l înapoiez. Dorese doar să fac o mică încercare.

Ladislav Bašta s-a întors în cămăruța lui din str. Borošov cu sentimentul neplăcut că întreprinde ceva nesăbuit, nebunesc chiar. Fie, oglinda este făcută din sticlă incasabilă, iar unul din foștii proprietari a prins-o cu un beton extrem de rezistent. În timpul Austro-Ungariei cimentul era cu siguranță mai solid ca azi. Duritatea oglinzii nu este un motiv să...

Stătea în fața oglinzii și a clipit repede. Al doilea a făcut la fel. Au clipit simultan ori mișcările li s-au diferențiat?

— Fii atent, zise Bašta tare, uitîndu-se la Celălalt. Îți arăt ceva.

Scoase din buzunar pionul alb de șah și îl puse în fața oglinzii. A țipat înspăimîntat, deoarece Celălalt a scos un pion negru! S-au speriat amîndoi aruncînd figurile jos. Bašta ieși din încăperea fără să mai încuie, grăbindu-se spre gară și apoi spre Litoměřice unde

Traducere din limba cehă de Sorin Paliga

Continuare în pag. a 15-a